

Інформаційний довідник

для іноземців

Чеська Республіка

Прага
2007

© Міністерство праці та соціальних питань, 2007

ISBN 80-86878-09-6

АРКУШ З АКТУАЛІЗАЦІЄЮ

Увага, зміни у тексті довідника!

Просимо ретельно вивчити наступний текст, який містить найважливіші зміни, що сталися після першого видання цього довідника у 2006 році, за станом на 01. 05. 2007 р.

Текст цього другого видання інформаційного довідника залишається незмінним у порівнянні з першим виданням, зміни наводяться у цьому аркуші з актуалізацією.

⇒ **У главі 4 – ПЕРЕБУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ НА ТЕРИТОРІЇ ЧР ТА ГРОМАДЯНСТВО**

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

До нормативно-правових актів, якими регулюється перебування іноземців на території ЧР, протягом другої половини 2007 року будуть, можливо, внесені зміни, оскільки здійснюється підготовка нового Закону «Про перебування іноземців». У зв'язку з цим для отримання поточної інформації щодо умов перебування у ЧР рекомендуємо звернутися у найближче відділення Поліції у справах іноземців (глава 16.1.), попросити про допомогу недержавні безприбуткові організації, що займаються допомогою іноземцям (глава 15) або скористатися Довідковою лінією служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, тел. 974 -41-356 або 974-841-357, e-mail: infoscpp@mvcz.cz

У проєкті нової редакції Закону «Про перебування іноземців» визначається, що з дійсністю з 01. 01. 2009 р. при поданні заяви на постійне проживання іноземець буде повинен продемонструвати володіння чеською мовою на рівні користувача (A2 згідно з Європейськими вихідними рамками щодо мов) пред'явленням свідоцтва про складення іспиту. Будуть визначені винятки з цього правила – знання чеської мови не вимагатиметься при наданні права на постійне проживання з міркувань возз'єднання сім'ї, від іноземців у віці понад 65 років тощо. Передбачається створення системи іспитів та вивчення чеської мови для іноземців. Поточну інформацію можна отримати на веб-сторінках www.cizinci.cz, подробиці мають бути відомі протягом другої половини 2007 року.

⇒ **У главі 7 – СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ**

У цій главі уточнюються наступні положення (уточнення виділені курсивом):

7.1. Громадське медичне страхування

Згідно з законом, страхуванню підлягають (тобто мають право на страхування та водночас обов'язок страхування):

- іноземці з правом постійного проживання;
- особи, що отримали політичний притулок;
- іноземці, що працюють у роботодавця із штаб-квартирою на території ЧР (іноземці з візою на строк понад 90 днів з дозволом на довгострокове проживання з метою роботи за наймом);
- *особи, на яких на підставі міжнародних договорів або Розпорядження ЄЕП 1408/71 (дійсного для ЄС, ЄЕП та Швейцарії) буде поширюватись дія нормативно-правових актів ЧР щодо медичного страхування;*

- громадяни третіх держав, які законно перебувають на території держави-члена ЄС та на яких поширюється Розпорядження ЄЄП 1408/71 (тобто які задовольняють умові міграції між державами-членами ЄС, – наприклад, такі, що вже займалися прибутковою діяльністю на території іншої держави-члена ЄС – див. Розпорядження ЄЄП 859/2003, що розширює перелік осіб, на яких поширюється Розпорядження 1408/71).

Підстави припинення громадського медичного страхування:

- припинення постійного проживання на території ЧР;
- припинення трудових відносин у ЧР (для осіб без права постійного проживання у ЧР);
- *поширення на особу нормативно-правових актів іншої держави щодо медичного страхування на підставі міжнародного договору або Розпорядження ЄЄП 1408/71.*

Для осіб, згаданих у *ст. 7 Закону 48/1997 Зведення у діючій редакції, платником страхових внесків є держава*. Маються на увазі, наприклад, незабезпечені діти (до 26 років), пенсіонери, що отримують пенсію за рахунок пенсійного страхування ЧР, студенти (до 26 років), матері у декретній відпустці або такі, що цілодобово належним чином піклуються про одну дитину до семи років або двох дітей до п'ятнадцяти років, безробітні, зареєстровані у Центрі зайнятості, та інші.

На застрахованого також покладаються обов'язки, що полягають, головним чином, у наступному:

- сплачувати страхових внесків відповідній компанії медичного страхування;
- пред'являти дійсного посвідчення застрахованого при наданні медичної допомоги;
- *сповістити свою компанію медичного страхування про вихід на роботу або звільнення у 8-денний строк (якщо цього не зробить роботодавець), отримання права на постійне проживання, зміну компанії медичного страхування, факт появи або припинення обов'язку держави щодо сплати страхових внесків, народження дитини (повідомляється компанії медичного страхування, у якій застрахована мати дитини на день її народження) та втрату або пошкодження посвідчення застрахованого;*
- *здати посвідчення після скінчення страхових відносин;*
- повідомити про зміну особистих даних та місця проживання (у 30-денний строк).

7.2. Договірне медичне страхування (з 01. 01. 2007 р. під новою назвою – «Приватне медичне страхування»)

Іноземці, що не задовольняють умовам участі у громадському медичному страхуванні, можуть оформити приватне медичне страхування, – наприклад, у страховій компанії Pojišťovna VZP, a.s. – у формі медичного страхування іноземців на випадок комплексної допомоги (підходить для іноземців, що довгостроково перебувають у ЧР) або у формі медичного страхування іноземців на випадок невідкладної допомоги. *Приватне медичне страхування надають і інші страхові компанії, зареєстровані належним чином на території ЧР, – наприклад, Victoria Volksbanken, a.s., Pojišťovna Slavia, a.s. та Maxima pojišťovna, a.s.*

Страхування у компанії без належної реєстрації тягне за собою ризик неоплати медичного обслуговування. Перевірте, чи зареєстрована у ЧР належним чином страхова компанія, у якій ви бажаєте застрахуватися, на веб-сторінках Чеського національного банку – <http://www.cnb.cz> (► Dohled nad finančním trhem /Нагляд за фінансовим ринком ► Dohled v pojišťovnictví /Нагляд у сфері страхування ► Pojišťovny /Страхові компанії ► Pojišťovny se sídlem v ČR /Страхові компанії із штаб-квартирою у ЧР).

Наводимо пряме посилання на цю сторінку:

http://www.cnb.cz/www.cnb.cz/cz/dohled_fin_trh/dohled_pojistovny/pojistovny/pojistovny_sidlo_cr.html

⇒ **У главі 8 – ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ**

З 01.01.2007 р. первісний Трудовий кодекс (Закон № 65/1965 Зведення) був замінений новим Трудовим кодексом (Закон № 262/2006 Зведення). У зв'язку з цим вносяться наступні зміни:

У частині **8.2. Трудові правовідносини**

- при односторонньому розірванні трудових відносин попереджувальний строк складає *не менше 2 місяців та є однаковим для роботодавця та працівника* (на відміну від колишнього «як правило, 2 місяці»);
- при укладенні угод про виконання робіт, що не вважаються трудовими відносинами, *очікуваний об'єм робіт у одного роботодавця визначений у новому розмірі 150 годин протягом календарного року* (на відміну від колишніх 100 годин).

У частині **8.3. Права та обов'язки найманого працівника**

- максимальний допустимий тижневий об'єм робочого часу *визначений у ст. 79 Трудового кодексу* (на відміну від колишньої ст. 83а, п.1);
- *мінімальна заробітна плата з 1 січня 2007 р. складає 8 000 чеських крон* на місяць для працівників, що отримують винагороду щомісячно (на відміну від зарплати 7 955 чеських крон, що діяла з 1 липня 2006 р.);
- мінімальні тарифні ставки *визначаються у новому Розпорядженні уряду № 567/2006 Зведення* (на відміну від попереднього Розпорядження уряду № 333/1993 Зведення).

Звертаємо вашу увагу також на можливість **пошуку роботи, придатної для іноземців**, на веб-порталі МПСП, доступному за адресою www.praceprocizince.cz або http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/prociz. Ці сторінки дозволяють іноземцям шукати роботу у так званій «базі даних вакантних місць», яка охоплює інформацію з усіх Центрив зайнятості в ЧР. Налаштування пошуку на цій сторінці здійснена таким чином, аби автоматично вибиралися вакансії, придатні для іноземців, тобто вільні місця, на які роботодавець має дозвіл приймати іноземців. Пошук працює чеською, українською та англійською мовами.

⇒ **У главі 10 – СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

У главі **10.5. «Соціальне піклування»** соціальні послуги згідно з новим Законом № 108/2006 Зведення «Про соціальні послуги», що діє з 1 січня 2007 р., вважаються окремим типом соціального забезпечення, тобто вже не входять до складу колишньої системи соціального піклування.

Окремі соціальні послуги при відповідності умовам, визначеним у Законі «Про соціальні послуги», надаються також іноземцям, що законно перебувають на території ЧР, та мають наступне нове визначення: будинки притулку, контактні центри, кризова допомога, центри втручання, анонімні денні центри, анонімні заклади для дітей та молоді, нічліжні будинки та польові програми. Більш конкретну інформацію щодо цих послуг можна знайти у стст. 57, 59–63 та 69 Закону «Про соціальні послуги».

У кінці глави 10, у четвертому посиланні у частині «Посилання на детальні джерела інформації» сталася зміна у наступному посиланні (посилання на «Dávky sociální péče

/Соціальна допомога» було замінене посиланням «Hmotná nouze /Матеріальна скрута» та «Zdravotní postižení /Інваліди»):

- Більш детальну довідку щодо допомоги у матеріальній скруті та соціальної допомоги інвалідам можна отримати:
 - у міських (селищних, сільських) управліннях (муніципалітетах), уповноважених муніципалітетах та муніципалітетах з розширеними повноваженнями, у м. Празі – в управліннях міських районів
 - на веб-сторінках МПСП – <http://www.mpsv.cz> (► Hmotná nouze/Матеріальна скрута)
 - на веб-сторінках МПСП – <http://www.mpsv.cz> (► Zdravotní postižení/Інваліди)

⇒ У главі 14 – ОКРЕМІ ВІДОМОСТІ ПРО ЧЕСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Ця глава міститься в усіх мовних версіях цього довідника, проте призначається вона, перш за все, для тих іноземців, що походять з більш віддалених у культурному плані країн, де звичай громадського життя та традиції суттєво відрізняються. Іноземцям з культурно та географічно ближчих країн вона дасть небагато нового, оскільки варто очікувати, що їх стиль життя схожий на життя у ЧР. Проте ці відомості, зайві для багатьох іноземців, включені з метою єдності тексту довідника, наприклад, і до російської чи української версії.

⇒ У главі 15 – АБЕТКОВИЙ ПЕРЕЛІК ОКРЕМИХ НБО, ЩО ДІЮТЬ У СФЕРІ ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМЦІВ

Наданням безкоштовної консультації іноземцям, крім НБО, зазначених у главі 15, займаються також наступні НБО:

Berkat / InBáze

Berkat у межах проекту InBáze надає освіту та іншу підтримку іноземцям з усіма видами дозволів на перебування, що проживають у м. Празі, при виході на трудовий ринок. Осередок InBáze є відкритим простором для зустрічей іноземців, етнічних меншин та чеської громадськості, надає соціальні та юридичні консультації, індивідуальне психотерапевтичне обслуговування та інше.

Контакт

адреса: Rumunská 24, 120 00 Praha 2

телефон: 224-941-415, 739-037-353

e-mail: berkat@berkat.cz

веб-сторінки: <http://www.berkat.cz>

Чеський Гельсінський Комітет (ČHV)

ČHV надає комплексні соціально-юридичні консультації іноземцям з метою підтримки їх інтеграції – мають на увазі консультації з питань перебування іноземців, громадянства, працевлаштування, соціального піклування, метрики, медичного обслуговування, сімейних справ, освіти, житла та ін.

Контакт

адреса: Štefánikova 216/21, 150 00 Praha 5

телефон: 220-515-188

e-mail: sekr@helcom.cz

веб-сторінки: <http://www.helcom.cz>

⇒ **У главі 16 – ПЕРЕЛІК КОНТАКТІВ ВІДДІЛЕНЬ ПОЛІЦІЇ У СПРАВАХ ІНОЗЕМЦІВ, ЦЕНТРІВ ЗАЙНЯТОСТІ ТА КРАЙОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ**

У секції 16.1. сталися наступні зміни телефонних номерів та підзвітності управлінь Поліції у справах іноземців:

➤ **Обласне управління Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Прага**

Новий номер телефону: 974-820-229

➤ **Обласне управління Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Градец Кралове**

Новий номер телефону: 974-520-225

- відділення Поліції у справах іноземців у м. Ріхнов над Кнежноу скасовано

- нове відділення Поліції у справах іноземців, м. Костелец над Орліці

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Пльзень**

Новий номер телефону: 974-320-229

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Брно**

- нове відділення Поліції у справах іноземців, м. Всетін

- відділення Поліції у справах іноземців, м. Простейов, передано у підпорядкування Обласного управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Острава

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Острава**

- нове відділення Поліції у справах іноземців, м. Простейов

- нове відділення Поліції у справах іноземців, смт Вишні Лготи

- відділення Поліції у справах іноземців, м. Всетін, передано у підпорядкування Обласного управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Острава

Для довідки також наводимо контакти відділень Поліції у справах іноземців по м. Прага та Брно:

Обласне управління Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю на території ЧР має дислоковані відділи – так звані відділення Поліції у справах іноземців. Ці відділення розглядають основну частину поточних справ, що стосуються перебування іноземців на території ЧР. Чітке розмежування того, за якими справами приймає рішення яке відділення, наводиться у Законі № 326/1999 Зведення «Про перебування іноземців на території Чеської Республіки» у діючій редакції. Сфера повноважень обласних управлінь визначена у ст. 164, п. 1–2, сфера повноважень відділень Поліції у справах іноземців – у ст. 164 п. 3.

Відділення Поліції у справах іноземців, м. Прага

Адреса: Kopčeva 188/32, 130 02 Praha 3

Телефон: 974-820-409

Факс: 974-820-407

E-mail: ocppraha@mvcz.cz

Години прийому:

понеділок та середа: 07:30–17:00

вівторок та четвер: 07:00–14:00

п'ятниця: зачинено

Відділення Поліції у справах іноземців, Прага-Схід

Адреса: Pražská 180, 250 66 Zdiby

Телефон: 974-820-950

Факс: 284-890-925

E-mail: ocpzdiby@mvcz.cz

Години прийому:

понеділок та середа 8.00–17.00

Відділ Поліції у справах іноземців, Прага-Захід

Адреса: Zborovská 13, 150 00 Praha 5

Телефон: 974-882-691

Факс: 974 882 695

E-mail: ocppz@mvcz.cz

Години прийому:

понеділок та середа: 8.00–17.00

Відділення Поліції у справах іноземців, Брно-місто

Адреса: Kopečná 3, 611 32 Brno

Телефон: 974-620-251 – 261

Факс: 974-620-254

E-mail: ocpbm@mvcz.cz

Години прийому:

понеділок та середа: 8.00–17.00

п'ятниця: 8.00–12.00

Відділення Поліції у справах іноземців, Брно-провінція

Адреса: Sejl 62b, 602 00 Brno

Телефон: 974-628-132 – 138

E-mail: ocpbo@mvcz.cz

Години прийому:

понеділок та середа: 8.00–17.00

ЗМІСТ:

1. ПЕРЕДМОВА	5
2. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЧР	7
Посилання на детальні джерела інформації.....	9
3. СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ, ВИКОНАВЧОЇ ТА СУДОВОЇ ВЛАДИ, ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ	10
3. 1. Парламент Чеської Республіки.....	10
3. 2. Виконавча влада.....	10
3. 3. Суди, прокуратури	11
3. 4. Громадське управління	12
3. 5. Мова діловодства у державних установах.....	13
Посилання на детальніші джерела інформації.....	13
4. ПЕРЕБУВАННЯ ІНОЗЕМЦЯ НА ТЕРИТОРІЇ ЧР ТА ГРОМАДЯНСТВО	15
4. 1. Першорядна інформація про перебування іноземців.....	15
4. 2. Тимчасове перебування	15
4. 3. Постійне проживання у ЧР.....	17
4. 4. Інша практична інформація.....	20
4. 5. Громадянство Чеської Республіки.....	22
Посилання на детальні джерела інформації.....	23
5. КУДИ ЗВЕРТАТИСЯ ЗА ДОПОМОГОЮ	25
5. 1. Адвокати.....	25
5. 2. Уповноважений з питань прав людини.....	25
5. 3. Захист споживачів, Чеська торговельна інспекція.....	25
5. 4. Корупція.....	26
5. 5. Вирішення кризових ситуацій	26
5. 6. Вирішення інших кризових ситуацій.....	27
Посилання на детальні джерела інформації.....	29
6. СИСТЕМА ОСВІТИ ТА КОНВЕРТАЦІЇ ОСВІТИ	31
6. 1. Дошкільна освіта	33
6. 2. Обов'язкова та початкова освіта	34
6. 3. Середня освіта	35
6. 4. Середня спеціальна освіта	36
6. 5. Визнання (конвертація) освіти у початкових школах, середніх навчальних закладах та технікумах, отриманої за кордоном	36
6. 6. Вищі навчальні заклади.....	38
6. 7. Визнання (конвертація) освіти та кваліфікації, отриманих за кордоном.....	38
6. 8. Інші форми освіти: мовні курси, курси чеської мови та освіта дорослих.....	39
Посилання на детальні джерела інформації.....	39
7. СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ	41
7. 1. Загальне медичне страхування	41
7. 2. Договірне медичне страхування.....	43
7. 3. Обов'язкові щеплення	45
7. 4. Організація системи медичного обслуговування у ЧР.....	46
7. 5. Захист та підтримка громадського здоров'я.....	47
Посилання на детальні джерела інформації.....	48
8. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ	49
8. 1. Працевлаштування іноземців: порядок дій	49
8. 2. Трудові правовідносини.....	51
8. 3. Права та обов'язки найманого працівника	52

8. 4. Посередництво при працевлаштуванні та інші послуги щодо зайнятості	54
8. 5. Профспілки	55
Посилання на детальні джерела інформації.....	55
9. ПІДПРИЄМНИЦТВО У ЧР	57
9. 1. Індивідуальне підприємництво	57
9. 2. Торговельні товариства	58
Посилання на детальні джерела інформації.....	59
10. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	60
10. 1. Організація та управління соціальним забезпеченням.....	60
10. 2. Соціальне страхування.....	60
10. 3. Прожитковий мінімум.....	66
10. 4. Державна соціальна підтримка	67
10. 5. Соціальне піклування	68
Посилання на детальні джерела інформації.....	71
11. ЖИТЛО	72
11. 1. Проживання у власному будинку.....	72
11. 2. Проживання на найманій житлоплощі.....	72
11. 3. Проживання у кооперативних квартирах	73
11. 4. Заявки на постачання електроенергії та користування іншими послугами по квартирі.....	73
11. 5. Втрата житла.....	73
11. 6. Інша корисна інформація.....	74
Посилання на детальні джерела інформації.....	74
12. ТРАНСПОРТ.....	75
12. 1. Міський транспорт	75
12. 2. Міжміський транспорт	75
12. 3. Водійські права	76
Посилання на детальні джерела інформації.....	77
13. СІМ'Я, ШЛЮБ, ЖИТТЄВІ ПОДІЇ.....	78
13. 1. Метрики та сфера їх повноважень.....	78
13. 2. Укладення шлюбу (умови).....	79
13. 3. Розлучення	80
13. 4. Народження дитини іноземців	81
13. 5. Смерть близької особи	82
Посилання на детальні джерела інформації.....	82
14. ОКРЕМІ ВІДОМОСТІ ПРО ЧЕСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО	83
14. 1. Усне та невербальне спілкування	83
14. 2. Режим дня.....	84
14. 3. Чеська кухня	85
14. 4. Звичаї та традиції	85
14. 5. Первинний культурний огляд.....	86
15. АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК ОКРЕМИХ НБО, ЩО ДІЮТЬ У СФЕРІ ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМЦІВ	88
16. ПЕРЕЛІК КОНТАКТНИХ ДАНИХ ВІДДІЛЕНЬ ПОЛІЦІЇ У СПРАВАХ ІНОЗЕМЦІВ, ЦЕНТРІВ ЗАЙНЯТОСТІ ТА КРАЙОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ	90
16. 1. Поліція у справах іноземців	90
16. 2. Центри зайнятості.....	92
16. 3. Крайові адміністрації.....	92
17. ІНША КОРИСНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ПОСИЛАННЯ	93

1. ПЕРЕДМОВА

Ви тримаєте у руках «Інформаційний довідник для іноземців у ЧР», створений у рамках «Концепції інтеграції іноземців» Міністерством праці та соціальних питань у співробітництві з деякими іншими міністерствами та недержавними неприбутковими організаціями. Довідник_призначається, головним чином, для іноземців, що походять з так званих «третіх країн», тобто країн, що не є членами Європейського Союзу, правовий статус яких у ряді аспектів відрізняється від статусу інших іноземців.

У завдання довідника не входить надання детальної та вичерпної інформації, що стосується життя у ЧР, оскільки це, враховуючи обмежений об'єм документа, не видається можливим. Її метою є надати **цілісний огляд елементарної інформації про Чеську Республіку та допомогти Вам спростити орієнтацію у повсякденних життєвих ситуаціях**, з якими Ви зустрічатиметесь у рамках процесу інтеграції до чеського суспільства. Крім елементарних відомостей про ЧР, довідник інформує про структуру та функціонування громадського управління, шляхи вирішення кризових ситуацій, систему освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення, працевлаштування, житло, транспорт та ін. До публікації включений також список окремих недержавних неприбуткових організацій (НБО), що діють у сфері інтеграції іноземців.

Довідник доступний як у друкованому, так і в електронному вигляді на сторінках <http://www.cizinci.cz> у розділі «Informační materiály» /Інформаційні матеріали/. Крім чеської версії, планується його переклад на англійську, українську, російську та в'єтнамську мови. Публікація має правити за зрозумілу та практичну інструкцію, де на випадок ширшого інтересу до певної галузі містяться посилання на детальніші джерела інформації. Враховуючи той факт, що Чеська Республіка прямує до створення «інформаційного суспільства ХХІ століття», окремі організації та установи, окрім традиційних інформаційних каналів (друковані матеріали, пошта, телефон), дедалі частіше використовують для інформування широкої громадськості власні веб-сторінки. На них можна знайти більш детальну інформацію по кожній темі. Ряд цінних відомостей можна отримати також за головною адресою чеського громадського управління у інтернеті:

<http://portal.gov.cz>

Посилання на можливість отримання більш детальної інформації у довіднику позначено наступним символом:

Для подальшого розділення у межах конкретних веб-сторінок застосовується символ «►».

Ми усвідомлюємо факт, що не для всіх Вас робота з інтернетом та багатством інформації, що він пропонує, є звичною повсякденною справою. Однак рекомендуємо Вам приділяти користуванню ним підвищену увагу, оскільки значення інтернету

зростає не лише як джерела необхідної інформації, але також як засобу для прискореного вирішення приватних та офіційних справ. Якщо у Вас немає власного досвіду роботи з інтернетом, проте Ви бажаєте скористатися його можливостями, зверніться з проханням про допомогу до НБО, що займаються проблематикою інтеграції іноземців (див. главу 15), які сьогодні вже у стандартному порядку пропонують клієнтам безкоштовний доступ до інтернету та супровідну допомогу при користуванні ним (деякі з них пропонують безкоштовні комп'ютерні курси). Безкоштовний вихід у інтернет пропонує також мережа публічних бібліотек, що покриває усю ЧР, та за незначну плату (у межах приблизно 40–100 чеських крон за годину) – також інтернет-кафе.

Враховуючи безперервні зміни у суспільних реаліях та створення нових юридичних нормативних актів, просимо пам'ятати, що наведені посилання у інтернеті та **інформація, що міститься у довіднику, стосуються стану на 01. 01. 2006 р.** (якщо діє інша дата, цей факт позначено безпосередньо у тексті біля конкретних відомостей). Таким чином, у публікації не враховані поточні зміни, що сталися після зазначеної дати.

З характеру та призначення цього інформаційного довідника впливає наявність у ньому деяких **скорочень та узагальнень**. Водночас не видавалося можливим умістити на обмеженому просторі усі розглянуті у документі законодавчі акти. **НБО надають свої послуги безкоштовно** та раді Вам допомогти при вирішенні будь-якої проблеми, яка Вас може спіткати у ЧР.

Ми усвідомлюємо той факт, що інтеграція до чеського суспільства, яке стало Вашою другою домівкою – тимчасовою або постійною – є непростим завданням, що вимагає отримання та засвоєння нових знань, серед яких не на останньому місці – знання чеської мови, яке дозволить Вам спростити вирішення елементарних життєвих ситуацій, порозумітися у державних установах та у межах повсякденних людських взаємин. Ми віримо, що довідник, який пропонується Вашій увазі, стане для Вас корисним та практичним помічником у Ваших зусиллях щодо інтеграції до чеського суспільства. Бажаємо Вас успіху у цих намаганнях.

2. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЧР

- **Офіційна назва держави:** Чеська Республіка (скорочено – ЧР, міжнародний код – CZE); коротка назва – Чехія
- **Офіційна мова:** чеська
- **Населення:** приблизно 10 млн. мешканців
Більшість населення (приблизно 60 %) не сповідує жодної релігії, близько 30 % населення вважають себе членами декотрої з церков або релігійних об'єднань. Майже 95 % населення вважає себе за національністю чехами, решта – болгари, хорвати, угорці, німці, поляки, цигани, русини, росіяни, греки, словаки, серби, українці та інші.
- **Державний устрій:** парламентська демократія
Виконавча влада належить президенту та уряду, законодавча – двопалатному Парламенту Чеської Республіки (що складається з Палати представників та Сенату).
- **Валюта:** чеська крона (Кč, CZK)
Одна крона (1 Кč) складається зі 100 геллерів. Існують монети вартістю 50 геллерів, 1 Кč, 2 Кč, 5 Кč, 10 Кč, 20 Кč, 50 Кč та банкноти вартістю 20 Кč, 50 Кč, 100 Кč, 200 Кč, 500 Кč, 1 000 Кč, 2 000 Кč та 5 000 Кč.
Курс крони – CZK/EUR 29,784, CZK/USD 23,947 (у середньому за 2005 р.).
- **Територія:** Чеська Республіка розташована у Центральній Європі, і її територія складається з трьох історичних земель – Чехії (західна частина, вживається також назва Богемія), Моравії (схід) та Чеської Сілезії (північний схід країни). ЧР межує з чотирма державами: на заході – з Німеччиною, на півночі – з Польщею, на сході – з Словаччиною, а на півдні – з Австрією.

Чехія знаходиться на межі двох гірських систем. Західна та центральна частина знаходяться на Чеській височині, східна частина лежить в межах Західних Карпат. Головні річки – Лаба та Влтава, у Моравії – річка Морава, а у Сілезії – Одра з Опавою.
- **Адміністративний поділ країни:** 14 країв та населені пункти (муніципалітети, муніципалетети з уповноваженим міським/селищним управлінням та муніципалітети з розширеними повноваженнями).
- **Столиця:** Прага (найбільше чеське місто – приблизно 1 млн. мешканців)
Знаходиться у центрі території Богемії на річці Влтава. Історичний центр міста є історико-культурним заповідником UNESCO.
- **Інші великі міста:** Брно (друге за розміром місто у Чеській Республіці, історична столиця Моравії, у місті знаходиться ряд установ – наприклад, Конституційний суд), Острава, Пльзень, Оломоуц.
- **Часовий пояс:** UTC (Грінвічський час) + 1 година (влітку + 2 години)
- **Державні та інші свята:**
Державні та інші свята є вихідними днями (доручення роботи у ці дні можливе лише у виняткових випадках).

Державні свята:

- 1 січня – День відновлення чеської незалежної держави
- 8 травня – День перемоги
- 5 липня – День слов'янських віровчителів Кирила та Мефодія
- 6 липня – День пам'яті спалення майстра Яна Гуса
- 28 вересня – День чеської державності
- 28 жовтня – День проголошення незалежної чехословацької держави
- 17 листопада – День боротьби за свободу та демократію

Інші свята:

- 1 січня – Новорічне свято
- Пасхальний понеділок – свято із змінною датою
- 1 травня – Свято праці
- 24 грудня – Щедрий день
- 25 грудня – 1-й день різдвяних свят
- 26 грудня – 2-й день різдвяних свят

- **Коротка історія:**

Найстаршим історично підтвердженим етносом на території Чехії були кельти – з початку IV століття до н. е. Починаючи з четвертого століття, територія заселялася слов'янськими племенами, які у VII столітті утворили так звану Імперію Сама. Після 820 р. на нинішній території республіки з'явилося перше підтвержене державне утворення – Великоморавська імперія, з якою пов'язуються початки християнства у цих місцях. Після її зникнення на початку X століття державотворення перемістилося у Богемію. У 995 році князівський рід Пршемисловичів домігся об'єднання чеської держави.

У середині XII століття починається період економічного та культурного розквіту, чому сприяв, зокрема, вплив німецьких колоністів. У XIV та XV століттях чеська держава внутрішньо зміцнилася, набула економічної сили та досягла найбільшого територіального розмаху за всю свою історію. Про розвиток освіти свідчить заснування королем Карелом IV у 1348 р. університету у Празі (нинішній Карлів Університет).

Глибока суспільна криза у Європі та всередині чеської держави на межі XIV та XV століть призвела до появи гуситського руху, яке з первісного руху за реформу церкви переросло у озброєний народно-визвольний рух. Межі головних історичних земель з часів середньовіччя суттєво не змінилися, усі інші території входили до складу чеської держави лише тимчасово. У 1526 р. землі Чеської корони увійшли до складу габсбурзької монархії. Після розпаду монархії (Австро-Угорщини) за результатами Першої Світової війни у 1918 році шляхом об'єднання чеських історичних земель (Богемія, Моравія, Сілезія) з частинами колишнього Угорського королівства (Словаччиною та Підкарпатською Руссю) було створено Чехословаччину як одну з держав- правонаступників Австро-Угорщини (це пов'язано з особою першого президента Т. Г. Масарика).

Після так званої Мюнхенської змови 29. 09. 1938 р. фашистська Німеччина захопила чеські прикордонні області (чому сприяло і нелояльне ставлення значної частини німецької національної меншини до чехословацької держави), а згодом, 15. 03. 1939 р., окупувало й решту території та створило на ній Протекторат Чехії та Моравії. У Словаччині була проголошена незалежна

Держава Словаччина, яка стала сателітом фашистської Німеччини. Після закінчення Другої Світової війни у 1945 році Чехословаччину було відновлено (вже без Підкарпатської Русі), і водночас було здійснено вигнання та організовану депортацію тримільйонної німецької меншини.

У лютому 1948 року комуністична партія здійснила державний переворот та встановила у країні тоталітарний режим. У шістдесяті роки відбулося часткове пом'якшення тоталітарного режиму, якому у серпні 1968 р. поклала край військова інтервенція з боку СРСР та інших країн Варшавського договору.

Повалення комуністичного режиму у листопаді 1989 р. (так звана «оксамитова революція») дозволило відновити демократію на засадах плюралізму. У грудні 1989 р. першим некомуністичним президентом після 1948 року був обраний один з засновників дисидентського руху «Хартія 77» Вацлав Гавел. У подальші роки було досягнуто виведення радянських окупаційних формувань та були здійснені демократичні реформи всередині держави.

Наприкінці 1992 р. чеська та словацька сторони дійшли угоди про розділення Чехо-Словацької Федеративної Республіки на дві окремі держави. Таким чином, 1 січня 1993 р. внаслідок розділення федерації була утворена незалежна Чеська Республіка. 1 травня 2004 р. Чеська Республіка стала членом Європейського Союзу.

Посилання на детальні джерела інформації

- Чеське статистичне управління (збирає, обробляє та надає широкий спектр статистичної інформації щодо соціального, економічного та екологічного розвитку у ЧР – <http://www.czso.cz>)
- Міста, селища та села у ЧР – <http://mesta.obce.cz/>
- Прага – столиця країни – <http://www.praha-mesto.cz>
- Портал громадського управління (детальний список адрес органів державного управління та самоврядування у ЧР, законодавство, життєві ситуації, електронна подача документів, інформація спеціально для іноземців – <http://portal.gov.cz/>)

3. СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ, ВИКОНАВЧОЇ ТА СУДОВОЇ ВЛАДИ, ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ

„Державна влада може здійснюватись лише у випадках та межах, встановлених законом, способом, визначеним законом“. (ст. 2, п. 2 Декларації прав та свобод людини)

3. 1. Парламент Чеської Республіки

Законодавча влада – право приймати закони у Чеській Республіці – належить Парламенту, який складається з двох палат – Палати представників та Сенату. Засідання Палати депутатів та Сенату, як правило, відбуваються публічно. Закони, прийняті Парламентом, публікуються у Зведенні законів.

➤ Палата представників (нижня палата)

Палата представників затверджує закони, які після цього передає Сенату, та приймає рішення про висловлення довіри уряду. Палата представників складається з 200 депутатів, які обираються строком на 4 роки. Вибори відбуваються шляхом таємного голосування на принципах загального, рівного та прямого виборчого права.

У Палаті представників на 1 січня 2006 р. представлені наступні політичні партії: Чеська соціал-демократична партія (ЧСДП / ČSSD), Громадянська демократична партія (ГДП / ODS), Християнсько-демократичний союз – Чехословацька народна партія (ХДС-ЧНП / KDU-ČSL), Союз свободи (СС / US) та Комуністична партія Чехії та Моравії (КПЧМ / KSČM).

➤ Сенат (верхня палата)

У Сенаті розглядаються закони, передані з Палати представників. Сенат складається з 81 сенатора, які обираються на строк 6 років (кожні два роки переобирається третина сенаторів). Вибори відбуваються шляхом таємного голосування на засадах загального, рівного та прямого виборчого права.

3. 2. Виконавча влада

➤ Президент

Президент Чеської Республіки є главою держави. Він обирається Парламентом кожні 5 років. До його повноважень належить підписання законів, укладення і ратифікація міжнародних договорів, проголошення помилування та амністій.

➤ Уряд

Уряд – найвищий орган виконавчої влади. Він складається з прем'єр-міністра, віце-прем'єрів та міністрів, яких призначає президент республіки. Уряд у цілому несе головну відповідальність за керування державою та створення законодавства, керує діяльністю державного апарату, впроваджує закони та у їх межах видає розпорядження. Уряд підзвітний Палаті представників, яка може уряду в цілому висловити недовіру.

3.3. Суди, прокуратури

„Особа, яка вважає, що була обмежена у своїх правах рішенням органів державного управління, може звернутися до суду, який розглядає законність такого рішення, якщо законом не визначено інше. Зі сфери повноважень суду не може бути виключений перегляд рішень, що стосуються основних прав та свобод за цією Декларацією.“
(ст. 36, п. 2 Декларації прав та свобод людини)

➤ **Суди**

Суди – найважливіша гарантія захисту прав людини. Загальні суди здійснюють цивільне судочинство (до складу якого входять також торговельне, сімейне та спадкоємне судочинство), кримінальне та адміністративне. Тільки суди можуть приймати рішення щодо вини та покарання.

Основною засадою судової системи є незалежність від держави. Управління судами здійснює Міністерство юстиції, яке при цьому не має права будь-яким чином втручатися до прийняття судових рішень. Таким чином, суди в змозі розглядати й такі спори, де одним з учасників судового процесу є держава, – наприклад, у адміністративному судочинстві.

Рішення суду, як правило, підлягає оскарженню у суді вищого рівня. Система загальних судів складається з Верховного суду, Верховного адміністративного суду, вищих, крайових та районних судів. Рішення за більшістю позовів приймаються на першому рівні районними судами.

Судді призначаються на посаду президентом республіки без часового обмеження.

➤ **Конституційний суд**

Конституційний суд стоїть поза системою загальних судів та є судовим органом по захисту конституційності. Він приймає рішення за позовами про скасування юридичних нормативних актів або їх частин, за конституційними скаргами, на подання яких після вичерпання усіх попередніх засобів оскарження має право будь-яка особа, що відчувається обмеженою у своїх правах, які випливають з Конституції, Декларації прав та свобод людини та інших конституційних законів Чеської Республіки (при розгляді інтереси позивача обов'язково має представляти адвокат).

➤ **Прокуратури**

У завдання прокуратури у межах представництва держави під час захисту громадських інтересів входить:

- подавати до суду від імені держави обвинувачення проти осіб, обвинувачених у скоєнні злочину, та представляти інтереси обвинувача у суді,
- здійснювати догляд за діяльністю органів поліції та слідства під час розкриття та розслідування злочинів,
- здійснювати нагляд у місцях обмеження особистої волі (в'язницях та інших закладах).

Прокуратура не є незалежним органом та підпорядковується Міністерству юстиції. Місцезнаходження та райони дії окремих прокуратур відповідають місцезнаходженню та районам дії судів.

3. 4. Громадське управління

Громадське управління являє собою управління питаннями громадських інтересів за допомогою державних або громадських органів. Управління певними громадськими справами держава залишає у власній компетенції та доручає її своїм виконавчим органам (мова йде про **державне управління**). У інших справах управління питаннями громадських інтересів доручено органам самоврядування (мова йде про **самоврядування**).

➤ Державне управління

Центральними органами державного управління є, передусім, міністерства. Територіальними органами державного управління є, наприклад, центри зайнятості або фінансові управління. Державне управління здійснюється також у **краях** (за допомогою крайових адміністрацій), муніципалітетах з розширеними повноваженнями, муніципалітетах з уповноваженим міським (селищним) управлінням та **населених пунктах** (через міські, селищні або сільські управління).

➤ Самоврядування

Населені пункти

Населені пункти є первинним осередком громадського самоврядування. Органами врядування населеного пункту є:

- міська, селищна або сільська ради (найвищий орган населеного пункту, що здійснює найважливіші повноваження у сфері самостійної компетенції муніципалітету),
- міський, селищний або сільський комітет
- староста (є представником населеного пункту при зовнішніх контактах та очолює міське, селищне або сільське управління)
- міське, селищне або сільське управління.

Краї

ЧР поділяється на 14 країв.

Край	Крайовий центр	Край	Крайовий центр
Hlavní město Praha <i>/Прага – столиця країни/</i>		Olomoucký <i>/Оломоуцький/</i>	Olomouc <i>/м. Оломоуц/</i>
Jihočeský <i>/Південно-Чеський/</i>	České Budějovice <i>/м. Ческе Будейовіце/</i>	Pardubický <i>/Пардубіцький/</i>	Pardubice <i>/м. Пардубіце/</i>
Jihomoravský <i>/Південно-Моравський/</i>	Brno <i>/м. Брно/</i>	Plzeňský <i>/Пльзеньський/</i>	Plzeň <i>/м. Пльзень/</i>
Karlovarský <i>/Карловарський/</i>	Karlovy Vary <i>/м. Карлови Вару/</i>	Středočeský <i>/Центрально-Чеський/</i>	Praha <i>/м. Прага/</i>
Královéhradecký <i>/Градець-Краловський/</i>	Hradec Králové <i>/м. Градець Кралове/</i>	Ústecký <i>/Устецький/</i>	Ústí nad Labem <i>/м. Усті над Лабем/</i>
Liberecký <i>/Ліберецький/</i>	Liberec <i>/м. Ліберець/</i>	Vysočina <i>/Височина/</i>	Jihlava <i>/м. Йглава/</i>
Moravskoslezský <i>/Моравсько-Сілезький/</i>	Ostrava <i>/м. Острава/</i>	Zlínský <i>/Злінський/</i>	Zlín <i>/м. Злін/</i>

Крайовими органами є:

- крайова рада (головний орган краю, який приймає рішення у питаннях, що належать до самостійної компетенції краю),
- крайовий комітет (виконавчий орган),
- гетьман (є представником краю при зовнішніх зносинах),
- крайова адміністрація.

3. 5. Мова діловодства у державних установах

Мовою діловодства в усіх державних установах ЧР є чеська мова. Усі документи та заяви, оформлені іноземними мовами, необхідно надавати в установи у оригіналі з долученням офіційно завіреного перекладу на чеську мову. Якщо Ви вважаєте, що при оформленні справ у державній установі будете розуміти не все, Ви маєте право покликати на допомогу перекладача, зареєстрованого у списку перекладачів, послуги якого, за деякими винятками, Вам необхідно забезпечити власним коштом. Відповідно до Адміністративного кодексу учасникам розгляду дозволяється вести переговори та надавати документи також словацькою мовою.

Посилання на детальніші джерела інформації

- Подобиці щодо діяльності Палати представників, про депутатів, документи Палати представників, включаючи закони тощо, можна знайти на веб-сторінках Палати представників Парламенту ЧР – <http://www.psp.cz>
- Список політичних партій, зареєстрованих у ЧР, можна знайти на <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги ► Politické strany, hnutí a občanská sdružení/Політичні партії, рухи та громадські об'єднання ► Seznam politických stran a hnutí /Список політичних партій та рухів)

- Подобиці щодо Сенату, його органів, діяльності, документів, окремих сенаторів – тощо – можна знайти на веб-сторінках Сенату – <http://www.senat.cz>
- Подобиці про Президента ЧР можна знайти на веб-сторінках Президента ЧР – <http://www.hrad.cz>
- Подобиці щодо діяльності уряду та посилання на веб-сторінки окремих міністерств можна знайти на веб-сторінках уряду – <http://www.vlada.cz>
- Тексти законів та міжнародних договорів можна знайти на <http://portal.gov.cz> (► *Zákony /Закони*)
- Детальні посилання на окремі суди можна знайти на веб-сторінках Міністерства юстиції – <http://www.justice.cz> (► *Soudy /Суди*)
- Детальна інформація щодо Конституційного суду та його діяльності доступна на <http://www.concourt.cz>
- Детальні посилання на окремі прокуратури можна знайти на веб-сторінках Міністерства юстиції – <http://www.justice.cz> (► *Státní zastupitelství /Прокуратури*)
- Список муніципалітетів з розширеними повноваженнями можна знайти на веб-сторінках <http://www.mvcr.cz> (► *Rady a služby /Поради та послуги* ► *Adresy v České republice (evidence) /Адреси у Чеській Республіці (реєстр)* ► *Obce s rozšířenou působností podle kraje /Муніципалітети з розширеними повноваженнями за країями*)
- Якщо Ви шукаєте конкретне місто, селище або село, інформацію можна знайти на <http://města.obce.cz>
- Інформацію щодо окремих країв можна знайти на <http://www.kr-urady.cz>
- Список перекладачів, зареєстрованих у крайових судах, можна знайти на веб-сторінках – <http://www.justice.cz> (► *Evidence znalců, tlumočnicků a ústavů /Реєстр експертів, перекладачів та інститутів*)
- Детальний список окремих державних установ за районами та сферами їх діяльності можна знайти на Порталі громадського управління – <http://portal.gov.cz> (► *Adresář /Список адрес*) або на веб-сторінках <http://www.statnisprava.cz>

4. ПЕРЕБУВАННЯ ІНОЗЕМЦЯ НА ТЕРИТОРІЇ ЧР ТА ГРОМАДЯНСТВО

4. 1. Першорядна інформація про перебування іноземців

Умови перебування іноземців на території Чеської Республіки регулюються Законом № 326/1999 Зведення. «Про перебування іноземців на території Чеської Республіки» у діючій редакції (далі «Закон про іноземців»). Згідно з цим Законом іноземці поділяються на дві категорії:

- **громадяни ЄС та члени їх сімей,**
- **іноземці з країн поза ЄС – так звані «іноземці з третіх країн»** (з врахуванням спрямування цього довідника у цій главі наведено інформацію щодо перебування іноземців з третіх країн).

4. 2. Тимчасове перебування

➤ Перебування іноземців на території ЧР без візи

На території ЧР, за винятком особливих випадків, що розглядаються у ст. 18 «Закону про іноземців», можуть перебувати без візи іноземці з третіх країн, які згідно з Розпорядженням Ради (ЄС) № 539/2001 фігурують у так званому «білому списку», тобто звільнені від візового обов'язку, якщо строк їх перебування не перевищує 3 місяці. Згідно з угодами про безвізовий режим або розпорядженнями уряду безвізове перебування зазначених іноземців обмежено таким чином, що воно не поширюється на перебування з метою заробітку.

➤ Перебування іноземців на території ЧР за короткостроковими візами

1. **транзитна віза** (ст. 22 «Закону про іноземців») - надає іноземцю право на проїзд через територію ЧР з території однієї держави на територію іншої,
2. для іноземців з деяких країн, які в очікуванні авіарейсу змушені знаходитися у транзитному просторі міжнародного аеропорту на території ЧР, вимагається **аеропортова віза** (ст. 24 «Закону про іноземців»),
3. **віза на перебування строком до 90 днів** (ст. 26 «Закону про іноземців») надає іноземцю право на перебування на території Чеської Республіки протягом визначеного на ній строку, при цьому загальний строк перебування не повинен перевищувати 3 місяців. Заява на видачу візи на строк до 90 днів розглядається дипломатичним представництвом у 30-денний строк після подання заяви (ст. 170, п. 3 «Закону про іноземців»).

➤ Віза на перебування строком понад 90 днів (ст. 30 «Закону про іноземців»)

Віза на перебування строком понад 90 днів надається відділом Поліції у справах іноземців за заявою іноземця, який бажає знаходитися на території Чеської Республіки з метою, що вимагає його перебування на її території строком понад 3 місяці. Такою метою вважається, наприклад, робота, підприємництво або навчання. Заява подається у дипломатичному представництві ЧР (ст. 53 «Закону про іноземців»), її подання на території ЧР допускається лише у особливих випадках, визначених Законом (ст. 33 «Закону про іноземців»). Строк розгляду заяви складає 120 днів після її подання

(ст. 170, п. 6 «Закону про іноземців»); у окремих випадках, – наприклад, навчання – 60 днів. До заяви іноземець зобов'язаний долучити наступні документи:

- закордонний паспорт,
- документ, який підтверджує мету перебування,
- засоби на проживання (ст. 13 «Закону про іноземців»),
- довідку про забезпечення житлом на строк перебування у країні,
- виписку з обліку Реєстру судимостей ЧР,
- 2 фотокартки.

Перед виданням візи на перебування строком понад 90 днів іноземець зобов'язаний надати довідку про туристичне медичне страхування на строк перебування на території країни (винятки зі згаданого обов'язку див. ст. 6, п. 9 «Закону про іноземців»). Об'єм та мінімальна сума туристичного медичного страхування наведена у ст. 5, літера а), пункт 4) «Закону про іноземців».

Якщо мета перебування зберігається, віза може бути кількаразово подовжена. При цьому максимальний строк перебування іноземця на території ЧР за однією візою складає 1 рік. Якщо йдеться про візу на перебування понад 90 днів, мета перебування не може бути змінена на території ЧР. У разі зміни необхідно виїхати за межі ЧР та подати нову заяву. Якщо іноземець бажає тимчасово перебувати у ЧР понад 1 рік, він має право подати на її території заяву про дозвіл на довгострокове проживання.

Держава залишає за собою право відмовити у видачі візи без наведення причин!

➤ **Дозвіл на довгострокове проживання** (ст. 42 «Закону про іноземців»)

Дозволу на довгострокове проживання, як правило, має право попросити іноземець, якщо він відповідає усім наступним умовам:

- перебуває на території ЧР на підставі візи на перебування понад 90 днів,
- бажає тимчасово перебувати у країні понад 1 рік, та
- зберігається первісна мета перебування.

Заява про дозвіл на довгострокове проживання подається у відділенні Поліції у справах іноземців, компетентному за місцем реєстрації перебування іноземця на території ЧР. До заяви долучаються ті самі документи, що й при поданні заяви на візу строком понад 90 днів, у випадку підприємництва додається також, наприклад, довідка про стан податкової заборгованості (ст. 46, п. 7 «Закону про іноземців»). Строк розгляду заяви складає 60 днів (ст. 169, п. 2, літера д) «Закону про іноземців»). Дозвіл може бути кількаразово подовжений. При перебуванні на території ЧР на підставі дозволу на довгострокове проживання мета цього дозволу може бути змінена прямо на території ЧР. У згаданому випадку поліція видає новий дозвіл.

Крім того, іноземець має право на умовах, визначених Законом, попросити дозволу на довгострокове проживання також у дипломатичному представництві Чеської Республіки за кордоном, – наприклад, з метою спільного життя сім'ї (ст. 42а, ст. 42б «Закону про іноземців») або навчання (ст. 42г «Закону про іноземців»).

➤ **Наказ про виїзд** (ст. 50 «Закону про іноземців»)

Наказ про виїзд оформлюється Поліцією у справах іноземців (у особливих випадках також Міністерством іноземних справ) у разі скінчення легального перебування іноземця на території ЧР (наприклад, у разі анулювання візи або дозволу на проживання, скінчення строку дії візи тощо). Наказ про виїзд надає іноземцю право перебування на території країни на строк, кінце необхідний для здійснення невідкладних дій та для виїзду, проте не довше, ніж 60 днів.

4. 3. Постійне проживання у ЧР

Іноземець, який постійно проживає у ЧР, у більшості областей життя має такий самий статус, як і громадяни ЧР.

➤ **Дозвіл на постійне проживання на підставі родинних відносин з громадянином ЧР**

Іноземець – громадянин ЄС або третьої держави, який є членом сім'ї громадянина ЧР однієї з нижчезгаданих категорій:

- а) чоловік,
- б) один з батьків, якщо йдеться про громадянина ЄС у віці до 21 року,
- в) дитина до 21 років або така дитина дружини (чоловіка) громадянина ЄС, або
- г) незабезпечений прями́й родич по висхідній або нисхідній лінії або такий родич дружини (чоловіка) громадянина ЄС

може звернутися у поліцію або дипломатичне представництво ЧР за кордоном із заявою-проханням про дозвіл на постійне проживання. Строк розгляду заяви складає 180 днів, або, у разі її подання на території ЧР, – 60 днів. На отримання дозволу на постійне проживання з вищенаведених міркувань існує юридичне право, і поліція може у проханні відмовити лише з конкретно визначених причин. Надання дозволу звільняється від державного мита.

➤ **Постійне проживання без умови попереднього безперервного перебування на території ЧР (ст. 66 «Закону про іноземців»)**

За певних умов іноземець може попросити дозволу на постійне проживання навіть якщо він до цього не перебував на території ЧР. При цьому у згаданих випадках на надання дозволу на постійне проживання не існує юридичного права.

➤ **Постійне проживання, обумовлене попереднім безперервним перебуванням на території ЧР (ст. 68 «Закону про іноземців»)**

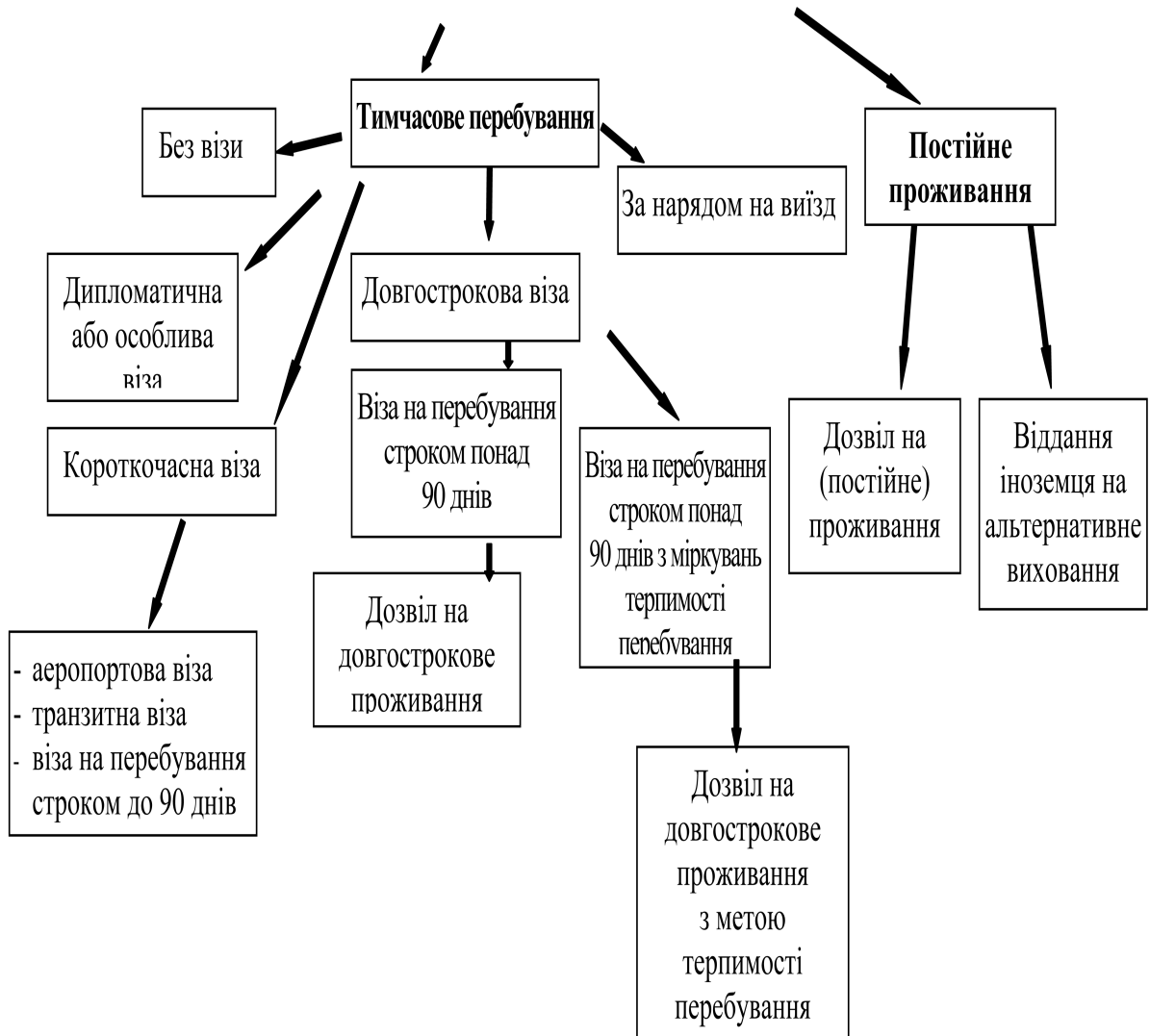
Після 5 років безперервного перебування у ЧР на підставі візи на перебування строком понад 90 днів або дозволу на довгострокове проживання іноземець має право попросити дозволу на постійне проживання. (Подробиці стосовно зарахування строку перебування іноземця за межами країни розглядаються у ст. 68, пп. 2 та 3 «Закону про іноземців»; якщо метою перебування було навчання, зараховується половина строку перебування.)

Рішення за заявами-проханнями про дозвіл на довгострокове та постійне проживання приймає на **I рівні Поліція у справах іноземців**, компетентна за місцем перебування іноземця, за винятком випадків, визначених Законом, у яких рішення приймається Управлінням служби поліції у справах іноземців та прикордонного контролю (ст. 163, літера є), підп. 4, «Закону про іноземців») або Міністерством внутрішніх справ (ст. 165, літера «в» «Закону про іноземців»). Рішення можна оскаржити, тобто подати проти нього апеляцію, у 15-денний строк. Якщо рішення за апеляцією також негативне, у строк 2 місяців після його отримання можна подати позов у Міський суд, м. Прага.

При поданні заяви-прохання про дозвіл на довгострокове або постійне проживання:

- жоден з документів, крім закордонного паспорта, документів метрики та фотокартки, не повинен бути виданий раніше, ніж за 180 днів,
- у разі обґрунтованої підозри від Вас може вимагатися надання лікарської довідки, що Ви не страждаєте ніякою серйозною хворобою,
- усі іношомовні документи повинні бути офіційно перекладені на чеську мову, якщо орган управління не повідомить іноземцю, що такий переклад не вимагається.

Можливості перебування іноземців з третіх країн на території ЧР

4. 4. Інша практична інформація

➤ Туристичне медичне страхування

Згідно з Законом № 326/1999 Зведення «Про перебування іноземців на території ЧР», ст. 5, при перетині кордону (прикордонному контролю) іноземець на вимогу поліції зобов'язаний пред'явити, окрім іншого, також документ, що підтверджує укладення договору туристичного страхування, за рахунок якого оплачується лікування у разі нещасного випадку або раптового захворювання на території ЧР, включаючи витрати, пов'язані з перевезенням хворого, у розмірі не менше 30 000 EUR. На день в'їзду іноземець зобов'язаний надати такий документ про туристичне медичне страхування і у тому разі, якщо на день в'їзду в нього не забезпечене страхування згідно з особливим нормативним актом (Закон № 48/1997 Зведення «Про загальне медичне страхування»). У ст. 29 Закону № 326/1999 Зведення документ, що підтверджує укладення договору туристичного медичного страхування або іншої форми страхування, розглядається як одна з передумов подовження строку перебування за візою на строк понад 90 днів.

➤ Реєстрація місця перебування (ст. 93 «Закону про іноземців»)

Згідно з «Законом про іноземців» іноземець протягом **3 робочих днів після в'їзду на територію Чеської Республіки зобов'язаний повідомити поліції місце свого перебування**. Це не стосується іноземців, молодших 15 років, членів персоналу дипломатичного представництва або міжнародної урядової організації, акредитованої у ЧР, включаючи членів їх сімей, зареєстрованих Міністерством закордонних справ, а також іноземців, яких забезпечує житлом Міністерство внутрішніх справ ЧР, або таких, що виконали згаданий обов'язок за місцем розміщення (наприклад, у готелі). Іноземець, який має право тимчасово перебувати на території країни без візи, зобов'язаний повідомити у поліцію місце свого перебування у 30-денний строк після початку перебування, якщо передбачається, що строк його перебування на території ЧР перевищить 30 днів, водночас він зобов'язаний повідомити поліції дату початку та очікуваний строк тимчасового перебування на території країни (діє до моменту вступу ЧР до Шенгенської зони).

У разі зміни місця перебування іноземці, які отримали дозвіл на постійне проживання, зобов'язані повідомити поліції цю зміну у строк 30 робочих днів після зміни, якщо передбачається, що зміна місця перебування триватиме понад 180 днів. Іноземці, які перебувають на території Чеської Республіки на підставі візи на строк понад 90 днів або дозволу на довгострокове проживання, зобов'язані повідомити поліції зміну місця свого перебування у 30-денний строк після зміни, якщо зміна місця перебування має тривати понад 30 днів. Іноземці, які можуть перебувати на чеській території без візи, зобов'язані сповіщати про зміну місця свого перебування у строк 30 днів після зміни, якщо передбачається, що зміна буде на строк понад 90 днів.

➤ Засвідчення актових документів

Усі іншомовні документи, що долучаються до заяви-прохання про видачу візи або дозвіл на проживання, повинні бути або

- **суперлегалізовані**, тобто забезпечені завірчим написом, який здійснює дипломатичне представництво ЧР за кордоном; таким чином підтверджується, що даний документ був оформлений або завірений уповноваженою особою

(відповідною установою), та засвідчується справжність підписів і відбитків офіційних печаток у цьому актовому папері. Суперлегалізація не вимагається у випадках, де це визначено міжнародним договором, що є зобов'язальним для ЧР, або

- забезпечені завірчим написом – **апостилом** (долучене до документа офіційне підтвердження) – у цьому випадку не вимагається засвідчення документа у дипломатичному представництві ЧР за кордоном, а кінцеве завірнення здійснює так званий «апостильний орган» у країні, де був оформлений документ. Апостиль підтверджує видання документа відповідною установою та його достовірність. Апостиль видається державами, які приєдналися до «Угоди про відмову від вимоги засвідчення іноземних актових паперів», укладеної у Гаазі 05. 10. 1961 р.; або
- **звільнені від вимоги засвідчення вищого рівня**, якщо це визначено діючим міжнародним договором.

Інформацію щодо того, чи є необхідним здійснення суперлегалізації, забезпечення апостіля, або документи, що пред'являються, немає необхідності завіряти, можна отримати по телефону у дипломатичному представництві ЧР.

➤ **Виписка з обліку Реєстру судимостей**

Виписка з обліку Реєстру судимостей Чеської Республіки підтверджує відсутність судимості. Надання цього документа вимагається при поданні заяви на візу строком понад 90 днів, заяви-прохання про дозвіл на довгострокове або постійне проживання, заяви про надання громадянства та уряді інших випадків. Заяву на оформлення виписки можна подати:

- безпосередньо за місцезнаходженням Реєстру судимостей – Praha 4, Soudní 1 (станція метро «Pražského povstání» на лінії «С»); документ оформлюється на місці;
- у кожній районній прокуратурі, кожному міському (селищному, сільському) управлінні, виписка надсилається протягом 2–3 тижнів за адресою заявника;
- у дипломатичному представництві ЧР за кордоном.

У згаданих органах можна отримати бланк заяви. При поданні прохання про виписку з'ясовується особа та перевіряється вірність відомостей, наведених у письмовій заяві, особа заявника з'ясовується за оригіналом дійсного посвідчення особи з фотографією. Держмитоза оформлення виписки складає 50 чеських крон та сплачується у вигляді гербової марки.

!!! ЗВЕРНІТЬ УВАГУ !!!

У зв'язку з вступом ЧР до Європейського Союзу та узгодженням нормативних актів, що стосуються іноземців, із законодавством ЄС, відбувається часте оновлення «Закону про іноземців». З наведеної причини рекомендуємо Вам звертатися за поточною інформацією у найближче відділення Поліції у справах іноземців (глава 16. 1.) або попросити про допомогу недержавні безприбуткові організації, які займаються допомогою іноземцям (глава 15.). Можете скористатися також Інформаційною лінією Служби поліції у справах іноземців та прикордонного контролю (тел.: 974-841-356, 974-841-357; e-mail: infoscpp@mvr.cz).

4. 5. Громадянство Чеської Республіки

Основними способами отримання громадянства Чеської Республіки є народження (дитина при народженні отримує громадянство ЧР, якщо хоча б один з її батьків є громадянином Чеської Республіки або якщо вона народилася на території ЧР, її батьки є особами без громадянства і хоча б один з них постійно проживає на території Чеської Республіки) та надання громадянства.

Міністерство внутрішніх справ може надати громадянство Чеської Республіки іноземцю за його заявою, якщо він відповідає **усім** наступним умовам:

- **постійне проживання у ЧР протягом як мінімум 5 років** (водночас іноземець повинен протягом цього строку перебувати переважно на території ЧР). У визначених випадках Міністерство внутрішніх справ може звільнити заявника від вимоги відносно строку проживання.
- заявник у результаті набуття громадянства ЧР **втрачає попереднє громадянство** або підтверджує вихід з попереднього громадянства. Довідку про втрату попереднього громадянства іноземець не надає разом із заявою. Цей документ він пред'являє лише після оформлення шляхом адміністративного розгляду так званого зобов'язання надання громадянства ЧР. У визначених випадках заявник може бути звільнений від вимоги виходу з попереднього громадянства.
- **заявник протягом останніх 5 років не був у ЧР засуджений за зумисно скоєний злочин або такий вирок не вступив у законну силу**. Звільнення від цієї вимоги не допускається.
- **заявник продемонстрував знання чеської мови**. Від цієї вимоги Міністерство внутрішніх справ може звільнити заявника лише у випадках, вартих особливої уваги (наприклад, у разі незадовільного стану здоров'я іноземця).
- **заявник виконує обов'язки згідно з «Законом про іноземців» та обов'язки стосовно медичного та соціального страхування, податків, відрахувань та зборів** (наприклад, у нього немає заборгованості по медичному та соціальному страхуванню, він належним чином та своєчасно платить податки, здійснює обов'язок оповіщення). Звільнити заявника від цієї вимоги Міністерство внутрішніх справ може у випадках, вартих особливої уваги.

Законом «Про набуття та втрату громадянства Чеської Республіки» визначаються реквізити заяви. Заява-прохання про надання громадянства, адресована Міністерству внутрішніх справ, подається у крайовій адміністрації (у м. Празі – в Адміністраціях міських районів Прага 1 – Прага 22, у м. Брно та м. Острава – у міських управліннях, у м. Пльзень – в Адміністрації міського району Пльзень 3) за місцем постійного проживання іноземця. Подружжя може подати одну спільну заяву і включити до неї також дітей до 18 років.

У крайовій адміністрації заявник заповнює анкету, при співбесіді перевіряється його знання чеської мови, після чого адміністрація надсилає заяву з долученням власної точки зору, точки зору міського (селищного, сільського) управління за місцем проживання заявника та інших документів, надсилає у 30-денний строк через Поліцію у справах іноземців, яка також долучає свою точку зору, до Міністерства внутрішніх справ, яке приймає рішення за заявою.

Міністерство має строк 90 днів для прийняття рішення та протягом розгляду заяви у більшості випадків викликає заявника на особисту співбесіду. Якщо міністерство **відмовить** у проханні про надання громадянства, це рішення у 15-денний строк після його вручення можна оскаржити (**подати апеляцію**) у **міністра внутрішніх справ**.

Якщо рішення міністра внутрішніх справ буде також негативним, проти нього можна у 2-місячний строк подати позов у Миському суді, м. Прага.

У разі позитивного рішення іноземець у присутності секретаря міського (селищного, сільського) управління складає присягу громадянина, і водночас йому вручається **Грамота про надання громадянства ЧР**. Тільки після складення присяги іноземець стає громадянином ЧР. Діти у віці до 15 років отримують громадянство разом з батьками. **Державне мито** за надання громадянства ЧР складає 10 000 чеських крон. На прохання заявника Міністерство може зменшити суму збору у особливо обґрунтованих випадках державних інтересів.

Посилання на детальні джерела інформації

- Детальну інформацію про перебування громадян ЄС на території ЧР можна знайти на веб-сторінках <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги► Cizinci /Іноземці► Informace pro pobyt cizinců na území ČR /Інформація щодо перебування іноземців на території ЧР)
- Список країн, з якими укладено угоду про безвізовий режим, можна знайти на веб-сторінках <http://www.mvcr.cz> (► Azyl a migrace /Політичний притулок та міграція► Imigrace /Іміграція)
- Детальну інформацію щодо віз можна знайти на веб-сторінках Міністерства внутрішніх справ – <http://www.mvcr.cz> (► Azyl a migrace /Політичний притулок та міграція ► Informace pro pobyt cizinců na území České republiky /Інформація щодо перебування іноземців на території Чеської Республіки) та на Порталі громадського управління – <http://portal.gov.cz> (► Životní situace /Життєві ситуації ► Cizinec /Іноземець ► Vstupní formality /В'їзні формальності)
- Якщо Ви вже перебуваєте на території ЧР та бажаєте запросити своїх рідних у гості, детальну інформацію можна знайти також на <http://portal.gov.cz> (► Životní situace /Життєві ситуації ► Cizinec /Іноземець ► Vstupní formality /В'їзні формальності ► Pozvání cizince do České republiky /Запрошення іноземця до Чеської Республіки)
- Детальну інформацію щодо візи на перебування строком понад 90 днів можна знайти на <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги► Cizinci /Іноземці► Informace pro pobyt cizinců na území ČR /Інформація щодо перебування іноземців на території ЧР)
- Зразок заяви на візу разом з інструкцією по її заповненню чеською, англійською, німецькою та російською мовами можна знайти на <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги ► Cizinci /Іноземці ► Vzory formulářů /Зразки бланків ► Cizinci /Іноземці)
- Детальна інформація щодо дозволу на довгострокове проживання доступна за адресою <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги ► Cizinci /Іноземці ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR /Інформація щодо перебування іноземців на території ЧР)
- Бланк заяви-прохання про дозвіл на довгострокове проживання можна скачати за адресою <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги ► Cizinci /Іноземці ► Vzory formulářů /Зразки бланків ► Cizinci /Іноземці)

- Детальну інформацію щодо отримання дозволу на довгострокове проживання з метою возз'єднання сім'ї можна знайти на <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги ► Cizinci /Іноземці ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR /Інформація щодо перебування іноземців на території ЧР)
- Детальну інформацію щодо дозволу на постійне проживання можна знайти на <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги ► Cizinci /Іноземці ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR /Інформація щодо перебування іноземців на території ЧР)
- Детальну інформацію щодо умов отримання дозволу на постійне проживання можна одержати на <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги ► Cizinci /Іноземці ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR /Інформація щодо перебування іноземців на території ЧР)
- Список адрес дипломатичних представництв ЧР за кордоном та іноземних посольств у ЧР можна знайти на веб-сторінках МЗС – <http://www.mzv.cz> (► Diplomatické mise a úřady /Дипломатичні місії та установи)
- Список держав, які приєдналися до «Угоди про анулювання вимоги засвідчення іноземних актових паперів» та країн, з якими ЧР уклала угоду про юридичну взаємодопомогу, у якій специфіковані актові документи, що звільняються від засвідчення вищого рівня, можна знайти на <http://portal.justice.cz> (► Ministerstvo spravedlnosti /Міністерство юстиції ► Mezinárodní vztahy /Міжнародні відносини ► Informace /Довідка ► Ověřování listin podle Haagské úmluvy /Засвідчення документів за Гаазькою конвенцією)
- Список нотаріусів, що здійснюють офіційне засвідчення відповідності дублікату або копії документа його оригіналу, можна знайти на <http://www.nkcr.cz> (► Kontakty na notáře /Контактні дані нотаріусів)
- Детальну інформацію щодо Реєстру судимостей можна отримати на веб-сторінках Міністерства юстиції – <http://www.justice.cz> (► Rejstřík trestů /Реєстр судимостей)
- Детальну інформацію щодо порядку дій при поданні заяви-прохання про надання громадянства можна знайти на Порталі громадського управління – <http://portal.gov.cz> (► Životní situace /Життєві ситуації ► Cizinec /Іноземець ► Státní občanství /Громадянство) та веб-сторінках Міністерства внутрішніх справ – <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги ► Státní občanství České republiky /Громадянство Чеської Республіки)

Крім того, на веб-сторінках Міністерства внутрішніх справ (<http://www.mvcr.cz>) можна знайти, наприклад:

- Зразки бланків та заяв – ► Rady a služby /Поради та послуги ► Vzory formulářů /Зразки бланків ► Cizinci /Іноземці
- Інформація щодо обов'язків іноземців, визначених «Законом про іноземців» – ► Rady a služby /Поради та послуги ► Cizinci /Іноземці ► Zákony, vyhlášky a nařízení vlády upravující pobyt cizinců na území ČR /Закони, постанови та розпорядження уряду, що регулюють перебування іноземців на території ЧР
- Закони, постанови та розпорядження уряду, що регулюють перебування іноземців на території ЧР – ► Rady a služby /Поради та послуги ► Cizinci /Іноземці ► Zákony, vyhlášky a nařízení vlády upravující pobyt cizinců na území ČR /Закони, постанови та розпорядження уряду, що регулюють перебування іноземців на території ЧР

5. КУДИ ЗВЕРТАТИСЯ ЗА ДОПОМОГОЮ

5. 1. Адвокати

Адвокати представляють інтереси своїх клієнтів у судових та інших адміністративних процесах, захищають їх у кримінальних справах, надають їм юридичні консультації з будь-яких правових питань або здійснюють асистенцію при оформленні документів (договорів тощо). Юридичні послуги адвокатів надаються за плату. Усі адвокати об'єднані у Чеську адвокатську палату, яка здійснює нагляд за їх діяльністю, та у яку Ви можете звертатися із скаргами, якщо будете незадоволені послугами адвоката.

5. 2. Уповноважений з питань прав людини

Уповноважений з питань прав людини (омбудсман) займається захистом осіб від дій державних установ та інших організацій, які здійснюють державне управління, якщо такі дії суперечать закону, або у них є інші недоліки та неправомірності, тобто ці дії не відповідають принципам демократичної правової держави та принципам належного управління, або у разі бездіяльності цих органів. **Уповноважений не може брати участь у приватних правових зносінах та суперечках**, втручатися до процесу прийняття рішень судами і не розглядає оскарження їх рішень.

Омбудсман має право проводити незалежне розслідування у окремих справах, проте закон не дає йому права діяти замість органів державного управління, тож він **не може здійснювати зміни у їх рішеннях або скасовувати їх**. При цьому він у разі виявлення неправомірних дій може вимагати від державних установ та організацій виправлення становища.

5. 3. Захист споживачів, Чеська торговельна інспекція

Чеська торговельна інспекція (далі «ЧТІ») контролює, головним чином, дотримання умов, визначених для забезпечення якості, нешкідливості для здоров'я та безпеки непродовольчих виробів та послуг, а також здійснює контроль над тим, чи надається належна інформація про вироби, та чи не вводяться споживачі в оману недостовірними, неперевіреними або неповними даними щодо дійсних властивостей виробів або послуг. Споживачам надаються **консультаційні та інформаційні послуги** у кожному відділенні ЧТІ, де також приймаються пропозиції щодо контролю, скарги та прохання поради, як діяти у проблематичних ситуаціях., що стосуються купівлі товарів або користування послугами.

Відносно харчових продуктів Чеська торговельна інспекція контролює тільки чесність при торгівлі, продукти та сировина для їх виробництва перевіряються Державною сільськогосподарською та продовольчою інспекцією.

Іншими організаціями, що беруть участь у нагляді у деяких галузях захисту споживача, є органи охорони громадського здоров'я, органи ветеринарного управління, а також муніципальні управління підприємництва та митні управління (див. ст. 23 Закону № 634/1992 Зведення «Про захист споживачів»).

Крім того, можна скористатися послугами консультантів недержавних неприбуткових організацій, що займаються захистом споживачів, які також дозволяють споживчій громадськості отримання інформації щодо прав споживача. У спеціалізованих консультаціях та на ряді веб-серверів можна проконсультуватися щодо конкретних споживчих проблем.

5. 4. Корупція

 Корисні ради та інформацію щодо того, як діяти, якщо Ви станете свідком корупційної ситуації або учасником корупційних дій, можна знайти на так званих **антикорупційних веб-сторінках** – <http://www.korupce.cz>. Тут міститься велика кількість інформації, законів, документів, рад та контактних даних органів, що займаються боротьбою з корупцією.

5. 5. Вирішення кризових ситуацій

Під час перебування у ЧР Ви можете стати свідком або навіть безпосереднім учасником різноманітних ситуацій, у яких почуватиметеся безпорадними та будете потребувати допомоги. Короткий огляд того, як діяти у таких ситуаціях та в які органи звертатися з проханням про допомогу, знайдете у цій главі.

!!! При виникненні проблеми та необхідності її невідкладного рішення можете будь-коли скористатися телефонною лінією

 112 – Єдиний європейський номер екстреного зв'язку
(набір безкоштовний – зловживання карається законом)

При телефонному повідомленні на лінію екстреного зв'язку вкажіть:

- що саме сталося та які масштаби події (наприклад, що перебуває під загрозою або чого подія торкнулася, яка кількість жертв),
- де саме сталася подія (адреса – населений пункт, вулиця, порядковий або поточний номер будинку, номер дороги, кілометр, напрямок руху, детальніші орієнтаційні пункти на місцевості),
- відомості про себе (ім'я, номер телефону та місце, звідки Ви телефонуєте).

Після скінчення екстреного виклику може бути здійснений зустрічний дзвінок для перевірки подій або уточнення деяких даних – наприклад, шляху проїзду.

У ЧР існують також **національні номери екстреного зв'язку**, але у цьому випадку спілкування можливе лише чеською мовою:

➤ **150 – Пожежна рятувальна служба ЧР**

Номер набирайте у разі виявлення надзвичайної події (пожежа, аварія з витоком небезпечної речовини тощо), яка ставить під загрозу людей, майно або навколишнє середовище.

➤ **155 – Медична рятувальна служба**

Номер набирайте у тому випадку, якщо під час свого перебування потрапите у ситуації, які створюють загрозу вашому здоров'ю чи навіть життю, життю та здоров'ю ваших близьких або інших людей та які вимагають негайного втручання лікаря. На випадок раптових тяжких захворювань та нещасних випадків, при яких пацієнт не може сам дістатися до лікаря, і коли необхідно надати йому швидку допомогу та відвезти до медичної установи, щоб запобігти небезпечному погіршенню стану його здоров'я або загрози для його життя, створена служба швидкої допомоги.

➤ **158 – Поліція ЧР**

Кожен з нас у своєму житті може зіткнутися з протизаконними діями інших осіб, може стати заявником, потерпілим або свідком певних подій. **Злочини** як найтяжчі випадки протизаконних дій розглядаються у Кримінальному кодексі (Закон № 140/1961 Зведення). До кримінальної відповідальності може притягуватися особа старша 15 років. Розкриття злочинів та переслідування їх винуватців є завданням поліції та прокуратури. Порухення закону меншої тяжкості, які не вважаються злочинами, являють собою так звані **проступки**. Розкриття проступків також входить у завдання поліції, оформлюються вони, як правило, у міських (селищних, сільських) управліннях. Якщо ви стали свідком або потерпілим внаслідок злочину або проступку, опинилися у життєвій ситуації, яка ставить під загрозу вас або ваших близьких, зверніться з проханням про допомогу до будь-якого поліцейського або до найближчого відділення поліції за місцем вашого проживання або у місці, де ви перебуваєте з іншої причини, або дзвоніть за вищенаведеним телефонним номером. Поліцейські зобов'язані прийняти та записати ваше повідомлення. Якщо ви будете незадоволені діями поліції, можете подати скаргу. Із скаргами звертайтеся у відділення контролю та скарг у будь-якому Управлінні поліції ЧР. Якщо ви вважаєте, що поліцейський скоїв злочин щодо вас або ваших близьких, можете звернутися прямо у Інспекцію міністра внутрішніх справ.

➤ **156 – муніципальна (міська) поліція**

Муніципальна поліція є органом муніципалітету, який забезпечує, передусім, місцеві питання громадського порядку у межах повноважень муніципалітету. Кожна людина має право звернутися до працівників муніципалітету, які є службовцями міської поліції (городових) з проханням про допомогу, городові зобов'язані надати необхідну допомогу у межах своїх повноважень. Муніципальна поліція при виконанні своїх обов'язків співпрацює з Поліцією Чеської Республіки. Якщо ви незадоволені діями міської або муніципальної поліції, можете звернутися із скаргою до її засновника, яким є міська (селищна, сільська) рада відповідного населеного пункту.

5. 6. Вирішення інших кризових ситуацій

Під час свого перебування Ви можете, крім вже розглянутих подій, зіткнутися й з іншими неприємними явищами – наприклад, домашнім насильством – зокрема, щодо дітей та жінок, – наркоманією, торгівлею людьми, ВІЛ/СНІД, гострими житловими проблемами, серйозними особистими або сімейними проблемами.

У вищенаведених ситуаціях можете скористатися допомогою спеціалізованих організацій, до яких належать, наприклад,

НАЗВА ОРГАНІЗАЦІЇ	КОНТАКТ	КОМУ ПРИЗНАЧАЄТЬСЯ ДОПОМОГА
ЛІНІЯ ДОВІРИ – ЦЕНТРИ КРИЗОВОГО ВТРУЧАННЯ	284-016-666	Усе населення
РІАПП (Регіональний інститут амбулаторних психосоціальних послуг)	Chelčického 39, Praha 3, 130 00, 222-580-697 www.mcssp.cz/riaps.php	Лінія довіри та кризовий центр
ЛІНІЯ БЕЗПЕКИ	800-155-555 www.linkabezpeci.cz	Діти та молодь
ДИТЯЧИЙ КРИЗОВИЙ ЦЕНТР «SPONDEA»	Sýpka 25, 613 00 Brno krizovapomoc@spondea.cz 541-235-511 www.spondea.cz	Діти – жертви катування та гвалтування, потерпілі від домашнього насильства, м. Брно
ДИТЯЧИЙ КРИЗОВИЙ ЦЕНТР	241-484-149 www.dkc.cz	Діти – жертви катування та гвалтування, м. Прага
ЛІНІЯ ДОВІРИ – ДИЯКОНІЯ	Дияконія ЧЕЦ (Чеськобратської євангелійної церкви) – Центр християнської допомоги, м. Прага, Belgická 22, 120 00 Praha 2 222-514-040 linka.duvery@diakoniecsce.cz http://skp.diakoniecsce.cz/	Люди у складній життєвій ситуації
СПІВДРУЖНІСТЬ «ПОДАНІ РУКИ»	Francouzská 36, 602 00 Brno 545-247-535 www.podaneruce.cz	Наркотична загроза, Моравія
ЛІНІЯ «K-CENTRUM»	283-872-186	Наркотична загроза, Богемія
НАЦІОНАЛЬНА ЛІНІЯ ПРОФІЛАКТИКИ СНІД	800-144-444	ВІЛ, СНІД
БІЛЕ КОЛО БЕЗПЕКИ	257-317-110 (м. Прага) www.bkb.cz	Допомога потерпілим від злочинів та домашнього насильства
LA STRADA – Лінія SOS	222-717-171 www.strada.cz	Профілактика торгівлі жінками
ELEKTRA	283-872-410 www.centrumelektra.cz	Допомога жінкам, зґвалтованим у дитинстві
ROSA	Podolská 25, 147 00 Praha 4 241-432-466, 602-246-102 www.rosa-os.cz	Центр для жертв домашнього насильства
ЧЕСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД	Лінія допомоги MAGDALA 737-234-078 www.charita.cz	Допомога жертвам торгівлі людьми, допомога іноземцям у скрутних ситуаціях

Місцями, куди можна звернутися з проханням про допомогу та пораду у різноманітних життєвих ситуаціях, є також **бюро громадянської консультації**. Вони надають безоплатні консультації стосовно соціальної проблематики, сімейних та людських взаємовідносин, прав людини, трудових правовідносин, житла, майнових правовідносин, фінансової проблематики, охорони здоров'я, захисту споживача тощо.

Більш детальна інформація щодо соціальних послуг наводиться у главі 10.5.

Посилання на детальні джерела інформації

- Список усіх адвокатів за місцезнаходженням їх штаб-квартири, спеціалізацією та знанням мов можна знайти на веб-сторінках Чеської адвокатської палати – <http://www.cak.cz> (► Seznam advokátů /Список адвокатів)
- Більш детальну інформацію щодо муніциальної та міської поліції можна знайти на <http://www.mvcr.cz> (► Dokumenty /Документи ► Obecní policie /Муніципальна поліція)
- Детальну інформацію щодо Поліції ЧР можна знайти на веб-сторінках Міністерства внутрішніх справ ЧР – <http://www.mvcr.cz> (► Policie /Поліція)
- Детальну інформацію щодо порядку дій при поданні скарги на дії поліцейського можна знайти на <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby /Поради та послуги ► Občan na úřadě /Громадянин у державній установі ► Podání stížnosti /Подання скарги)
- Детальну інформацію щодо порядку дій у ситуаціях, що вимагають невідкладної медичної допомоги, можна знайти на <http://www.zzshmp.cz> (► Pomoc v tísni /Допомога у скрутні)
- Детальну інформацію щодо Пожежної рятувальної команди ЧР та надзвичайних подій можна знайти на веб-сторінках Міністерства внутрішніх справ - <http://www.mvcr.cz> (► Hasiči, záchranáři nebo /Пожежники, рятувальники ► Mimořádné události /Надзвичайні події)
- Контактні дані організацій, які займаються допомогою потерпілим від домашнього насильства, наркоманам, людям у скрутних життєвих ситуаціях тощо можна знайти на веб-сторінках Міністерства внутрішніх справ ЧР – <http://www.mvcr.cz> або на спеціалізованих веб-сторінках – див. главу 5. 6.
- Більш детальну інформацію щодо уповноваженого з питань прав людини можна знайти на <http://www.ochrance.cz/>
- Якщо Ви бажаєте отримати більш детальну інформацію щодо бюро громадянської консультації, звертайтеся у Асоціацію бюро громадянської консультації: <http://www.obcanske-poradny.cz>
- Більш детальну інформацію щодо Чеської торговельної інспекції можна знайти на <http://www.coi.cz>

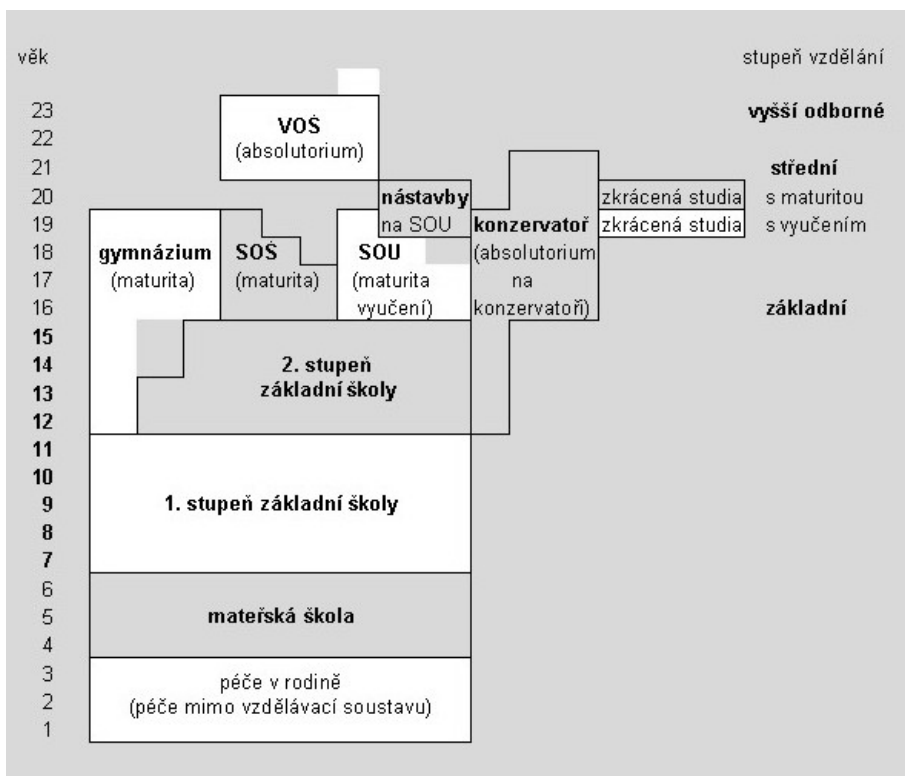
- Інформацію, що стосується захисту споживача, можна отримати у публікації «Інформаційний матеріал про споживачів-іноземців, що перебувають на території Чеської Республіки», виданій Міністерством промисловості та торгівлі, яка, крім чеської мови, доступна також англійською, німецькою, французькою, російською, українською, польською, китайською та в'єтнамською мовами. Документ видається на вимогу у підприємницьких управліннях, європейських споживчих центрах, у окремих недержавних неприбуткових організаціях та у Міністерстві промисловості та торгівлі, а також доступна на <http://www.mpo.cz> (► *Ochrana spotřebitele /Захист споживача*).
- Іншу корисну інформацію, що стосується захисту споживача, можна знайти на сторінках <http://www.mpo.cz> (► *Ochrana spotřebitele /Захист споживача* ► *Informace pro spotřebitele /Інформація для споживачів*)
- З приводу конкретних проблем та скарг або викладу законодавства у окремих випадках споживачам необхідно звертатися прямо у необхідні органи нагляду та споживчі організації, наочний список яких з наведенням контактів можна знайти на сторінках Міністерства промисловості та торгівлі <http://www.mpo.cz> (► *Ochrana spotřebitele /Захист споживача* ► *Kontakty /Контакти*).

6. СИСТЕМА ОСВІТИ ТА КОНВЕРТАЦІЇ ОСВІТИ

„Кожен має право на освіту. Відвідування школи обов’язкове протягом строку, визначеного законом.“ (ст. 33, п. 1 Декларації прав та свобод людини)

Базовими нормативними актами, що регулюють освіту, є «Шкільний закон» та «Закон про вузи». Закон № 561/2004 Зведення «Про дошкільну, початкову, середню освіту, освіту молодшого спеціаліста та іншу освіту» («Шкільний закон»), Закон № 111/1998 Зведення «Про вищі навчальні заклади» та інші важливі нормативні акти у діючій редакції наводяться, наприклад, на веб-сторінках Міністерства освіти, молоді та фізичної культури (МОМФК) <http://www.msmt.cz> (► *Dokumenty /Документи* ► *Přehled školských předpisů /Огляд нормативних актів щодо освіти* ► *Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovu /Список діючих нормативних актів по відомству освіти, молоді та фізкультури*) або на веб-сторінках МВС <http://www.mvcr.cz> (► *Sbírka zákonů /Зведення законів*).

Система освіти ґрунтується на рівному доступі до освіти без будь-якої дискримінації, врахуванні індивідуальних освітніх потреб кожної людини, взаємній повазі, пошані, терпимості у поглядах, солідарності та гідності усіх учасників освіти, безкоштовній початковій та середній освіті громадян Чеської Республіки або іншої держави-члена Європейського Союзу у навчальних закладах, засновником яких є держава, муніципалітет або об’єднання муніципалітетів. Система освіти дозволяє кожному отримувати освіту протягом усього життя. Система освіти включає освіту, спрямовану на отримання певного рівня освіти, освіту, у мету якої не входить досягнення рівня освіти (мистецька, мовна освіта, освіта за інтересами та продовження освіти) та послуги освітніх закладів. Система освіти включає також освіту осіб із специфічними освітніми потребами та забезпечує інтродуктивне виховання, примусове виховання та профілактичне піклування.

<p>Věk – věk VOŠ - техникум (выпускний іспит) Nástavby na SOU – надбудови над СПТУ Gymnázium (maturita) - гімназія (атестат зрілості) SOŠ (maturita) – СПШ (атестат зрілості) SOU (maturita vyučení) - СПТУ (кваліфікаційне свідоцтво, атестат зрілості) 2. stupeň základní školy - 2-й рівень початкової школи 1. stupeň základní školy - 1-й рівень початкової школи Mateřská škola - дитячий садок</p>	<p>Péče v rodině (péče mimo vzdělávací soustavu) - опіка у сім'ї (піклування поза системою освіти) Konzervatoř (absolutorium na konzervatoři) - училище мистецтв (выпускний іспит в училищі мистецтв) Stupeň vzdělání - рівень освіти Vyšší odborné - середня спеціальна Střední - середня Zkrácená studia - скорочене навчання S maturitou - з атестатом зрілості S vyučením - з атестатом зрілості Základní - початкова</p>
---	---

Рівнями освіти згідно з діючим «Шкільним законом» вважаються: початкова освіта, середня освіта, середня професійна освіта з кваліфікаційним свідоцтвом, середня освіта з іспитом на атестат зрілості (повна середня освіта), середня спеціальна освіта в училищі мистецтв та середня технічна освіта.

Види навчальних закладів – дитячий садок, початкова школа, середні навчальні заклади (гімназія, середня професійна школа та середнє професійно-технічне училище), училище мистецтв, початкова школа мистецтв та мовна школа з правом державного іспиту з мов.

Види освітніх установ – навчальні установи для продовження освіти педагогічних працівників, освітні консультаційні установи, освітні установи по освіті за інтересами та продовженню освіти, цільові освітні установи, виховні та житлові установи, установи шкільного харчування та освітні установи для здійснення інтернатного виховання, примусового виховання та профілактично-виховного піклування.

Організація освіти здійснюється у межах **навчального року**, який починається 1 вересня та закінчується 31 серпня наступного календарного року. Навчальний рік поділяється на період шкільного навчання та період шкільних канікул. Період шкільного навчання поділяється на півріччя. Період шкільних канікул складається з осінніх канікул, різдвяних канікул, весняних канікул, пасхальних канікул та головних (літніх) канікул. Навчання у навчальних закладах здійснюється в рамках п'ятиденного навчального тижня.

Специфіка навчання іноземців регулюється, зокрема, у ст. 20 «Шкільного закону». Особи, які не є громадянами Чеської Республіки та перебувають на території Чеської Республіки на законних підставах, мають доступ до початкової, середньої та середньої спеціальної освіти на таких самих умовах, як і громадяни Чеської Республіки, включаючи освіту із здійсненням інтернатного виховання та примусового виховання. Іноземці стають учнями або студентами відповідного навчального закладу на умовах, визначених у «Шкільному законі», якщо вони підтвердять директору навчального закладу законність свого перебування на території Чеської Республіки. Особи з громадянством держави-члена Європейського Союзу не повинні доводити законність свого перебування на території Чеської Республіки. Особи, які не є громадянами Чеської Республіки та отримали попередню освіту у зарубіжному навчальному закладі, при вступних іспитах у середні навчальні заклади та технікуми за власним бажанням можуть бути звільнені від вступного іспиту з чеської мови, якщо він входить до складу вступних іспитів. Знання такими особами чеської мови, необхідне для освіти за відповідною навчальною спеціалізацією, керівництво навчального закладу перевіряє шляхом співбесіди.

6. 1. Дошкільна освіта

Дошкільна освіта здійснюється у обов'язковому порядку у **дитячих садках**, засновниками яких є здебільшого муніципалітети. Дошкільна освіта, за деякими винятками, стосується дітей від трьох до шести років. До дитячого садка діти приймаються за заявою батьків (законних представників). Місце, термін та строк подання заяви про прийом дітей для дошкільної освіти на наступний навчальний рік визначається директором дитячого садка за домовленістю із засновником, директор приймає рішення про прийняття дитини до дитячого садка або, у разі необхідності, зарахування дитини на визначений випробувальний строк, який не повинен перевищувати 3 місяців. У порядку пріоритету у дошкільні навчальні заклади приймаються діти у віці менш ніж одного року до початку обов'язкового відвідування школи. Допускається зарахування дитини до дошкільного навчального закладу і посеред навчального року.

Дошкільна освіта підтримує розвиток особи дитини дошкільного віку, сприяє її здоровому емоційному, розумовому та фізичному розвитку та засвоєнню елементарних правил поведінки, основних життєвих цінностей та людських взаємин. Дошкільна освіта створює основні передумови для продовження освіти. Дошкільна освіта допомагає вирівняти нерівномірність у розвитку дітей перед початком шкільної освіти та надає спеціальне педагогічне піклування дітями із спеціальними освітніми потребами.

Докладніше питання освіти у дитячих садках, умов їх роботи, харчування, піклування про здоров'я та безпеку, а також встановлення розміру оплати за дошкільну освіту регулюються Постановою МОМФК № 14/2005 Зведення «Про дошкільну освіту» у частині Постанови № 43/2006 Кодексу.

6. 2. Обов'язкова та початкова освіта

Право на безкоштовну освіту у початкових школах та середніх навчальних закладах гарантується «Декларацією прав та свобод людини». У приватних школах та навчальних закладах освіта може надаватись за плату. Обов'язкова освіта триває дев'ять років та її початок стосується дітей, яким виповнилося шість років, якщо їм не була дозволена відстрочка. Метою обов'язкової освіти є, як правило, отримання початкової освіти. Обов'язок шкільної освіти поширюється також на громадян ЄС та членів їх сімей, які перебувають у ЧР на підставі особливого дозволу на проживання, на іноземців, що постійно проживають у ЧР, мають візу на строк понад 90 днів або дозвіл на довгострокове проживання, на осіб, що отримали політичний притулок або подали відповідну заяву.

Заяву на відвідання дитиною школи подають її батьки або законні представники. Прийом до першого класу початкової школи здійснюється з 15 січня до 15 лютого. Окремі школи завчасно сповіщають терміни запису. Умови здійснення обов'язкового відвідування школи дітьми, що постійно проживають на території певного населеного пункту, забезпечують відповідні муніципалітети, які створюють початкову школу або забезпечують обов'язкове відвідування занять у загальноосвітній школі, засновником якої є муніципалітет іншого населеного пункту або об'єднання муніципалітетів. На території населеного пункту, району населеного пункту або кількох населених пунктів для кожної школи визначаються шкільні округи, у яких муніципалітет гарантує початкову освіту дітям з округу, що підпадає під дану школу. Визначення шкільних округів не впливає на право батьків віддати свою дитину для проходження обов'язкового відвідування школи до початкової школи за межами округу, на території якого вони проживають.

Початкова школа поділяється на перший та другий рівні. Навчання на **першому рівні** здійснюється 5 років (з першого класу по п'ятий), на **другому рівні** – чотири роки (з шостого по дев'ятий клас). Після успішного закінчення першого рівня початкової школи можна продовжувати обов'язкове відвідування школи на молодшому рівні гімназії.

Початкову освіту учень отримує після успішного закінчення освітньої програми початкової освіти у початковій школі, на молодшому рівні шестирічної або восьмирічної гімназії або у відповідній частині восьмирічної освітньої програми училища мистецтв. Початкова освіта після закінчення обов'язкового відвідування школи отримується також при успішному закінченні курсів надання початкової освіти, що організуються у початковій школі або середньому навчальному закладі.

6. 3. Середня освіта

Після закінчення початкової школи освіти можна продовжувати у **середньому навчальному закладі (гімназія, середня професійна школа, середнє професійно-технічне училище)** або училищі мистецтв.

Середні навчальні заклади та училища мистецтв приймають бажаючих за окремими спеціалізаціями згідно з дозволом на підставі реєстрації у реєстрі навчальних закладів. Середня освіта надається у денній, заочній, вечірній та комбінованій формах. Рішення про прийняття на навчання до середнього навчального закладу приймає директор відповідного навчального закладу за результатами вступних іспитів. Юридичними нормативними актами визначаються **умови вступних іспитів** до середніх навчальних закладів та училищ мистецтв.

Особи, що бажають бути зараховані на перший курс середнього навчального закладу після дев'ятого класу початкової школи, подають заявку на навчання до середнього навчального закладу через школу, у якій вони здійснюють обов'язкове відвідування, у інших випадках заявка подається прямо директору середнього навчального закладу. Заявка подається на бланку та у строки, визначені впроваджувальним юридичним нормативним актом.

Бажаючі, які пройшли обов'язкове відвідування школи за кордоном, надають документ про отримання освіти, виданий іноземною школою, та свідоцтво про визнання рівноцінності іноземного атестата, виданого іноземною школою, або рішення про визнання дійсності іноземного атестата, якщо для прийняття вимагається отримання відповідного рівня освіти.

Освіта у гімназії має загальне спрямування та готує, головним чином, до навчання у вузах. У середніх професійних школах та середніх професійно-технічних училищах надається освіта за **спеціалізаціями професійної освіти**. На дворічних відділеннях отримується середня професійна освіта, на трирічних – середня професійна освіта з **кваліфікаційним свідоцтвом**, а на чотирирічних – середня професійна освіта з **атестатом зрілості**.

Середні навчальні заклади можуть організувати **додаткові курси** для бажаючих, які отримали середню професійну освіту з кваліфікаційним свідоцтвом за суміжним навчальним фахом у обсязі 3 років денної форми навчання. Освіта надається згідно із скоригованою загальною програмою навчання за відповідним навчальним фахом. Наступність навчальних фахів для бажаючих, що приймаються на додаткові курси, визначається розпорядженням уряду. Освіта на додаткових курсах здійснюється впродовж 2 років у денній формі навчання та завершується іспитом на атестат зрілості.

Середні навчальні заклади можуть здійснювати також **скорочене навчання для отримання середньої професійної освіти з кваліфікаційним свідоцтвом** тих бажаючих, які отримали середню освіту з атестатом зрілості. Скорочене навчання триває від 1 до 1,5 років, проводиться у денній формі, і його строк визначається загальною освітньою програмою відповідного навчального фаху.

Середні навчальні заклади можуть здійснювати також **скорочене навчання для отримання середньої професійної освіти з атестатом зрілості**. Скорочене навчання триває від 1 до 2 років, здійснюється у денній формі, і його строк визначається загальною освітньою програмою відповідного навчального фаху.

Навчання в училищі мистецтв розвиває знання, вміння та інші здібності учня, отримані у процесі початкової та базової мистецької освіти, надає загальну освіту та

готує учнів до здійснення складної мистецької або мистецько-педагогічної роботи за фахами музика, танець, спів та музично-драматичне мистецтво. Крім того, освіта в училищі мистецтв створює передумови для повноправного особистого та громадянського життя, продовження освіти та трудової діяльності. До навчання на першому курсі шестирічної освітньої програми училища мистецтв приймаються бажаючі, які закінчили обов'язкове відвідування школи або успішно завершили початкову освіту до строку закінчення обов'язкового відвідування школи, на перший курс восьмирічної освітньої програми училища мистецтв приймаються бажаючі, які успішно закінчили п'ятий клас початкової школи та при вступних іспитах продемонстрували відповідність умовам прийняття за рівнем здібностей, знань, інтересів та станом здоров'я. Вступні іспити для навчання в училищі мистецтв відбуваються у формі іспиту здібностей.

Успішне завершення освітньої програми в училищі мистецтв надає **середню освіту з атестатом зрілості** або **середню спеціальну освіту в училищі мистецтв**.

6. 4. Середня спеціальна освіта

Середня спеціальна освіта розвиває та поглиблює знання та вміння школяра, отримані протягом середньої освіти з іспитом на атестат зрілості, надає загальну та спеціальну освіту та практичну підготовку для виконання складних видів професійної діяльності. В результаті успішного закінчення відповідної акредитованої програми навчання надається середній спеціальний рівень освіти. Тривалість середньої спеціальної освіти у денній формі складає 3 роки, включаючи професійну практику, освіта за медичними фахами триває до 3,5 років.

До навчання у середньому спеціальному навчальному закладі (технікумі) приймаються бажаючі, що отримали середню освіту з іспитом на атестат зрілості та при вступних іспитах засвідчили свою відповідність умовам прийому, продемонструвавши відповідні здібності, знання, інтереси та придатність за станом здоров'я.

Середня спеціальна освіта завершується випускним іспитом. Документом про отримання середньої спеціальної освіти є свідоцтво про закінчення навчального закладу та диплом випускника середнього спеціального навчального закладу (технікуму). Титул випускника технікуму, що наводиться після імені, є «дипломований спеціаліст» (скорочено «DiS.»).

6. 5. Визнання (конвертація) освіти у початкових школах, середніх навчальних закладах та технікумах, отриманої за кордоном

Документ про отримання початкової, середньої або середньої спеціальної освіти за кордоном надається до крайової адміністрації з проханням про:

- видання свідоцтва про визнання рівноцінності іноземного свідоцтва (табеля) у ЧР,
- рішення про визнання дійсності іноземного свідоцтва (табеля) у ЧР («конвертацію»).

Свідоцтво про визнання рівноцінності іноземного свідоцтва (табеля) у ЧР видається **крайовою адміністрацією** у випадках, коли ЧР до цього зобов'язана міжнародним договором про визнання рівноцінності документів про освіту у країні, у якій заснований та зареєстрований навчальний заклад. Якщо з іноземного освідчення (табеля) не зрозумілий зміст та об'єм навчальних предметів, іноземець надає також загальний зміст освіти за фахом, за яким він отримав освіту. Прохання разом з завіреним перекладом відповідного документа про освіту з країни походження подається у відділі освіти відповідної крайової адміністрації, де також можна отримати необхідний бланк.

Якщо між ЧР та відповідною державою немає міжнародного договору про визнання рівноцінності документів про освіту, рішення про конвертацію приймається крайовою адміністрацією на підставі пред'явленого оригіналу іноземного свідоцтва (табеля) або його офіційно завіреної копії, перекладеної на чеську мову. Якщо з іноземного свідоцтва (табеля) не зрозумілий зміст та об'єм навчальних предметів, іноземець зобов'язаний також надати загальний зміст освіти за фахом, за яким він отримав освіту. Якщо між ЧР та відповідною державою не укладено договір про юридичну допомогу, іноземне свідоцтво (табеля) підлягає суперлегалізації або завірненню з апостилем (докладніше див. главу 4. 4.).

Після цього **крайова адміністрація** може прийняти три варіанти рішення):

1. якщо зміст та об'єм навчання у зарубіжному навчальному закладі не має істотним відмінностей від аналогічної загальної навчальної програми у ЧР, приймається **позитивне** рішення, а іноземцю видається свідоцтво про конвертацію про визнання дійсності іноземного свідоцтва (табеля) у ЧР,
2. якщо протягом процесу конвертації з'ясується, що зміст та об'єм навчання у іноземному навчальному закладі суттєво відрізняється від аналогічної загальної навчальної програми у ЧР, у проханні **відмовляється**, або ж
3. якщо з'ясується, що зміст та об'єм навчання у іноземному навчальному закладі відрізняється частково, або у разі ненадання іноземцем іноземного свідоцтва (табеля) або загального змісту навчання за фахом крайова адміністрація призначає **конвертаційний іспит**. При цьому іспиті перевіряється відповідність знань та вмінь іноземця меті та змісту навчання за відповідною навчальною програмою, і іспит також може включати практичний екзамен. Іноземець не складає конвертаційних іспитів з предмету «Чеська мова та література» Рішення про результати іспиту приймається комісією у складі не менше трьох членів.

Детальні положення про конвертацію зарубіжної освіти можна знайти у ст. 108 Закону № 561/2004 Зведення «Шкільний закон» у діючій редакції та Постанові Міністерства освіти, молоді та фізкультури № 12/2005 Зведення, де містяться подробиці щодо конвертаційного іспиту та зразки свідоцтв про визнання рівноцінності іноземного документа про отримання освіти і свідоцтва про конвертацію.

Якщо Ви бажаєте отримати більш детальну інформацію про конвертацію зарубіжної освіти, можете звернутися особисто або по телефону у відділ освіти крайової адміністрації за Вашим місцем проживання.

6. 6. Вищі навчальні заклади

Вищі навчальні заклади (далі «вузи») у ЧР поділяються на **громадські, державні** (військові та поліцейські) та **приватні**. Прийом до всіх вузів здійснюється на підставі вступних іспитів. Умовою прийняття до навчання у вузах (за винятком мистецьких вузів) є отримання повної середньої загальної або повної середньої професійної освіти. Іноземці можуть навчатися у вузах на таких самих умовах, як і громадяни ЧР. Освіта у громадських та державних вищих навчальних закладах надається безкоштовно, у приватних вузах вноситься плата за навчання у різних розмірах. Іноземці, що бажають навчатися у громадському вищому навчальному закладі у ЧР іншою мовою, ніж чеською, повинні оплачувати своє навчання за рахунок власних коштів. Навчання у вищому навчальному закладі можливе у стаціонарній формі (щоденне відвідування занять у навчальному закладі за обраними предметами), заочній (навчальний заклад відвідується, як правило, кілька днів на місяць) та комбінованій.

6. 7. Визнання (конвертація) освіти та кваліфікації, отриманих за кордоном

Іноземець – випускник іноземного вищого навчального закладу може зажадати конвертації зарубіжної вищої освіти та кваліфікації. Необхідно, щоб він був власником іноземного документа про освіту або закінчення освіти. Письмова заява подається у:

- ректораті громадського вищого навчального закладу, у якому здійснюється аналогічна за змістом акредитована навчальна програма;
- Міністерстві оборони, якщо йдеться про вищу освіту, отриману у військовій галузі;
- Міністерстві внутрішніх справ, якщо йдеться про вищу освіту, отриману у галузі сил безпеки;
- Міністерстві освіти, молоді та фізкультури, якщо йдеться про вищу освіту, отриману у Афганістані, Болгарії, Словенії, Боснії та Герцоговині, Угорщині, Польщі, Грузії, Молдові, Туркменістані, Таджикистані.

В установу надається **письмова заява** (бланки не затверджені, можете скористатися зразком заяви на веб-сторінках Міністерства освіти, молоді та фізкультури або громадського вищого навчального закладу) з проханням про конвертацію зарубіжної освіти та кваліфікації, де повинні міститися дата народження, адреса постійного проживання, назва та адреса іноземного вищого навчального закладу, найменування навчальної програми та фаху навчання, дата початку та закінчення навчання. До заяви необхідно додати офіційно завірену та перекладену на чеську мову копію диплому та список складених іспитів або додаток до диплому (так званий «Diploma Supplement»). Додатки повинні бути завірені з апостилом або забезпечені суперлегалізацією (див. главу 4. 4.).

Строк розгляду заяви складає 30 днів. Проти негативного рішення можна подати оскарження у Міністерстві освіти, молоді та фізкультури, якщо рішення про конвертацією приймалося громадським вищим навчальним закладом, або прямо до міністра освіти, якщо рішення, що оскаржується, було прийняте відповідним міністерством.

6. 8. Інші форми освіти: мовні курси, курси чеської мови та освіта дорослих

➤ Мовна освіта

Пропозиції у галузі мовного навчання у наш час дуже широкі. Існує ряд мовних шкіл та агенцій, що пропонують різноманітні форми навчання мови – індивідуальні, групові, інтенсивні, місячні, піврічні, річні, ранкові курси, курси у другій половині дня та вечірні курси. Вибір окремих мов також широкий, до основних належать англійська, німецька, російська, французька та іспанська мови. Вартість відрізняється в залежності від тривалості та інтенсивності навчання (найімовірніше варто очікувати суму порядку кількох тисяч крон).

➤ Курси чеської мови

Курси чеської мови для іноземців влаштовуються мовними школами та мовними агенціями. Існує широкий вибір курсів – від початківців до професійної підготовки (наприклад, комерційна чеська мова), що відрізняються за тривалістю та інтенсивністю, деякі завершуються іспитом. Окремі мовні школи пропонують державний мовний іспит з чеської мови для іноземців, включаючи підготовчий курс. Вартість курсів коливається у розмірі порядку тисяч крон у залежності від типу курсів. Для студентів вищих навчальних закладів більшість вузів влаштовує центри мовної підготовки іноземців, деякі з них здійснюють і навчання нестудентів. Викладання чеської мови для іноземців підтримується також центральними органами державного управління у рамках програми інтеграції іноземців, що довгостроково або постійно проживають у ЧР, у формі фінансування проектів, що здійснюються недержавними організаціями. Таким чином, детальну інформацію щодо пропозиції **безкоштовних** курсів чеської мови для іноземців можна отримати і у недержавних організаціях, що діють у сфері інтеграції іноземців (див. главу 15.).

Посилання на детальні джерела інформації

- Наочна інформація щодо системи освіти доступна і англійською мовою за веб-адресою <http://oraprod.eurydice.org/index.shtml> (► Browse by Country ► Czech Republic ► General descriptions of the education system - Download pdf: English).
- Тексти юридичних нормативних актів у галузі освіти (включаючи «Шкільний закон») можна знайти також на веб-сторінках Міністерства освіти, молоді та фізкультури – <http://www.msmt.cz> (► Dokumenty /Документи ► Přehled školských předpisů /Огляд нормативних актів щодо освіти)
- Список адрес дитячих садків доступний на <http://www.msmt.cz> (► Předškolní školství /Дошкільна освіта ► Rejstřík škol a školských zařízení /Реєстр навчальних закладів та освітніх установ). Інформацію також можна отримати у директора дитячого садка або у міському (селищному, сільському) управлінні за вашим місцем проживання.
- Детальний перелік початкових шкіл у ЧР можна знайти на веб-сторінках МОМФ – <http://www.msmt.cz> (► Předškolní školství /Дошкільна освіта ► Rejstřík škol a školských zařízení /Реєстр навчальних закладів та освітніх установ)

- Детальний перелік середніх навчальних закладів у ЧР можна знайти на веб-сторінках МОМФ – <http://www.msmt.cz> (► *Předškolní školství /Дошкільна освіта* ► *Rejstřík škol a školských zařízení /Рехстр навчальних закладів та освітніх установ*), а іншу корисну інформацію – на сторінках Інституту освітньої інформації – <http://www.uiv.cz>
- Інформацію щодо фахів навчання можна знайти на сторінках Національного інституту спеціальної освіти www.nuov.cz, включаючи базу даних навчальних закладів (<http://data.nuov.cz/>) та консультації щодо кар'єри (http://www.nuov.cz/index.php?page=c_kar).
- На Порталі громадського управління – <http://portal.gov.cz> (► *Životní situace /Життєві ситуації* ► *Občan /Громадянин* ► *Vzdělání, věda a výzkum /Освіта, наука та дослідження* ► *Střední a vyšší školy /Середні та вищі навчальні заклади*) можна знайти детальну інформацію щодо вирішення різних життєвих ситуацій, пов'язаних з освітою
- На веб-сторінках Міністерства освіти, молоді та фізкультури – <http://www.msmt.cz> можна, окрім ряду іншої цікавої інформації, знайти також список адрес громадських та приватних вузів та акредитовані навчальні програми вузів (► *Vysoké školství /Вища освіта* ► *Vysoké školy /Вищі навчальні заклади*), а також детальний перелік юридичних нормативних актів, що стосуються вищої освіти (► *Vysoké školství /Вища освіта* ► *Vysoké školy /Вищі навчальні заклади* ► *Legislativní normy a související informace /Законодавчі норми та супутня інформація*)
- Якщо Ви бажаєте отримати більш детальну інформацію щодо конвертації зарубіжної освіти, зверніться особисто або по телефону до відділу освіти крайової адміністрації за вашим місцем проживання (адреси крайових адміністрацій можна знайти за веб-адресами МВС Чеської Республіки <http://www.mvcr.cz/casopisy/s/adresare/kraje2.html>, Міського управління м. Праги [http://www.praha-mesto.cz/\(50fzh3rpmxs4jf453ckkkw45\)/Default.aspx](http://www.praha-mesto.cz/(50fzh3rpmxs4jf453ckkkw45)/Default.aspx))
- Більш детальну інформацію щодо конвертації зарубіжної вищої освіти можна отримати також на сторінках Міністерства освіти, молоді та фізкультури – <http://www.msmt.cz> та на сторінках Центру еквівалентності документів про освіту – Центру вивчення вищої освіти – <http://www.csvs.cz>
- Інформацію щодо установ мовної освіти можна знайти, наприклад, за адресами <http://jazykove-skoly.cz/> або <http://www.jazykovky.cz/>.

7. СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

Згідно із статтею 31 Декларації прав та свобод людини кожна людина має право на охорону здоров'я. Медичне піклування надається, як правило, на підставі медичного страхування. Особам, які не є учасниками медичного страхування, або якщо йдеться про медичне піклування, що не оплачується за рахунок медичного страхування, медичне піклування надається за оплату.

Кожен медичний працівник зобов'язаний негайно надати медичну допомогу будь-кому, якщо без цієї допомоги існує загроза для його життя або серйозна загроза для його здоров'я, і якщо допомога недоступна своєчасно звичайним способом, та за необхідності забезпечити йому подальше кваліфіковане піклування (наприклад, у медичній установі).

Медичне обслуговування надається згідно з *Законом № 20/1966 Зведення «Про піклування про здоров'я народу»* у діючій редакції. Йдеться як про амбулаторне, так і про стаціонарне лікування – у залежності від того, що вимагає стан здоров'я пацієнта.

Типи медичного страхування

У ЧР існують два типи медичного страхування:

- **обов'язкове загальне медичне страхування** (форма, яка переважає);
- **договірне медичне страхування**

7. 1. Загальне медичне страхування

Право на участь у системі загального медичного страхування **надається** законом:

- іноземцям, що постійно проживають у ЧР;
- особам, яким було надано політичний притулок, та
- іноземцям, які є найманими працівниками роботодавця із штаб-квартирою на території ЧР (іноземці з візою на строк понад 90 днів з дозволом на довгострокове проживання з метою трудової діяльності);
- громадянам третіх держав, що легально перебувають на території держави – члена ЄС, та яких стосується Розпорядження ЄЕС 1408/71 (тобто задовольняють умові міграції між державами-членами – наприклад, попередня дохідна діяльність на території іншої держави – члена ЄС – див. Розпорядження ЄЕС 859/2003, що розширює діапазон осіб, згаданих у Розпорядженні 1408/71).

Участь у системі загального медичного страхування **припиняється**:

- із скінченням постійного проживання на території ЧР;
- із скінченням трудових відносин у ЧР (у випадку осіб без права на постійне проживання у ЧР).

➤ Платники страхових внесків

Страхові внески за учасників системи медичного страхування вносять кілька платників, а саме:

- застраховані;
- роботодавці;
- держава.

Якщо учасник системи загального медичного страхування є **найманим працівником**, у сплаті страхових внесків разом з працівником бере участь і роботодавець.

Роботодавець сплачує страхові внески за працівника, утримуючи відповідну суму з його зарплати та переводячи її до відповідної страхової компанії. При виході працівника на роботу за наймом роботодавець повинен не пізніше 8 днів поінформувати про цей факт компанію медичного страхування. Якщо працівник з'ясує, що роботодавець цього не зробив, він зобов'язаний сам негайно сповістити страхову компанію.

За деяких осіб, що беруть участь у загальному медичному страхуванні, як **платник** страхових внесків виступає держава. Маються на увазі, головним чином, незабезпечені діти (у віці до 26 років), пенсіонери, що отримують пенсію за рахунок пенсійного забезпечення ЧР, студенти (у віці до 26 років), матері у декретній відпустці або такі, що належним чином та цілоденно піклуються як мінімум про одну дитину до семи років або про двох дітей до п'ятнадцяти років, безробітні (zareєстровані у центрі зайнятості) та інші. Для того, щоб страхові внески за згаданих осіб сплачувала держава, необхідно, щоб ці особи були учасниками системи загального медичного страхування – оскільки очевидно, що мова не йде про найманих працівників, це стосується тільки іноземців з правом на постійне проживання.

➤ Права та обов'язки іноземців при користування медичним обслуговуванням у ЧР

Іноземець – учасник системи **загального медичного страхування** має точно такі самі права, як будь-який інший чеський застрахований, зокрема, має **право на**:

- вибір компанії медичного страхування (зміна компанії медичного страхування дозволяється лише раз на 12 місяців, причому у будь-якому разі на перший день календарного кварталу);
- вибір лікаря та медичної установи, що перебувають у договірних відносинах з відповідною компанією медичного страхування (цим правом застрахований може скористатися раз на три місяці);
- медичне обслуговування без прямої оплати (за винятком дій, що згідно з законом не оплачуються за рахунок загального медичного страхування);
- видачу лікувальних препаратів без прямої оплати, якщо йдеться про препарати, що оплачуються за рахунок загального медичного страхування.

На застрахованого накладаються також **обов'язки**, до яких, головним чином, належать:

- сплата відповідній компанії медичного страхування страхових внесків та
- при наданні медичних послуг пред'являти дійсне посвідчення застрахованого;
- сповіщати про зміни особистих даних та відомостей щодо проживання (у 30-денний строк), втрату або пошкодження посвідчення застрахованого та вихід на нове місце роботи, якщо цього не зробить роботодавець.

У разі сумнівів у тому, що медичні послуги надаються у належний спосіб, застрахований може звернутися до керівника медичної установи або до її засновника, у разі професійних недолілів та неетичних дій лікаря – до Чеської лікарської палати, Чеської стоматологічної палати або Чеської аптекарської палати, або у компанію медичного страхування, клієнтом якої він є, у разі необхідності – до органу державного управління, у якому зареєстрована медична установа.

➤ **Об'єм оплачуваних медичних послуг**

Піклування, що оплачується за рахунок загального медичного страхування

Медичні послуги, що оплачуються за рахунок цього страхування, включають амбулаторне та стаціонарне (лікарняне) лікування, службу невідкладної та швидкої допомоги, профілактичне лікування, диспансерне лікування надання лікувальних препаратів, засобів медичної техніки та стоматологічних виробів, санаторне лікування, лікування у спеціалізованих дитячих лікувальних та оздоровчих закладах, заводське профілактичне лікування, перевезення хворих (якщо цього вимагає стан здоров'я застрахованого) та відшкодування витрат на перевезення, експертну діяльність (лише до певної міри), огляд померлого та розтин.

Застраховані беруть участь в оплаті деяких дій або засобів медичної техніки, що перевищують межі, визначені законом. Маються на увазі, наприклад, деякі стоматологічні операції, частина санаторного лікування та, головним чином, співучасть в оплаті деяких медпрепаратів. Деякі ліки оплачуються страховими компаніями повністю, в оплаті деяких інших пацієнт бере участь певною сумою. При цьому у кожній категорії медпрепаратів повинен бути як мінімум один, який страхова компанія оплачує повністю, а щодо решти лікар повинен заздалегідь попередити пацієнта про обов'язок доплати при отриманні ліків у аптеці. Витрати на медпрепарати та засоби медичної техніки протягом стаціонарного лікування оплачуються у повному розмірі. Об'єм медичних послуг, на які **загальне медичне страхування не поширюється** та які треба **оплачувати безпосередньо застрахованому**, визначений законом. Маються на увазі, наприклад, окремі стоматологічні операції або акупунктура.

7. 2. Договірне медичне страхування

Іноземці, що не відповідають умовам участі у загальному медичному страхуванні, можуть укласти договір про медичне страхування – наприклад, у страховій компанії «Pojišťovna VZP, a.s.» (зокрема, у регіональних відділах VZP або у окремих страхових посередників). З врахуванням об'єму лікувальних послуг, що оплачуються за рахунок страхування, укладається договір короткострокового або довгострокового медичного страхування.

1. Короткострокове договірне медичне страхування (якщо строк перебування не перевищує 365 днів)

Цей вид страхування підходить при короткостроковому перебуванні на території ČR – наприклад, з метою туризму або з робочих міркувань. За рахунок страхування оплачується лише необхідне та невідкладне медичне обслуговування, включаючи невідкладну стоматологічну допомогу. Об'єм та умови страхування визначаються договором. Страхування оформлюється на окремі дні, причому мінімальний строк страхування складає три дні.

2. Довгострокове договірне медичне страхування

Цей вид договірного страхування підходить для осіб, що довгостроково перебувають у Чеській Республіці – протягом не менше шести місяців, що є мінімальним строком, на який можна оформити таке страхування. Укладення договору можливе тільки із страховою компанією «Pojišťovna VZP, a.s.» Страхування оформлюється на підставі укладення договору, починається від дня, визначеного у договорі, та закінчується після скінчення строку, обумовленого у договорі, або з інших причин, наведених у Законі «Про страховий договір». Страхування покриває вужчий об'єм медичного обслуговування, ніж загальне медичне страхування. Об'єм та умови страхування визначаються договором та страховими умовами.

Договір довгострокового медичного страхування укладається з особами, не старшими 70 років, на підставі вступного лікарського огляду у медичній установі, визначеній страховою компанією. Страхування оформлюється на строк від 6 до 24 місяців лише на повні місяці, після скінчення строку дії договору у будь-якому разі можна укласти наступний договір на строк до 24 місяців. Оплата здійснюється у чеській валюті наперед на весь страховий період. Умови, на яких оформлюється договірне страхування, об'єм виконання страхових зобов'язань, права та обов'язки застрахованого та страхувальника і спосіб оплати страхових внесків визначаються страховими умовами, які видає страхова компанія «Pojišťovna VZP, a.s.», і вони повинні відповідати Закону «Про страхову діяльність та страховий договір».

➤ Платники страхових внесків

У випадках **договірного** медичного страхування учасники цього страхування, як правило, є і платниками.

➤ Права та обов'язки іноземців при користуванні медичними послугами у ЧР

У разі сумнівів у тому, що послуги надаються належним чином, застрахований може звернутися до керівника медичної установи або до її засновника, у разі професійних недоліків або неетичних дій лікаря – до Чеської лікарської палати, Чеської стоматологічної палати або Чеської аптекарської палати, у разі необхідності – до органа державного управління, у якому зареєстрована медична установа.

➤ Об'єм оплачуваних медичних послуг

Медичні послуги, що оплачуються за рахунок довгострокового договірного страхування

Об'єм медичних послуг, що оплачуються на підставі довгострокового договірного медичного страхування, визначається страховими умовами (наприклад, страхової компанії «Pojišťovna VZP, a.s.»), у яких наводиться перелік видів послуг, що не оплачуються за рахунок довгострокового договірного страхування.

Об'єм медичних послуг, оплачуваних за рахунок договірного страхування цього типу, як правило, включає діагностичне, лікувальне, амбулаторне та лікарняне обслуговування, витрати на оплату ліків та засобів медичної техніки (у тому ж обсязі, що й особам, застрахованим на підставі загального медичного страхування, за незначними винятками), витрати, пов'язані з транспортом, необхідним для доставки до медичної установи.

Медичні послуги, що оплачуються на підставі короткострокового договірною страхування

Об'єм медичних послуг, оплачуваних на підставі короткострокового договірною медичного страхування, визначається страховими умовами страхової компанії «Pojišťovna VZP, a.s.»

Безкоштовне надання медичних послуг на підставі міжнародних договорів

На території ЧР медичні послуги надаються (поза системою загального медичного страхування) також іноземним громадянам на підставі:

1. **міжнародних договорів**, укладених між Чеською Республікою та державою їх походження. Маються на увазі, головним чином, договори про безкоштовне надання необхідних та невідкладних медичних послуг на території ЧР або договори про взаємне звільнення від оплати. Для отримання права на медичні послуги на підставі цих договорів іноземний громадянин підтверджує своє громадянство, пред'являючи закордонний паспорт, та повідомляє підставу свого перебування у ЧР. Медичні послуги, що надаються таким чином, оплачує Міністерство охорони здоров'я ЧР.
2. Договорами другого типу є договори про соціальне забезпечення, якщо до них включене надання медичних послуг. Загалом можна сказати, що послуги, які надаються на підставі цих договорів, також обмежуються необхідним та невідкладним лікуванням, але у разі схвалення відповідною компанією медичного страхування допускається їх надання і у ширшому обсязі. При користуванні медичними послугами на підставі цих договорів особи, яких це стосується, пред'являють бланки, видані їм відповідною установою у державі їх походження.

!!! ПОПЕРЕДЖЕННЯ !!!

У разі, якщо Ваш стан вимагає термінового та невідкладного лікарського втручання, ви маєте право на надання лікарської допомоги у найближчій медичній установі і без пред'явлення картки застрахованого. У цих випадках вам повинен подати допомогу будь-який лікар.

7. 3. Обов'язкові щеплення

Обов'язкове щеплення стосується, головним чином, дітей (за винятком стовбняка, проти якого кожні десять-п'ятнадцять років здійснюються повторні щеплення). Про терміни щеплення вас повинен попередити ваш лікар-терапевт при регулярних оглядах. Щеплення, необхідні для здорового розвитку дитини у рамках системи загального медичного страхування повністю оплачуються компаніями медичного страхування (можливість оплати щеплень на підставі оформлення договірною медичного страхування цілком залежить від договірних умов відповідного страхування).

7. 4. Організація системи медичного обслуговування у ЧР

На території ЧР існують державні та недержавні медичні установи. У більшості установ на основі оформленого договору про надання та оплату медичних послуг з певною компанією медичного страхування пацієнтам, застрахованим у відповідній компанії, надається медичне обслуговування без прямої оплати. Проте про цей факт необхідно заздалегідь дізнатися (запитати, чи має даний лікар договір із страховою компанією, у якій Ви застраховані).

➤ **Амбулаторне лікування**

У випадку захворювання пацієнт, як правило, спочатку звертається до лікаря так званого **первинного обслуговування**, який працює у районі його місця проживання. Існують лікарі-терапевти для дорослих, лікарі-терапевти для дітей та молоді (педіатри), зубні лікарі (стоматологи) та жіночі лікарі (практичні гінекологи). Якщо пацієнтові з будь-якої причини невідомий жодний лікар або жодна медична установа, він може отримати відповідну інформацію у міському, селищному або сільському управлінні. Можна також попросити ради у компанії медичного страхування або розшукати лікаря у телефонному довіднику. При виборі лікаря слід пам'ятати, що записатися можна лише до лікаря, у якого укладено договір про надання медичного обслуговування із страховою компанією, у якій пацієнт застрахований. У будь-якого лікаря первинного обслуговування пацієнт, якщо він є учасником системи загального медичного страхування, повинен спершу зареєструватися. Реєстрація зобов'язує лікаря до систематичного піклування, тобто забезпечення елементарного обслуговування (включаючи візитну службу), а у разі необхідності – забезпечення спеціального лікування у лікарів-спеціалістів або у лікарні. Договірні застраховані у лікарів не реєструються. Допомогу їм надають договірні лікарі або договірні медичні установи страхової компанії «Pojišťovna VZP, a.s.»

Лікар може відмовитися зареєструвати пацієнта лише у тому випадку, коли його прийняття означало б для лікаря таке робоче навантаження, яке б не дозволило йому якісне лікування цього пацієнта або інших пацієнтів, що в нього лікуються. При цьому лікар не може відмовитися подати допомогу пацієнту, що вимагає невідкладної допомоги (при нещасному випадку або раптовому гострому захворюванні). У разі відмови лікаря пацієнт має право на письмове підтвердження відмови. Якщо у вас виникнуть сумніви щодо її обґрунтування, звертайтеся у відділ охорони здоров'я компетентної крайової адміністрації за місцем із заявою про розгляд.

Якщо стан здоров'я пацієнта вимагає спеціалізованого лікування, лікар первинного обслуговування направляє його до **відповідної спеціалізованої медичної установи**, у якій укладено договір із страховою компанією пацієнта, та виписує для потреб пацієнта направлення на кваліфіковане лікування або прохання про обстеження консилиумом. Якщо стан здоров'я вимагає невідкладної допомоги лікаря-спеціаліста, направлення від лікаря-терапевта не вимагається. Згодом лікар-спеціаліст інформує терапевта про свої діагнози та лікувальні процедури, у разі необхідності направляє пацієнта на інші лікувальні процедури або дає рекомендації відносно працездатності пацієнта.

➤ **Стационарне обслуговування (лікування у лікарні)**

Якщо характер захворювання вимагає цього, лікар первинного обслуговування або амбулаторний спеціаліст направляє пацієнта на лікування у лікарні або безпосередньо

узгоджує його прийняття до лікарні. Після скінчення обстеження та лікування у лікарні пацієнта виписують, а лікуючому лікарю направляється звіт щодо способу та результатів медичної допомоги протягом стаціонарного лікування з рекомендаціями відносно подальших процедур. Лікарняне обслуговування, крім лікарень, надається у мережі спеціалізованих лікувальних інститутів.

➤ **Служба невідкладної та швидкої допомоги**

Медичне обслуговування забезпечується також у разі раптового захворювання або нещасного випадку у неприйомний час або за відсутності лікуючого лікаря, а також на випадок раптових тяжких захворювань, коли пацієнт не може самостійно прибути до лікаря, і коли вимагається подання швидкої допомоги та його перевезення до медичної установи, щоб запобігти небезпечному погіршенню стану його здоров'я або створенню загрози для життя (див. главу 5. 5.).

➤ **Послуги аптек**

Послуги аптек забезпечують пацієнтів медпрепаратами та медичними засобами – як на підставі лікарського рецепту, так і без нього. Аптеки видають пацієнтам медикаменти за рецептом або без оплати, якщо вартість медпрепарата повністю оплачується компаніями медичного страхування, або за відповідну плату, якщо страхова компанія оплачує лише частину вартості медикамента або не оплачує її взагалі. Лікарський рецепт від служби невідкладної допомоги дійсний протягом 24 годин, рецепт на антибіотики – 5 днів, рецепт на опіати – 3 дні, а інші рецепти, як правило, дійсні протягом тижня. Окрім медикаментів, аптеки видають також деякі засоби медичної техніки – медичні пристосування. Забезпеченням таких пристосувань здебільшого займаються також спеціалізовані дільниці, які також працюють на підставі договорів з компаніями медичного страхування та видають пристосування на підставі лікарських рецептів або без оплати для пацієнта, або за його часткової участі, або ж за повну ціну. Відповідна компанія медичного страхування може здавати напрокат деякі засоби медичної техніки.

7. 5. Захист та підтримка громадського здоров'я

Із системою надання медичного обслуговування у ЧР пов'язані також захист та підтримка громадського здоров'я.

Права та обов'язки у цій сфері регулюються Законом № 258/2000 Зведення «Про захист та підтримку громадського здоров'я» у частині подальших нормативних актів. Конкретно цей Закон та його виконавчі приписи містять, наприклад, заходи по запобіганню поширенню інфекційних та масових захворювань, а також заходи щодо техніки безпеки на роботі, санітарні вимоги до води та водопостачання та ін. Державне управління у цій галузі здійснюють органи захисту громадського здоров'я, до яких згідно із згаданим Законом належать Міністерство охорони здоров'я, крайові санітарні станції, деякі інші міністерства та крайові адміністрації. Крім органів охорони громадського здоров'я, охороною громадського здоров'я займаються також медичні інститути. Усі медичні інститути надають послуги у галузі щеплення, у більшості дільниць можна знайти також пункти консультації щодо підтримки здоров'я, які пропонують консультації щодо здорового харчування, боротьби з курінням, ожирінням, ВІЛ/СНІД та ін.

Посилання на детальні джерела інформації

- Список адрес компаній медичного страхування можна знайти на веб-сторінках Міністерства охорони здоров'я <http://www.mzcr.cz> (► Pro širokou veřejnost /Для широкої громадськості ► Zdroje informací /Джерела інформації ► Zdravotní pojišťovny /Компанії медичного страхування)
- Веб-сторінки страхової компанії «Pojišťovna VZP, a.s.» знаходяться за адресою <http://www.pvzp.cz/>. Довідку можна отримати також по тел. 233-006-311. Допомога страхової компанії «Pojišťovna VZP»; asistence@pvzp.cz
- Веб-сторінки Компанії загального медичного страхування знаходяться за адресою <http://www.vzp.cz>. Довідку можна отримати також у Інформаційному центрі при VZP – «синя лінія», тел. 844-117-777
- Веб-сторінки Чеської лікарської палати – <http://www.lkcr.cz>
- Веб-сторінки Чеської аптекарської палати – <http://www.lekarnici.cz>
- Список діючих міжнародних договорів про безкоштовне надання медичної допомоги та договорів про соціальне забезпечення можна знайти на <http://www.cmu.cz> (► Mezinárodní smlouvy /Міжнародні договори ► Dohody o poskytování bezplatné péče sjednané před rokem 1989 /Угоди про безкоштовне надання допомоги, укладені до 1989 року)
- На веб-сторінках Міністерства охорони здоров'я можна здати Путівник по системі медичного обслуговування – <http://www.mzcr.cz> (► Pro širokou veřejnost /Для широкої громадськості ► Informace pro cizince /Інформація для іноземців)

8. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Усю необхідну інформацію по працевлаштуванню іноземців у Чеській Республіці можна отримати, головним чином, у центрах зайнятості та на інтегрованому порталі МПСП, присвяченому зайнятості – <http://portal.mpsv.cz/sz>

Іноземці можуть у ЧР займатися дохідною діяльністю двома основними способами – або як **наймані працівники**, або як **підприємці** (докладніше про підприємництво у главі 9.).

8. 1. Працевлаштування іноземців: порядок дій

Умови працевлаштування іноземців на території ЧР визначаються, головним чином, Законом № 435/2004 Зведення «Про зайнятість» у діючій редакції (далі «Закон про зайнятість»). Громадянам іншої держави-члена Європейського Союзу та членам їх сімей для здійснення трудової діяльності на території Чеської Республіки не потрібно дозволу на працевлаштування.

Іноземці з третіх країн можуть бути прийняті на роботу та працевлаштовані за таких передумов:

- **іноземець має дійсний дозвіл на працевлаштування** та дійсну візу на перебування, видану з метою працевлаштування, або дозвіл на довгострокове проживання з метою працевлаштування,
- **роботодавець перед видачею іноземцю так званої «гарантії працевлаштування» отримав дозвіл на набір працівників з-за кордону.**

➤ Дозвіл на працевлаштування

Іноземець може здійснювати на території Чеської Республіки трудову діяльність за наймом лише за передумови, що у нього є дійсний дозвіл на працевлаштування. З цього правила **існують винятки** (наведені у стст. 97 та 98 «Закону про зайнятість»); таким чином, ці правила не поширюються, перш за все, на іноземців з дозволом на постійне проживання, яким було надано політичний притулок, та які перебувають у ЧР на підставі дозволу на довгострокове проживання з метою спільного сімейного життя з іноземцем, який отримав дозвіл на постійне проживання або політичний притулок. Дозвіл на працевлаштування не вимагається також від іноземців – резидентів іншої держави-члена Європейського Союзу, які перебувають на території Чеської Республіки на підставі дозволу на довгострокове проживання з метою працевлаштування, якщо з дня оформлення цього дозволу минуло понад 12 місяців.

Якщо іноземець на території ЧР працевлаштований на кількох місцях водночас, він повинен мати окремий дозвіл на кожне місце роботи. Працевлаштуванням вважається і виконання поточних завдань, що покладаються на члена компанії, статутний орган або члена статутного органу торговельного товариства у випадку торговельного товариства або члена кооперативу, члена статутного або іншого органу кооперативу – у випадку кооперативу. Дозвіл на працевлаштування вимагається і у випадках, коли іноземець має виконувати роботу на території ЧР на підставі трудових відносин з іноземним роботодавцем, який направив його для виконання такої роботи на підставі торговельного або іншого договору, укладеного з чеською юридичною або фізичною особою.

При цьому дозвіл на працевлаштування не може бути наданий іноземцю, який у Чеській Республіці попросив політичного притулку, протягом 12-місячного строку після подання заяви про надання притулку.

Компетентним у питанні оформлення дозволу на працевлаштування є **Центр зайнятості**, у сфері дії якого іноземець буде здійснювати трудову діяльність. Інтереси іноземця при поданні заяви може представляти роботодавець або інша довірена особа на підставі доручення. При поданні заяви на оформлення дозволу на працевлаштування стягується держмитом у розмірі 500 чеських крон.

Дозвіл на працевлаштування Центр зайнятості може видати за умови, якщо йдеться про так зване **зарєєстроване вакантне робоче місце** (тобто робоче місце, про створення або звільнення якого роботодавець сповістив Центр зайнятості). Дозвіл на працевлаштування Центр зайнятості видає тільки після певного часу перебування вакантного робочого місця у пропозиції робочих місць, протягом якого Центру зайнятості не вдалося, з врахуванням необхідної кваліфікації та недостачі вільної робочої сили, знайти особу, що зарєєстрована як безробітний. Деяким категоріям іноземців центр зайнятості видає дозвіл без врахування ситуації на ринку праці (наприклад, стажерам, тобто іноземцям, які будуть працевлаштовані на визначений строк з метою підвищення своїх знань та кваліфікації за обраною професією, причому цей строк не повинен перевищувати одного року, педагогічним та академічним співробітникам вищого навчального закладу, дослідникам і розробникам у дослідних інститутах і т. ін.). Дозвіл на працевлаштування не підлягає переведенню, тобто діє лише для працевлаштування у роботодавця, зазначеного у рішенні. Те саме стосується і виду трудової діяльності та **місця виконання роботи**. Дозвіл на працевлаштування на території ЧР оформлюється **на обмежений строк, який не повинен перевищувати 1 року**. Якщо протягом часу до скінчення строку дії дозволу на працевлаштування стануться зміни у якомусь з наведених параметрів, іноземець зобов'язаний звернутися до компетентного центру зайнятості за місцем з заявою про видання нового дозволу на працевлаштування. Якщо трудові відносини (угода про трудову діяльність, угода про виконання робіт) скінчатся раніше, **припиняється й дія дозволу на проживання з метою працевлаштування**. Якщо іноземець направляється роботодавцем для виконання роботи за межі місця виконання робіт, зазначеного у дозволі на працевлаштування, **на строк понад 30 календарних днів**, він повинен попросити про новий дозвіл на працевлаштування.

Центр зайнятості також з врахуванням ситуації на ринку праці може на прохання іноземця **подовжити йому дозвіл на проживання**, включаючи кількаразове подовження, але кожний раз не довше, ніж на строк одного року. Із заявою щодо подовження дозволу на працевлаштування слід звернутися до відповідного Центру зайнятості не пізніше 30 днів до скінчення строку дії існуючого дозволу. Умовою продовження дозволу на працевлаштування є здійснення тієї ж роботи у того ж роботодавця **та у тому ж місці виконання роботи**. Заява на подовження дозволу на працевлаштування повинна мати ті самі реквізити, що й заява про дозвіл на працевлаштування. До прохання долучається лише заява роботодавця про те, що він і надалі працевлаштовуватиме іноземця. Подовжений дозвіл на працевлаштування на території ЧР треба пред'явити в Поліцію) у справах іноземців за місцем та подати заяву на подовження строку перебування у випадку візи на перебування понад 90 днів з метою працевлаштування або подати заяву на дозвіл довгострокового проживання з метою працевлаштування або на його подовження. Цю заяву необхідно подати **не**

раніше 90 днів та не пізніше 14 днів до скінчення строку перебування на підставі візи понад 90 днів або дозволу на довгострокове проживання.

Іноземець, працевлаштований без дозволу на працевлаштування, або такий, що виконує роботу не за виданим дозволом на працевлаштування, скоює правопорушення, за яке може бути накладений **штраф у розмірі до 10 000 чеських крон**.

З **роботодавця** (мається на увазі юридична або фізична особа), який дозволяє іноземцю виконання нелегальної роботи, може бути стягнуто **штраф у розмірі до 2.000.000 чеських крон**.

8. 2. Трудові правовідносини

Трудові правовідносини, тобто відносини між найманими працівниками та роботодавцями, регулюються рядом юридичних нормативних актів, передусім «Трудовим кодексом» (Закон № 65/1965 Зведення).

➤ Трудові відносини

Трудові відносини в умовах ЧР є найтипівішим та найчастішим видом трудових правовідносин. Їх зміст полягає у взаємних правах та обов'язках найманого працівника та роботодавця. Трудові відносини у ЧР базуються, **як правило, на трудовому договорі**. Трудові відносини можуть укладатися **на обмежений або необмежений строк**. У трудовому договорі може бути також обумовлений випробувальний строк, який складає **три місяці**, якщо не був визначений коротший випробувальний строк.

Трудові відносини можуть бути скінчені на підставі:

- **угоди** про розірвання трудових відносин;
- **звільнення** працівника за власним бажанням або з боку роботодавця, при цьому роботодавець може звільнити працівника лише у випадках, чітко визначених «Трудовим кодексом»; кінець трудових відносин на підставі звільнення настає після скінчення попереджувального строку, що складає, як правило, 2 місяці;
- **негайного розірвання** (можливе з боку як працівника, так і роботодавця, проте лише у кількох обмежених випадках);
- **розірвання протягом випробувального строку** (без зазначення причин з боку як працівника, так і роботодавця);
- **скінчення строку**, якщо трудові відносини були оформлені на обмежений строк.
- у випадку іноземців трудові відносини можуть бути припинені і **у день передбачуваного скінчення їх перебування на території ЧР** згідно з рішенням про скасування дозволу на проживання, що підлягає виконанню, або у день вступу накладеного на відповідних осіб вироку, що передбачає для них покарання у вигляді висилки, у законну силу.

Для точного визначення прав та обов'язків, що впливають з укладених трудових відносин, дуже важливим є **трудовий договір**. Перед укладенням трудового договору роботодавець повинен ознайомити вас з вашими правами та обов'язками, що впливають з трудового договору, та з умовами роботи та оплати, на яких виконується робота. При встановленні трудових відносин роботодавець зобов'язаний

дотримуватися принципів рівноправного підходу, заборони дискримінації та зловживання правами і обов'язками, що впливають з трудових правовідносин.

Трудовий договір повинен відповідати певним формальностям та **реквізітам** за змістом. Перш за все, він повинен бути укладений у **письмовій формі**. У трудовому договорі роботодавець зобов'язаний узгодити з працівником так звані **суттєві реквізити**, якими є вид роботи, місце виконання роботи та день виходу на роботу, без яких договір є недійсним.

У трудовому договорі можуть бути визначені й інші умови, у яких його учасники зацікавлені. Якщо трудовий договір містить домовленості, зміст яких суперечить юридичним нормативним актам, відповідна частина трудового договору є недійсною. Недійсним вважалось б, наприклад, положення, у якому працівник наперед відмовляється від деяких своїх прав.

➤ **Угоди щодо робіт, які виконуються поза трудовими відносинами**

Такі угоди являють собою певне **доповнення** традиційного трудового договору. Згідно з ними найманий працівник не користується таким самим захистом, як у випадку трудового договору – наприклад, не має права на відпустку. Угоди можуть укладатися паралельно з трудовим договором – як з тим самим роботодавцем (якщо мається на увазі побічний вид діяльності), так і з іншими роботодавцями. Розрізняються угода про трудову діяльність (яка може бути укладена максимум на половину тижневого робочого часу, визначеного у конкретного роботодавця) та угода про виконання робіт (укладається у разі, якщо передбачуваний об'єм робіт (робочого завдання) у одного роботодавця не перевищуватиме 100 годин протягом календарного року).

8.3. Права та обов'язки найманого працівника

«Трудовим кодексом» передбачено **рівноправне поводження** роботодавців з усіма **працівниками** відносно умов роботи, винагороди за роботу, професійної підготовки та посадового або іншого просування по роботі. Забороняється як безпосередня, так і непряма дискримінація у трудових правовідносинах з міркувань статі, сексуальної орієнтації, мови, віросповідання, політичних або інших переконань тощо. У разі порушення прав та обов'язків, що впливають з принципів рівноправного поводження, або дискримінації працівник має право вимагати від роботодавця припинення такого порушення, усунення його наслідків та надання йому відповідного відновлення його прав. Якщо таке наведення порядку виявиться недостатнім, у випадку значного приниження гідності працівника останній має право на відшкодування нематеріальних збитків у грошовому вимірі. Розмір відшкодування визначає суд.

Максимальний допустимий об'єм **тижневого робочого часу** визначається «Трудовим кодексом» (ст. 83а, п. 1) у розмірі **40 годин**. Базовий розмір відпустки (неробочий час з виплатою зарплати) у ЧР складає **чотири тижні**.

Під **мінімальною зарплатою** мається на увазі найнижча грошова винагорода, яку роботодавець згідно з «Трудовим кодексом» зобов'язаний надати працівникові за виконану роботу. Розмір мінімальної зарплати, а за необхідності – умови встановлення мінімальної зарплати визначаються розпорядженням уряду.

- З 1 липня 2006 р. мінімальна зарплата складає
- 48,10 чеських крон за кожну годину, відпрацьовану працівником у межах визначеного робочого часу,
 - 7 955 чеських крон на місяць для працівників, яким призначається місячна зарплата.

Якщо колективний договір не укладено, або розмір зарплати у колективному договорі не погоджений, зарплата не повинна бути нижчою, ніж це визначено відповідним мінімальним тарифом зарплати. Влада визначає у своєму розпорядженні **мінімальні тарифи зарплати** (Розпорядження уряду № 333/1993 Зведення «Про встановлення мінімальних тарифів зарплати та пільгової оплати за роботу у складних умовах, у робочому середовищі, шкідливому для здоров'я, та за роботу вночі»).

З врахуванням покликання **жінки** як матері та особливостей її організму законодавство надає жінкам, перш за все вагітним жінкам та матерям, при трудових правовідносинах **підвищений захист та піклування**. Деякі види робіт для жінок навіть заборонені.

➤ Декретна відпустка

Роботодавець зобов'язаний звільнити жінок від обов'язку виходу на роботу протягом часу, пов'язаного з пологами та піклуванням про народжену дитину, в обсязі 28 тижнів, а якщо жінка народила двох або більше дітей водночас, або якщо йдеться про матір-одиначку – у обсязі 37 тижнів (загальна тривалість декретної відпустки).

Декретна відпустка у зв'язку з пологами у жодному разі не повинна бути коротшою, ніж 14 тижнів, і не допускається її припинення або перервання у період до 6 тижнів з дня пологів.

Протягом часу дії декретної або батьківської відпустки мати/батько не має права на відшкодування платні. Протягом цього строку відповідна особа отримує матеріальну допомогу у вигляді допомоги з фонду матеріального забезпечення на випадок хвороби та державної соціальної допомоги, які їй призначаються на умовах, визначених у нормативних актах щодо матеріального забезпечення на випадок хвороби (грошова допомога матерям, грошова допомога), а також у Законі «Про державну соціальну допомогу» (допомога по материнству/батьківству). Щодо подробиць відсилаємо до глави 10. 4.

➤ Батьківська відпустка

Батьківська відпустка надається

- працівниці – матері дитини після скінчення декретної відпустки та/або
- працівникові – батькові дитини з дня народження дитини

в обсязі, якого вони зажадають, але не довший, ніж до виповнення дитині трьох років. Батьківська відпустка є поважною причиною відсутності на роботі: роботодавець зобов'язаний звільнити працівника від обов'язку ходити на роботу. Працівниця та працівник мають право взяти декретну та батьківську відпустки паралельно.

У «Трудовому кодексі», а також виконавчих та суміжних нормативних актах детально регулюються права працівників, що впливають з трудових відносин. Дотримання прав та обов'язків, що впливають з юридичних нормативних актів щодо

трудових правовідносин стосовно оплати праці, відшкодування заробітної платні або винагороди, робочого часу та часу відпочинку, гарантій техніки безпеки під час роботи та безпеки експлуатації технічного обладнання, працевлаштування неповнолітніх працівників та таких, що піклуються про дітей, контролюється **Державним управлінням інспекції праці** (www.suir.cz) та підпорядкованими йому обласними інспекціями праці. У разі порушення вищезгаданих обов'язків з боку роботодавця можете звернутися до цих органів управління.

8. 4. Посередництво при працевлаштуванні та інші послуги щодо зайнятості

Суттєву роль при реалізації права на працевлаштування відіграють **Центри зайнятості**. Найважливішими послугами, які забезпечують Центри зайнятості у даному напрямку, є (безкоштовне) посередництво при працевлаштуванні, консультаційні та довідкові послуги, посередництво при перепідготовці, а також виплата допомоги по безробіттю та допомоги на перепідготовку.

❖ **Коло осіб, яким надається право:**

Право на працевлаштування у тому ж обсязі, що й громадяни ЧР, мають також іноземці за умови, що їм у ЧР дозволено постійне проживання або надано політичний притулок.

У Центрах зайнятості ведеться **облік претендентів на роботу**. Постановкою на цей облік може скористатися особа, яка має відповідне право, не перебуває у трудових або аналогічних відносинах, не здійснює самостійної дохідної діяльності та не навчається. Претендент на роботу зобов'язаний на вимогу Центру зайнятості сприяти йому при посередництві з працевлаштуванням. Претендент на роботу може бути знятий з обліку, якщо він без поважної причини відмовиться вийти на підходящу роботу, відмовиться розпочати узгоджену перепідготовку або зриває співробітництво з Центром зайнятості по посередництву останнього при працевлаштуванні.

Претендент на роботу за визначених умов має право на **допомогу по безробіттю**. Розмір допомоги по безробіттю визначається за відсотковою ставкою від середнього чистого місячного заробітку, який претендент на роботу мав на своєму останньому місці роботи. Розмір допомоги по безробіттю не повинен перевищувати розмір прожиткового мінімуму більш ніж у 2,5 рази.

У зв'язку із зміною концепції прожиткового мінімуму з 01. 01. 2007 р., крім іншого, вносяться зміни до Закону «Про зайнятість» у тих частинах, де це поняття згадується. Це стосується також максимального розміру допомоги по безробіттю. Максимальний розмір допомоги по безробіттю з 01. 01. 2007 р. складатиме частку 0,58 від середньої зарплати по національній економіці за перший – третій квартали календарного року, що передує календарному року, у якому було подане прохання про допомогу по безробіттю.

У Центрах зайнятості ведеться облік вакантних робочих місць, доступний також на інтегрованому порталі МПСЧ – <http://portal.mpsv.cz/sz>

Крім Центрів зайнятості, при пошуках роботи можна скористатися також послугами так званих бюро працевлаштування, які мають на посередництво при працевлаштуванні дозвіл, виданий Міністерством праці та соціальних питань. Якщо

бюро отримало «Дозвіл на посередництво при працевлаштуванні іноземців на території Чеської Республіки», воно може на території ЧР займатися посередництвом при працевлаштуванні і для іноземців, що перебувають у країні тимчасово. Посередництво при працевлаштуванні бюро можуть здійснювати не тільки безкоштовно, але й за плату, яка, проте, не може вимагатися від фізичної особи, для якої шукається робота. Роботу можна знайти також за допомогою широкого вибору друкованих **газетних оголошень** та **пошукових систем у інтернеті**.

8. 5. Профспілки

Наймані працівники мають право об'єднуватися у профспілки, метою яких є захист їх прав та узгодження з роботодавцями якомога вигідніших умов роботи. «Трудовий кодекс» та інші юридичні нормативні акти надають профспілкам цілий ряд повноважень. Зокрема, профспілки, наприклад, стежать за дотриманням нормативних актів у галузі трудового права та укладають від імені працівників так звані колективні договори, що визначають права працівників у межах підприємства або усєї виробничої галузі.

Посилання на детальні джерела інформації

- Детальну інформацію щодо працевлаштування іноземців можна знайти на інтегрованому порталі Міністарства праці та соціальних питань, що присвячений зайнятості – <http://portal.mpsv.cz/sz> (► *Zahraniční zaměstnanost /Зайнятість іноземців*)
- Перелік категорій іноземців, яким не потрібний дозвіл на працевлаштування, можна знайти на інтегрованому порталі МПСП, присвяченому зайнятості – <http://portal.mpsv.cz/sz> (► *Zahraniční zaměstnanost /Зайнятість іноземців* ► *Zaměstnávání cizinců /Працевлаштування іноземців* ► *Zvláštní případy /Особливі випадки*)
- Список Центрів зайнятості – <http://portal.mpsv.cz> (► *Zaměstnanost /Зайнятість* ► *Informace z úřadů práce /Інформація з Центрів зайнятості*)
- Зразок прохання про дозвіл на працевлаштування та інші необхідні бланки можна скачати з інтегрованого порталу МПСП, присвяченого зайнятості – <http://portal.mpsv.cz/sz> (► *Zahraniční zaměstnanost /Зайнятість іноземців* ► *Formuláře ke stažení /Скачати бланки*)
- Перелік категорій іноземців, яким Центр зайнятості надає дозвіл на працевлаштування без врахування ситуації на ринку праці, можна знайти на інтегрованому порталі МПСП, присвяченому зайнятості – <http://portal.mpsv.cz/sz> (► *Zahraniční zaměstnanost /Зайнятість іноземців* ► *Zaměstnávání cizinců /Працевлаштування іноземців* ► *Zvláštní případy /Особливі випадки*)
- Список діючих нормативних актів у галузі трудового права можна знайти на веб-сторінках Міністерства праці та соціальних питань – <http://www.mpsv.cz> (► *Práce a právo /Робота та право*)

- Бланк заяви про постановку на облік претендентів на роботу та прохання про допомогу по безробіттю можна отримати у будь-якому Центрі зайнятості або скачати за адресою <http://portal.mpsv.cz> (► Zaměstnanost /Зайнятість ► Pro občany /Для громадян ► Formuláře ke stažení /Скачати бланки)
- Список бюро працевлаштування можна знайти на інтегрованому порталі МПСП – <http://portal.mpsv.cz> (► Zaměstnanost /Зайнятість ► Pro občany /Для громадян ► Agentury práce /Бюро працевлаштування ► клацніть на «hledej» /«шукай» для відображення списку усіх бюро працевлаштування)
- Більш детальну інформацію про профспілки та окремі профспілкові об'єднання можна знайти, наприклад, на веб-сторінках Чеськоморавської конфедерації професійних спілок – <http://www.cmkos.cz>

9. ПІДПРИЄМНИЦТВО У ЧР

До особи, яка самостійно здійснює дохідну діяльність, тобто займається бізнесом або іншою економічною діяльністю, застосовується визначення **особа з самостійними доходами**.

9. 1. Індивідуальне підприємництво

Індивідуальне підприємництво у ЧР регулюється Законом № 455/1990 Зведення «Про підприємницьку діяльність» у діючій редакції. Фізична особа, що постійно проживає (прописана) за межами Чеської Республіки, або юридична особа, штаб-квартира якої знаходиться за її межами, (далі «іноземна особа») може на території Чеської Республіки займатися підприємництвом на таких самих умовах та у тому ж обсязі, що й чеська особа, якщо з «Підприємницького закону» або іншого закону не випливає інше. Чеською особою вважається особа, яка оформила постійне проживання або отримала політичний притулок, а також юридична особа, штаб-квартира якої знаходиться на території Чеської Республіки. Таким чином, **іноземці, що отримали право на постійне проживання або політичний притулок**, у галузі підприємництва знаходяться у такій самій ситуації, як і громадяни ЧР. Іноземці, які не проживають постійно на території ЧР, – за винятком громадян Європейського Союзу, громадян іншої держави-суб'єкта Угоди про Європейський економічний простір та громадян Швейцарської Конфедерації – повинні мати дозвіл на проживання (візу, дозвіл на довгострокове проживання, див. нижче) з метою підприємництва.

Здійснення підприємництва фізичними особами-іноземцями обумовлене наступними загальними та особливими умовами. Загальними умовами є (з 1 серпня 2006 р.):

- вік не менше 18 років;
- дієздатність;
- несудимість;
- відсутність на особистому рахунку фізичної особи, яка на території ЧР займалася або займається підприємництвом, податкової заборгованості, пов'язаної з цим підприємництвом;
- відсутність за фізичною особою, яка на території ЧР займалася або займається підприємництвом, заборгованості за платежами страхових внесків на соціальне забезпечення та внесків на державну політику зайнятості;
- відсутність за фізичною особою, яка на території ЧР займалася або займається підприємництвом, заборгованості за страховими внесками на загальне медичне страхування;

Особливими умовами здійснення підприємництва є професійна або інша придатність, якщо «Підприємницький закон» або особливі нормативні акти вимагають цього.

Згідно з діючим законодавством розрізняються:

- **реєстраційні види підприємництва** (у цьому випадку право на здійснення підприємництва здебільшого надається вже при реєстрації підприємництва у відповідному підприємницькому управлінні та посвідчується видачею дозволу на підприємництво),

- **концесійні види підприємництва**, (у цих випадках право на підприємництво обумовлене схвальним висновком компетентного органа державного управління та надається після надання концесії та видачі концесійного дозволу).

Заяву на реєстрацію або на концесію можна подати особисто у **відповідному муніципальному підприємницькому управлінні** (муніципальним підприємницьким управлінням є відділ муніципалітету з розширеними повноваженнями). Фізична особа-іноземець подає заяву на реєстрацію або концесію до підприємницької установи, компетентної за місцем дозволу на проживання на території Чеської Республіки або (якщо належність у такий спосіб визначити неможливо) за місцем підприємництва на території Чеської Республіки. Документи до заяви, оформлені не чеською мовою, повинні бути офіційно перекладені та забезпечені засвідченням вищого рівня (суперлегалізацією або апостилем, докладніше див. главу 4. 4.). За винятком документів про освіту, виданих у державі-члені ЄС або таких, що надаються особою з такої держави, документи про освіту, видані за кордоном, повинні бути конвертовані (порівн. глави 6.5. та 6.7.). У випадку реєстраційних видів підприємництва підприємницьке управління видає дозвіл на підприємництво не пізніше 15 днів з дня подачі заяви, рішення щодо концесії приймається у 60-денний строк.

Якщо заяву на реєстрацію або концесію подає фізична особа-іноземець, який зобов'язаний надати також документ про дозвіл на проживання та який підтвердив відповідність усім умовам, за винятком умови дозволу на проживання, підприємницька установа видає їй для цілей розгляду справи про дозвіл на проживання довідку про те, що на день видачі цієї довідки ця особа відповідає загальним та особливим умовам здійснення підприємництва (згадана довідка не дає права на здійснення підприємництва). Ця довідка дозволяє іноземцю підтвердити у дипломатичному представництві або Поліції у справах іноземців мету свого перебування у ЧР при поданні заяви на візу строком понад 90 днів або на дозвіл довгострокового проживання з метою підприємництва. Якщо іноземець пред'явить зазначену візу або дозвіл на довгострокове проживання протягом 6 місяців після оформлення довідки, підприємницька установа у 15-денний строк видає йому дозвіл на підприємництво (у зворотному випадку підприємницька установа порушує справу про те, що з реєстрації не впливає право на підприємництво).

Податкову декларацію щодо податків з доходів фізичних осіб зобов'язана надати кожна особа, річні доходи якої перевищили 15.000,- чеських крон. Податкова декларація подається до компетентного фінансового управління за місцем до 31. 03. відповідного року, а у разі, коли бланки податкової декларації заповнює податковий консультант – до 30. 06. З питаннями відносно ваших податкових обов'язків при здійсненні підприємницької діяльності можете звертатися у фінансове управління за місцем здійснення Вашої підприємницької діяльності.

9. 2. Торговельні товариства

Юридичне оформлення торговельних товариств міститься у Законі № 513/1991 Зведення «Торговельний кодекс» у діючій редакції. Торговельні товариства є юридичними особами.

Право займатися бізнесом на території ЧР надається іноземній особі з дня внесення цієї особи до торговельного реєстру. Іноземці з метою підприємництва за посередництва торговельного товариства зобов'язані мати **дозвіл на проживання**

з метою членства у юридичній особі (при поданні заяви на візу на строк понад 90 днів або на дозвіл на довгострокове проживання іноземець підтверджує мету перебування випискою з торговельного реєстру).

Торговельні товариства, кооперативи, інші юридичні особи та іноземні особи вносяться до торговельного реєстру. **Торговельний реєстр** – загальнодоступний публічний список, який ведеться у крайовому суді (так званий «реєстровий суд») за місцезнаходженням штаб-квартири торговельного товариства. Кожний має право ознайомлюватися з ним, знімати з нього копії та робити виписки. Внесенню до нього підлягають визначені законом дані, що стосуються торговельного товариства.

Посилання на детальні джерела інформації

- У підприємницьких управліннях ведеться щодо підприємців **підприємницький реєстр**, з яким можна ознайомитися на веб-сторінках Міністерства промисловості та торгівлі – <http://rzp.mpo.cz> (► Hledání v registru /Пошук у реєстрі)
- Детальну інформацію щодо **умов підприємницької діяльності іноземців у ЧР** можна знайти:
 - на Порталі громадського управління – <http://portal.gov.cz> (► Životní situace /Життєві ситуації ► Podnikatel /Підприсмець ► Živnostníci /Індивідуальні підприємці);
 - у будь-якому підприємницькому управлінні, список яких можна знайти також на Порталі громадського управління – <http://portal.gov.cz> (► Adresář /Список адрес);
 - на веб-сторінках Міністерства промисловості та торгівлі – <http://www.mpo.cz> (► Podpora podnikání /Підтримка підприємництва ► Živnostenské podnikání /індивідуальне підприємництво);
 - у «Інформаційному матеріалі для фізичних осіб-іноземців, що займаються бізнесом згідно з «Підприємницьким законом» на території Чеської Республіки», доступному у кількох мовних версіях на веб-сторінках Міністерства промисловості та торгівлі – <http://www.mpo.cz> (► Podpora podnikání /Підтримка підприємництва ► Živnostenské podnikání /Індивідуальне підприємництво ► Integrace cizinců /Інтеграція іноземців ► Projekt č. 1/2005 /Проект № 1/2005).
- Список адрес фінансових управлінь можна знайти на веб-сторінках Міністерства фінансів – <http://www.mfcr.cz> (► Daně a cla /Податки та мито ► Daňová správa /Управління податками) а на Portále veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (► Adresář /Список адрес ► Úřady veřejné správy podle druhu /Установи громадського управління за видами ► Daňová správa /Управління податками)
- Бланки податкових декларацій та інші бланки можна отримати у реєстратурах фінансових управлінь, а також скачати з веб-сторінок Міністерства фінансів – <http://www.mfcr.cz> (► Daně a cla /Податки та мито ► Daně /Податки ► Tiskopisy ke stažení /Скачати бланки)
- Торговельний реєстр доступний на веб-сторінках Міністерства юстиції – <http://www.justice.cz/or>

10. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

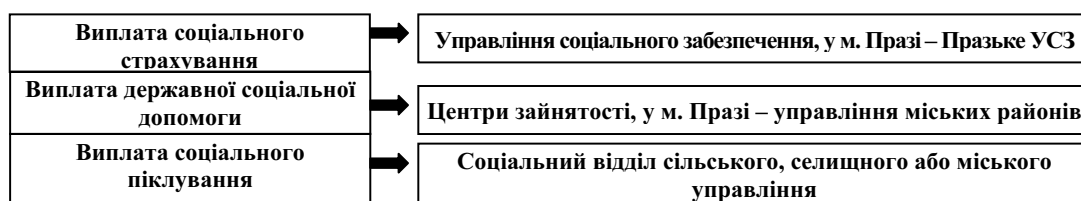
Особи (громадяни ЧР, іноземці) у разі необхідності забезпечені (захищаються) трьома системами:

соціальне страхування	державна соціальна допомога	соціальне піклування
-----------------------	-----------------------------	----------------------

Ці три системи доповнюють одна одну та складають взаємопов'язане ціле.

10.1. Організація та управління соціальним забезпеченням

Органами, компетентними у питаннях розгляду та прийняття рішень щодо виплат, що випливають з соціального страхування, є районні управління соціального забезпечення (РУСЗ), у м. Празі – Празьке управління соціального забезпечення (ПУСЗ), його регіональні філії та Чеське управління соціального забезпечення у м. Празі. Останнє керує діяльністю РУСЗ та ПУСЗ, а також контролює її. Компетентними органами відносно виплати державної соціальної допомоги є центри зайнятості, у м. Празі – управління міських районів, а контактним місцем з питань виплати соціальної допомоги є соціальний відділ компетентного (за місцем проживання) сільського, селищного або міського управління.

10.2. Соціальне страхування

➤ Матеріальне забезпечення на випадок хвороби

Складовою частиною соціального забезпечення є **матеріальне забезпечення на випадок хвороби** (Закон № 54/1956 Зведення). Матеріальне забезпечення на випадок хвороби призначається особам, що займаються дохідною діяльністю, і його метою є забезпечення таких осіб грошовими коштами у період, коли вони втрачають надходження від дохідної діяльності у зв'язку з короткостроковою соціальною подією, головним чином, у зв'язку з хворобою, вагітністю та материнством.

❖ Коло осіб, які мають право на забезпечення:

На матеріальне забезпечення на випадок хвороби мають право **наймані працівники**, інші особи, урівняні з ними у правах (вичерпний перелік категорій осіб, які вважаються найманими працівниками, наведено у Законі «Про матеріальне забезпечення на випадок хвороби»), та **особи з самостійними доходами**.

Система матеріального забезпечення на випадок хвороби у Чеській Республіці ґрунтується на наступних принципах:

- матеріальне забезпечення на випадок хвороби можуть одержати лише ті особи, що належать до кола осіб, які мають право на таке забезпечення та працюють у обсязі, з якого випливає участь у цьому забезпеченні,
- на період виникнення соціальної події претендент на допомогу повинен мати право на матеріальне забезпечення на випадок хвороби, або на нього ще має поширюватися захисний строк, що випливає із скінченого працевлаштування,
- претендент на допомогу повинен відповідати умовам, визначеним юридичним нормативним актом для призначення відповідної допомоги,
- розмір допомоги розраховується лише на підставі доходів, отриманих претендентом на допомогу, які є предметом відрахування страхових внесків на соціальне забезпечення,
- на матеріальне забезпечення на випадок хвороби вносяться обов'язкові страхові внески.

За рахунок матеріального забезпечення на випадок хвороби **найманим працівникам** (для яких **внески** до фонду матеріального забезпечення на випадок хвороби є **обов'язковими**) надаються 4 види допомоги:

- допомога по хворобі,
- допомога при опіці члена сім'ї,
- компенсаційна виплата по вагітності та материнству,
- грошова допомога по материнству,

Допомога по хворобі

Право на допомогу по хворобі має найманий працівник, який бере участь у системі матеріального забезпечення на випадок хвороби та якого лікар визнав тимчасово непрацездатним для виконання сучасної роботи, або у зв'язку з призначеним карантинном. Допомога по хворобі може надаватися протягом одного року, до строку непрацездатності на визначених умовах зараховуються також строки попередніх втрат працездатності, що припадають на період одного року до втрати працездатності.

Підтримка при опіці члена сім'ї

Право на допомогу при опіці члена сім'ї має найманий працівник, який

- не може працювати, оскільки повинен опікати дитину до 10 років, доглядати за нею або опікати іншого члена сім'ї,
- має спільне домогосподарство з членом сім'ї, якого опікає, ця умова не розглядається при опіці дитини до 10 років (догляді за нею) одним з батьків.

Допомога при опіці члена сім'ї надається на строк не довше перших 9 календарних днів (для самотніх працівників – не довше 16 календарних днів) у випадках, коли зберігається необхідність опіки (догляду).

Грошова допомога по материнству

Право на грошову допомогу по материнству має наймана працівниця, яка

- брала участь у матеріальному забезпеченні на випадок хвороби як мінімум 270 днів протягом останніх двох років до пологів,
- вагітність скінчилася пологами,

- не виконує роботу на місці роботи, на якому було призначено допомогу

Грошова допомога по материнству надається протягом 28 тижнів, а у випадках, якщо йдеться про матір-одиначку або жінку, що породила двох або більше дітей водночас та піклується як мінімум про двох з них – 37 тижнів. Допомога надається починаючи з шостого – восьмого тижня до очікуваного дня пологів.

Компенсаційна виплата по вагітності та материнству

Право на компенсаційну виплату по вагітності та материнству має наймана працівниця,

- яка у зв'язку з вагітністю або материнством була переведена на іншу роботу,
- доходи якої зменшилися у зв'язку з переведенням.

Компенсаційна виплата по вагітності та материнству надається не строк не довший, ніж до виходу працівниці у декретну відпустку, а після її скінчення – не довший, ніж до дев'ятого місяця після пологів.

Матеріальне забезпечення **осіб з самостійними доходами** (далі «ОзСД») на випадок хвороби – **добровільне** та надається на підставі заявки на участь у матеріальному забезпеченні ОзСД на випадок хвороби на бланку встановленого зразка. Участь починається з дня, вказаного у заявці, але не раніше, ніж у день її подання у районному управлінні соціального забезпечення. Винятком є випадок, коли ОзСД може зареєструватися заднім числом. Заднім числом може подати заявку ОзСД, яка це зробить протягом 8 днів після початку (відновлення) самостійної дохідної діяльності.

За рахунок матеріального забезпечення осіб з самостійними доходами на випадок хвороби виплачуються:

- допомога по хворобі
- грошова допомога по материнству

Щодо виплати матеріального забезпечення на випадок хвороби ОзСД підпорядковуються аналогічним правилам, що й наймані працівники, з наступними відмінностями:

- ОзСД повинна бути учасником матеріального забезпечення на випадок хвороби протягом 3 місяців до тимчасової втрати працездатності. Відповідність цій умові не вимагається, якщо участь у страхуванні почалася з моменту початку або відновлення самостійної дохідної діяльності,
- повинні бути сплачені страхові внески на матеріальне забезпечення на випадок хвороби,
- для отримання права на грошову допомогу по материнству вимагається строк участі у матеріальному забезпеченні ОзСД як мінімум 180 днів за період одного року до пологів,
- ОзСД не має права особисто здійснювати самостійну дохідну діяльність.

Пред'явлення права

Клопотання про виплату матеріального забезпечення застрахований подає у формі бланка встановленого зразка, заповненого лікуючим лікарем. Наймані працівники подають заяву на допомогу у свого роботодавця, ОзСД – у районному управлінні

соціального забезпечення, компетентному за місцем їх постійного проживання або здійснення самостійної дохідної діяльності (якщо в ОзСД немає місця постійного проживання на території ЧР).

Виплата допомоги по матеріальному забезпеченню на випадок хвороби

Якщо найманий працівник працює у роботодавця, який працевлаштовує понад 25 працівників (організація), цей роботодавець виплачує йому допомогу по матеріальному забезпеченню на випадок хвороби. Якщо працівник працює у роботодавця, який працевлаштовує менш ніж 25 працівників (мала організація), допомогу йому виплачує компетентне районне управління соціального забезпечення. ОзСД виплачує допомогу по матеріальному забезпеченню на випадок хвороби районне управління соціального забезпечення.

Розмір допомоги по хворобі, допомоги при піклуванні про члена сім'ї, грошової допомоги по материнству залежить від розміру доходів. Детальніше див. на www.mpsv.cz (► Nemocenské pojištění ► Výpočet dávek nemocenského pojištění).

З 1 січня 2007 вступає у дію новий Закон «Про матеріальне забезпечення на випадок хвороби» (№ 187/2006 Зведення). Принципові зміни, які приносить новий закон, стосуються, головним чином,

допомоги по хворобі

- виплачується завжди лише з 15-го календарного дня після втрати працездатності за кожен календарний день,
- протягом перших 14 днів після втрати працездатності найманому працівникові надається роботодавцем компенсація зарплати – тільки за робочі дні.

грошова допомога по материнству

- дозволяє чергування матері дитини та її чоловіка або батька дитини при опіці дитини, якої стосується право на грошову допомогу по материнству. Чергування дозволяється з початку 7-го тижня з дня пологів.

здійснення матеріального забезпечення на випадок хвороби

- матеріальне забезпечення найманих працівників на випадок хвороби оформлюється лише у районних управліннях соціального забезпечення, на які, крім того, покладено обов'язок виплати допомоги у строки, визначені Законом.

➤ Пенсійне забезпечення

❖ Коло осіб, що мають право на забезпечення:

Пенсійне забезпечення у ЧР є **обов'язковим** та покриває усе економічно активне населення.

За рахунок базового пенсійного забезпечення надаються пенсії за старістю, за повною інвалідністю, за частковою інвалідністю, за вдовством та за сирітством (Закон № 155/1995 Зведення). Пенсія складається з двох складових частин – основного тарифу (визначеного у незмінному розмірі, однаковому для всіх видів пенсій без врахування строку тривалості страхування та розміру доходів) та відсоткового тарифу. Рішення

щодо права на пенсію, її розміру та виплати приймає Чеське управління соціального забезпечення у м. Празі (Закон № 582/1991 Зведення).

Застрахований має право на **загальну пенсію за старістю**, якщо він:

- був застрахований протягом як мінімум 25 років та досягнув як мінімум віку, необхідного для отримання права на пенсію за старістю (далі «пенсійний вік»), або
- був застрахований протягом 15 років та йому виповнилося як мінімум 65 років.

Загальний пенсійний вік відрізняється для чоловіків та жінок.

Пенсіонер може отримувати загальну пенсію за старістю та бути працевлаштований лише у разі, якщо він здійснює дохідну діяльність на підставі трудових правовідносин на обмежений строк не довше 1 року.

Застрахований має право на два типи **дострокової пенсії за старістю** (якщо до досягнення пенсійного віку страхувальникові бракує двох або трьох років).

Особа, яка перебуває на достроковій пенсії за старістю, може здійснювати дохідну діяльність лише за передумови, що її об'єм не тягне за собою участі у страхуванні.

Застрахований має право на **пенсію за повною інвалідністю**, якщо він

- став повним інвалідом (зниження придатності до систематичної дохідної діяльності як мінімум на 66 %) та
- був застрахований протягом необхідного строку, або
- став повним інвалідом внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання (строк страхування у цьому випадку не з'ясовується).

Поєднання права на виплату пенсії за повною інвалідністю з прибутками від дохідної діяльності можливе, оскільки Законом «Про пенсійне забезпечення» таке поєднання не забороняється.

Застрахований має право на **пенсію за частковою інвалідністю**, якщо він

- став частковим інвалідом (зниження придатності до систематичної дохідної діяльності як мінімум на 33 %) та
- був застрахований протягом необхідного строку, або
- став частковим інвалідом внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання.

Поєднання права на виплату пенсії за частковою інвалідністю з прибутками від дохідної діяльності можливе, оскільки Законом «Про пенсійне забезпечення» таке поєднання не забороняється.

Застрахований також вважається повним (частковим) інвалідом, якщо довгостроковий несприятливий стан його здоров'я значно ускладнює загальні умови його життя (перелік цих видів інвалідності визначається у виконавчій постанові).

Застрахований(-а) має право на **пенсію за вдівством**, якщо

- його (її) померлий(-а) дружина (чоловік) отримувала(-в) пенсію за старістю, повною або частковою інвалідністю, або ж
- на день смерті задовольняв(-ла) умовам щодо необхідного строку страхування для права на пенсію за повною інвалідністю або умовам права на пенсію за старістю,
- або його дружина (чоловік) помер(ла) внаслідок нещасного випадку на виробництві (професійного захворювання).

Пенсія за вдівством завжди призначається на строк одного року після смерті дружини (чоловіка). Після скінчення цього строку вдова або вдівець має право на пенсію за вдівством, якщо відповідає одній з наступних умов:

- опікає незабезпечену дитину,
- опікає неповнолітню дитину з довгостроковою тяжкою інвалідністю, що вимагає особливої турботи, або про повнолітню дитину, що є переважно або цілком безпорадною,
- опікає одного із своїх батьків або батьків померлої(-го) дружини (чоловіка), який є переважно або цілком безпорадним та живе разом з ним (нею), або про такого з батьків, який є частково безпорадним та старшим вісімдесяти років,
- є повним інвалідом,
- вдова досягла віку 55 років (вдівець – 58 років) або пенсійного віку, якщо пенсійний вік нижчий.

Право на пенсію за вдівством повертається, якщо протягом п'яти років після втрати попереднього права на пенсію за вдівством застрахований задовольнятиме одній з вищенаведених умов.

На **пенсію за сирітством** має право незабезпечена дитина у разі смерті одного з її батьків (опікуна) або особи, якій дитина була передана під опіку замість батьківської опіки, якщо дитина на момент смерті цієї особи перебувала у переважній залежності від неї щодо утримання, яке з поважних причин не могли забезпечити її батьки; при цьому один з батьків (опікун) або зазначена особа повинні були відповідати таким самим умовам, які визначені для права на пенсію за вдівством. У разі смерті обох батьків право на пенсію за сирітством надається за кожного з батьків.

Заява на призначення будь-якого виду пенсії подається у роботодавця або у районному управлінні соціального забезпечення.

Детальніше див. www.mpsv.cz або www.cssz.cz (Důchodové pojištění).

Додаткове пенсійне страхування з державною підтримкою (Закон № 42/1994 Зведення) являє собою певну надбудову базової системи пенсійного забезпечення, яка у формі довгострокових заощаджень розширює можливість забезпечити її учасникам додаткові надходження до їх майбутньої пенсії за рахунок пенсійного забезпечення. Учасником системи може бути й іноземець, якому виповнилося 18 років, який проживає на території Чеської Республіки або будь-якої держави-члена ЄС, є учасником загального медичного страхування, соціального забезпечення або отримує пенсію за рахунок чеського пенсійного забезпечення.

Участь у системі є добровільною та оформлюється на підставі договору між її учасником та якимось з пенсійних фондів, що діють на ринку Чеської Республіки.

Пенсійні фонди керують грошовими коштами, вкладеними до системи, а також здійснюють виплату додаткового пенсійного страхування. Пенсійні фонди керуються пенсійними планами. Перед підписанням договору учасник повинен ознайомитися з пенсійним планом та статутом пенсійного фонду.

За рахунок додаткового пенсійного страхування виплачуються пенсія за старістю.(оформлення якої обов'язкове), пенсія за вислугу років, пенсія рідним, одноразова компенсація та відступні.

➤ **Страхові внески на соціальне забезпечення**

Страхові внески на соціальне забезпечення, яке складається з внесків на пенсійне забезпечення та внесків на матеріальне забезпечення на випадок хвороби, а також відрахування на державну політику зайнятості, регулюються Законом № 589/1992 Зведення.

Тарифи страхових внесків на підставі розрахункової бази складають:

- а) для роботодавців – 26 % (з них 3,3 % – на матеріальне забезпечення на випадок хвороби, 21,5 % – на пенсійне забезпечення та 1,2 % – на державну політику зайнятості),
- б) для найманих працівників – 8 % (з них 1,1 % – на матеріальне забезпечення на випадок хвороби, 6,5 % – на пенсійне забезпечення та 0,4 % – на державну політику зайнятості)
- с) для осіб з самостійними доходами – 29,6 % на пенсійне забезпечення та державну політику зайнятості (з них 28 % – на пенсійне забезпечення та 1,6 % – на державну політику зайнятості) та 4,4 % – на матеріальне забезпечення на випадок хвороби,
- д) для осіб, що є добровільними учасниками пенсійного страхування – 28 % на пенсійне забезпечення.

10. 3. Прожитковий мінімум

Прожитковий мінімум – суспільно визнана межа мінімальних доходів, нижче якої настає стан матеріальної скрути. Застосовується для з'ясування права на деякі виплати державної соціальної допомоги та є базою для розрахунку більшості цих виплат.

Згідно з Законом № 463/ 1991 Зведення «Про прожитковий мінімум» у діючій редакції мінімум складається з двох частин:

сума на особисті потреби членів сім'ї	сума на домашнє господарство
---------------------------------------	------------------------------

Сума на особисті потреби призначається для покриття харчування та інших основних особистих потреб – таких як одяг, взуття та ін. Розрізняється п'ять видів сум прожиткового мінімуму на особисті потреби – один для дорослого та чотири для незабезпечених дітей, у залежності від віку.

Сума на домашнє господарство призначається для оплати необхідних спільних витрат на домогосподарство, тобто, перш за все, витрат на житло та суміжні послуги. Визначено чотири рівні суми прожиткового мінімуму на домашнє господарство за кількістю членів сім'ї.

Прожитковий мінімум та мінімум для підтримки існування (дійсне з 01. 01. 2007 р.):

Згідно з новим Законом № 110/2006 Зведення «Про прожитковий мінімум та мінімум для підтримки існування», прожитковий мінімум – мінімальна суспільно визнана межа грошових доходів для забезпечення харчування та інших основних особистих потреб.

Розрізняються наступні види суми прожиткового мінімуму:

- для окремої особи
- для першої дорослої особи у домашньому господарстві з кількома членами,
- для кожної наступної дорослої особи у домашньому господарстві з кількома членами,
- для незабезпечених дітей (три вікові групи).

Мінімум для підтримки існування – мінімальна межа грошових доходів, яка вважається необхідною для забезпечення харчування та інших основних особистих потреб на рівні, що дозволяє виживання. Не допускається застосування мінімуму для підтримки існування до незабезпечених дітей, пенсіонерів за старістю, повних інвалідів та осіб у віці понад 65 років.

Прожитковий мінімум та мінімум для підтримки існування не включають необхідних витрат на житло. Захист у сфері житла вирішується у межах системи державної соціальної підтримки шляхом надання допомоги на житло, а у межах системи допомоги у матеріальній скруті – шляхом доплати на житло.

10. 4. Державна соціальна підтримка

❖ Коло осіб, що мають право на користування системою:

На виплату державної соціальної підтримки мають право особи (а відносно виплати, для якої з'ясовується розмір доходів, – також особи, що розглядаються разом з ними), що постійно проживають на території Чеської Республіки. Особами, що постійно проживають у ЧР, для цілей Закону «Про державну соціальну підтримку» вважаються також іноземці, що перебувають на обліку як проживаючі у Чеській Республіці понад 365 днів, особи, на яких поширюється нормативний акт Європейської Співдружності прямого застосування тощо.

Шляхом державної соціальної підтримки держава допомагає, перш за все, сім'ям з незабезпеченими дітьми у випадку неспроможності сім'ї самостійно, за рахунок власних сил та коштів впоратися із своєю соціальною ситуацією. Виплата державної соціальної підтримки регулюється Законом № 117/1995 Зведення «Про державну соціальну підтримку» у частині подальших нормативних актів. При оцінці права на підтримку розглядається майно сім'ї, у випадку деяких видів підтримки – доходи.

Види державної соціальної підтримки, які не залежать від доходів сім'ї:

- ✓ батьківська допомога – право на батьківську допомогу має мати (батько), яка (який) особисто цілоденно та належним чином опікає дитину у віці до 4 років, а якщо дитина має довгострокову інвалідність – до 7 років.
- ✓ допомога по опікунському піклуванню – призначається для потреб, пов'язаних з піклуванням про дитину, передану на опікунське піклування.

- ✓ допомога по пологах – ця допомога являє собою одноразову виплату матері у зв'язку з народженням дитини.
- ✓ допомога на похорон – право на цю допомогу має особа, що влаштувала похорон для особи, яка на момент смерті постійно проживала на території ЧР, або якщо похорон був влаштований у ЧР.

Види державної соціальної підтримки, що залежать від доходів сім'ї:

- ✓ допомога на дитину – базова довгострокова допомога, що надається сім'ям з дітьми та є правом дитини.
- ✓ соціальна доплата – її метою є допомога сім'ям з низьким рівнем доходів при покритті витрат, пов'язаних із забезпеченням їх потреб. Право на соціальну доплату обумовлене піклуванням про незабезпечених дітей та визначеною межею доходів у сім'ї.
- ✓ допомога на житло – у цей спосіб держава допомагає з оплатою витрат на житло сім'ям та окремим особам з низьким рівнем доходів.
- ✓ допомога на шкільні приналежності – призначається для покриття позачергових витрат сім'ям з дітьми, для яких починається обов'язкове відвідування школи.

Заяви на призначення державної соціальної підтримки подаються на бланках встановленого зразка у Центрах зайнятості (у м. Празі – в управліннях міських районів) за місцем проживання заявника. З врахуванням частих змін часткових умов, на яких призначається державна соціальна підтримка, рекомендуємо користуватися веб-сторінками Міністерства праці та соціальних питань або прямо звернутися до співробітників Центрів зайнятості (у м. Празі – управлінь міських районів).

10. 5. Соціальне піклування

Соціальне піклування включає, головним чином, виплату соціальної допомоги та соціальні послуги.

Виплата соціальної допомоги

У Чеській Республіці існує ряд видів соціальної допомоги, які дозволяють вирішити несприятливе життєве становище окремих осіб або сімей.

Особам з недостатнім рівнем доходів уповноваженими муніципалітетами призначається соціальна допомога згідно з Законом «Про соціальні потреби» (Закон № 482/1991 Зведення «Про соціальні потреби» у частині подальших нормативних актів). Ця допомога надається у зв'язку з низьким рівнем доходів особи (сім'ї) та неможливістю його підвищення власними зусиллями (власною працею, використанням майна тощо).

❖ **Коло осіб, що мають право на допомогу:**

Право на призначення соціальної допомоги мають особи, що постійно проживають на території ЧР, та особи, для яких це право визначено міжнародним договором, особи, на яких поширюється нормативний акт Європейської Співдружності прямого застосування тощо.

З 1 січня 2007 р. Закон «Про соціальні потреби» буде замінений **Законом «Про допомогу у матеріальній скруті»** (Закон № 111/2006 Зведення «Про допомогу у матеріальній скруті»). Згідно з Законом «Про допомогу у матеріальній скруті» уповноваженими муніципалітетами буде призначатися допомога на прожиття, доплата на житло та позачергова негайна допомога.

❖ **Перелік осіб, що мають право на допомогу:**

Право на допомогу на прожиття та доплату на житло мають особи, що відповідають наступним вимогам:

- а) зареєстровані як постійно проживаючі на території Чеської Республіки,
- б) отримали політичний притулок або додатковий захист,
- в) іноземці, що постійно проживають за межами Чеської Республіки, яким це право гарантоване міжнародним договором,
- г) громадяни держав-членів Європейського Союзу, що перебувають на обліку як проживаючі у Чеській Республіці понад 3 місяці, якщо для них право на соціальні пільги не впливає з нормативного акту Європейської Співдружності прямого застосування,
- д) члени сімей громадян держав-членів Європейського Союзу, які перебувають на обліку як проживаючі у Чеській Республіці понад 3 місяці, якщо для них право на соціальні пільги не впливає з нормативного акту Європейської Співдружності прямого застосування,
- ф) іноземці з дозволом на постійне проживання, за якими визнано правовий статус довгостроково перебуваючого резидента у Європейській Співдружності на території іншої держави-члена Європейського Союзу, та члени їх сімей, якщо вони проживають на території ЧР.

Позачергова негайна допомога, крім вищенаведених осіб, може бути надана й іншим особам, що перебувають на території ЧР.

Крім допомоги у зв'язку з низьким рівнем доходів існує ряд видів соціальної допомоги, призначених для спеціальних потреб інвалідів (наприклад, допомога на експлуатацію механічного транспортного засобу, допомога на пристосування квартири та ін.) Інформацію щодо цих видів соціальної допомоги можна отримати, головним чином, у муніципалітетах з розширеними повноваженнями.

Крім соціальної допомоги, існує інститут особливих пільг для громадян з тяжкою інвалідністю. Прохання про надання особливих пільг подається до муніципалітету з розширеними повноваженнями за місцем проживання, оцінку стану здоров'я заявника здійснює лікар Центру зайнятості. Володіння посвідченням певного ступеня тягне за собою ряд переваг та пільг (наприклад, безкоштовний проїзд у міському громадському транспорті, можливість бронювання місця для стоянки автомобіля, безкоштовного користування автомагістралями та швидкісними дорогами тощо).

З врахуванням відносно частих змін часткових умов надання права на призначення державної соціальної підтримки та соціального піклування рекомендуємо скористатися веб-сторінками Міністерства праці та соціальних питань або звертатися прямо до співробітників центрів зайнятості або міських (селищних, сільських) управлінь, які на підставі конкретної інформації про Ваше соціальне становище можуть надати більш точну інформацію щодо можливостей одержання права на один з видів допомоги.

У будь-якому разі рекомендується подати заяву, вимагайте підтвердження її подання у реєстратурі або від співробітника відповідного відділу. У прийнятті заяви вам не може бути відмовлено. У разі незгоди з рішенням ви маєте право на його оскарження. Довідка щодо можливості оскарження завжди наводиться у рішенні у частині «Попередження».

Соціальний захист

Сфера соціального захисту регулюється новим Законом № 108/2006 Зведення «Про соціальний захист», який вступає у дію з 1 січня 2007 р.

❖ Перелік осіб, що мають право на захист:

Соціальний захист та допомога на піклування надаються у разі відповідності умовам, визначеним у цьому Законі:

- особам, які значаться як постійно проживаючі на території Чеської Республіки,
- особам, яким було надано політичний притулок,
- іноземцям, що постійно проживають за межами Чеської Республіки, яким це право гарантується міжнародним договором
- громадянам держав-членів Європейського Союзу, які перебувають на обліку як проживаючі у Чеській Республіці понад 3 місяці, якщо для них право на соціальні пільги не впливає з нормативного акту Європейської Співдружності прямого застосування,
- членам сімей громадян держав-членів Європейського Союзу, які перебувають на обліку як проживаючі у Чеській Республіці понад 3 місяці, якщо для них право на соціальні пільги не впливає з нормативного акту Європейської Співдружності прямого застосування,
- іноземці з дозволом на постійне проживання, за якими визнано правовий статус довгостроково перебуваючого резидента у Європейській Співдружності на території іншої держави-члена Європейського Союзу, якщо вони перебувають на обліку як довгостроково проживаючі на території Чеської Республіки понад 3 місяці.

Окремі послуги соціального захисту (будинки-притулки, контактні центри, кризова допомога, безперешкодні денні центри, безперешкодні установи для дітей та молоді, нічліжні будинки, послуги подальшого піклування, послуги щодо соціальної активізації для сімей з дітьми, послуги щодо соціальної активізації для осіб похилого віку та інвалідів, соціально-терапевтичні майстерні, терапевтичні спільноти та програми на місцевості) при задоволенні вимог, визначених у Законі «Про соціальний захист», надаються також особам, що легально перебувають на території Чеської Республіки.

Інформацію щодо соціального захисту та його надання можна отримати, наприклад, у міських, селищних, сільських управліннях або крайових адміністраціях (відділи соціальних справ), у бюро громадянської консультації, інших спеціалізованих консультаційних пунктах або прямо в установах, що надають послуги соціального захисту.

Посилання на детальні джерела інформації

- Детальну інформацію щодо матеріального забезпечення на випадок хвороби можна отримати на веб-сторінках Міністерства праці та соціальних питань – <http://www.mpsv.cz> або у будь-якому районному управлінні соціального забезпечення (список адрес районних управлінь можна знайти на <http://www.cssz.cz> (► *Kontakty /Контакти*))
- Детальну інформацію щодо пенсійного забезпечення та окремих видів пенсій можна знайти на веб-сторінках ЧУСЗ – <http://www.cssz.cz> (► *Důchodové pojištění /Пенсійне забезпечення*) та МПСП – <http://www.mpsv.cz> (► *Důchodové pojištění /Пенсійне забезпечення*)
- Детальну інформацію щодо державної соціальної допомоги можна отримати у центрі зайнятості за Вашим місцем проживання (контактні дані можна знайти у главі 16. 2.) та на веб-сторінках Міністерства праці та соціальних питань <http://www.mpsv.cz> (► *Státní sociální podpora /Державна соціальна допомога*)
- Більш детальну інформацію щодо допомоги за соціальними потребами та інших видів соціального піклування можна отримати:
 - у міських (селищних, сільських) управліннях, уповноважених муніципалітетах та муніципалітетах з розширеними повноваженнями
 - на веб-сторінках МПСП – <http://www.mpsv.cz> (► *Dávky sociální péče /Допомога за соціальними потребами*)
- Більш детальну інформацію щодо прожиткового мінімуму можна знайти на веб-сторінках МПСП – <http://www.mpsv.cz> (► *Příjmy a životní úroveň /Доходи та рівень життя*)

11. ЖИТЛО

11. 1. Проживання у власному будинку

Однією з можливостей забезпечення житлом є купівля квартири або будинку в приватну власність (у практиці часто застосовується поняття «особиста власність»). Умови придбання нерухомості іноземцями у Чеській Республіці регулюються «Валютним законом» № 219/1995 Зведення у діючій редакції.

❖ Коло осіб, що мають право на володіння нерухомістю:

Згідно з «Валютним законом» на придбання іноземцями квартир та будинків накладаються обмеження. Загалом квартири та будинки можуть придбати фізичні особи, що постійно проживають у Чеській Республіці, або юридичні особи із штаб-квартирою на території Чеської Республіки. Більш детальна інформація міститься у положеннях ст. 17 «Валютного закону».

На купівлю будинку або квартири укладається договір купівлі-продажу між продавцем та покупцем, правила таких операцій визначені у «Цивільному кодексі» (Закон № 40/1964 Зведення). Договір повинен бути укладений письмово, у іншому разі він не дійсний. **Власником будинку або квартири покупець стає** з моменту реєстрації права власності у кадастрі нерухомості (тобто не з моменту підписання договору купівлі-продажу!). Весь процес, що стосується купівлі квартири – від підписання договору до успішної реєстрації права власності у кадастрі нерухомості – складний та може тривати навіть кілька місяців. У зв'язку з цим можна порадити звернутися до фахівця у галузі нерухомості, яким може бути юрист, маклер по нерухомості та ін.

11. 2. Проживання на найманій житлоплощі

Іншою можливістю вирішення житлового питання є знімання квартири. Ця форма, на відміну від особистої власності, доступна для ширшого кола осіб, оскільки для укладення договору наймання, як правило, не потрібні значні грошові кошти. Юридичне оформлення наймання квартири також міститься у «Цивільному кодексі». «Цивільний кодекс» дозволяє здачу найнятої квартири або її частини до піднаймання (на обмежений або необмежений строк).

Наймання квартири оформлюється на підставі договору наймання між наймодавцем квартири та квартиронаймачем. **Договір наймання повинен бути оформлений письмово та містити як мінімум наступні відомості, без яких він не дійсний:**

- визначення договірних сторін (наймодавець та наймач);
- визначення квартири (адреса, номер квартири, кількість приміщень і т.ін.) та її приналежностей (коридори, пральня, сушильня, підвали, балкони та ін.);
- об'єм користування квартирою та приналежностями;
- спосіб розрахунку квартирної плати або її розмір;
- спосіб розрахунку оплати послуг, пов'язаних з користуванням квартирою, або її розмір (за центральне опалення, гаряче водопостачання, користування ліфтом, вивезення сміття та ін.).

Правила юридичного оформлення прав та обов'язків, пов'язаних з найманням квартири, містяться у «Цивільному кодексі» або договорі наймання квартири.

Наймання квартири може бути припинене у кілька способів:

- на підставі **письмової угоди**, укладеної між наймодавцем та наймачем,
- після **скінчення строку**, на який були укладені стосунки наймання,
- на підставі **письмового розірвання договору** – у цьому документі повинен бути зазначений строк не менше трьох місяців, протягом якого наймання має скінчитися, до кінця календарного місяця. Розірвати договір наймання квартири може наймач (і без зазначення причини) або наймодавець квартири. Наймодавець може розірвати договір лише у випадках, наведених у «Цивільному кодексі». Договір може бути розірваний у судовому та позасудовому порядку.

Якщо наймодавець розірвав договір наймання у позасудовому порядку, наймач може у шістдесятиденний строк звернутися до суду з позовом щодо недійсності його розірвання. У цьому випадку наймач не зобов'язаний звільнити квартиру, доки процес не буде скінчено рішенням суду та це рішення не вступить у законну силу.

11. 3. Проживання у кооперативних квартирах

Наймання квартири, яка належить кооперативу, має певні особливості. Кожен кооператив, як правило, є власником одного або кількох будинків, квартири у яких він виділяє своїм членам. **Член кооперативу**, за яким була закріплена квартира, має **право на укладення з кооперативом договору наймання**. При вирішенні питань, що стосуються змісту відносин наймання щодо кооперативних квартир (тобто укладення договору наймання, прав та обов'язків кооперативу та наймача тощо) необхідно враховувати також **статут кооперативу**, на який посилається «Цивільний кодекс».

11. 4. Заявки на постачання електроенергії та користування іншими послугами по квартирі

Для повноцінного проживання (на найманій або власній житлоплощі) необхідно забезпечити пов'язані з цим послуги. Маються на увазі заявки на постачання газу, електроенергії, води, вивезення комунальних відходів, підключення телефону та ін.

11. 5. Втрата житла

Якщо при втраті житла не здатні допомогти рідні або друзі, слід спробувати звернутися до деякої благодійної організації, яка пропонує допомогу у таких випадках. До таких благодійних організацій належать, наприклад, Армія порятунку, Чеський католицький благодійний фонд та інші. Ці організації мають представництва по всій території Чеської Республіки та, крім іншого, утримують і благодійні гуртожитки, які найчастіше називаються будинками-притулками. Якщо у скрутному становищі опиниться мати з дітьми, вона може звернутися, наприклад, до будинку-притулку для матерів з дітьми, які існують у деяких містах. Проте слід пам'ятати, що усі ці будинки або гуртожитки пропонують житло лише на тимчасовий строк (у скрутній ситуації).

Можна скористатися й комерційними гуртожитками за комерційними цінами, які у великих містах можуть бути досить високими. Адреси таких закладів можна знайти, наприклад, у телефонних довідниках, на веб-сторінках та ін.

Більш детальну інформацію щодо послуг соціального захисту можна знайти у главі 10.5.

11. 6. Інша корисна інформація

➤ **Іпотечний кредит**

Іпотечний кредит, або іпотека – це кредит, призначений для купівлі або будівництва квартири або будинку для власного проживання або для їх перебудови. Заявником на іпотеку може виступати як фізична, так і юридична особа. Іпотека надається банками, які визначають різноманітні умови її використання. Погашення іпотеки часто забезпечується заставою з правом продажу нерухомості, включаючи таку, що будується. Строк погашення іпотеки може складати до 30 років. Більш детальні довідки щодо іпотеки надаються у окремих банках.

➤ **Заощадження на будівництво**

Заощадження на будівництво – одна з можливостей отримання коштів на купівлю, будівництво або перебудову квартири або будинку. Договір про заощадження на будівництво може укласти особа, яка постійно проживає на території Чеської Республіки та якій присвоєно особистий код. Це дозволяє скористатися перевагами заощаджень на будівництво також іноземцям, що постійно проживають у ЧР. Більш детальну інформацію щодо заощаджень на будівництво можна отримати у будь-якій будівельній ощадній касі.

➤ **Страхування**

Жодну квартиру або будинок неможливо на сто відсотків захистити від пожежі, затоплення, крадіжки і т.ін. Для пом'якшення наслідків цих подій квартиру або будинок можна застрахувати. Більш детальну інформацію щодо страхування можна отримати у окремих страхових компаніях.

Посилання на детальні джерела інформації

- Кадастр нерухомості доступний також за допомогою інтернету за адресою <http://www.cuzk.cz>
- Більш детальну інформацію щодо житла у ЧР можна знайти на веб-сторінках Міністерства розвитку регіонів – <http://www.mmr.cz> (► *Bytová politika /Житлова політика*) та Міністерства внутрішніх справ – <http://www.mvcr.cz> (► *Bezpečnost a prevence /Безпека та профілактика* ► *Bezpečná lokalita /Безпечна місцевість*)

12. ТРАНСПОРТ

12. 1. Міський транспорт

Міський громадський транспорт включає в себе (система відрізняється в залежності від розміру міста та місцевої ситуації) **автобус, трамвай, метро** (останнє тільки у м. Празі). Перевезення є **платними**, і кожне місто має свою тарифну систему. Проїзд оплачується також за перевезення собак та багажу, якщо вони не відповідають умовам безкоштовного перевезення. **Оплата проїзду перевіряється контролерами, і за неоплачений проїзд стягується високий штраф.**

Більш детальну інформацію щодо розміру плати за проїзд та розкладів руху можна отримати особисто, по телефону або на веб-сторінках окремих транспортних підприємств.

У деяких містах Чеської Республіки транспорт **інтегрований** – це означає, що квитками, призначеними для міських поїздок, можна скористатися і для міжміських поїздок. У інтегрованих транспортних системах окремі види транспорту (автобусний, залізничний та ін.) узгоджуються між собою та утворюють систему взаємопов'язаних маршрутів з єдиним тарифом, спільними умовами перевезень та регулярними інтервалами між відправленнями.

Інтегровані транспортні системи окремих міст:

Прага – Празький інтегрований транспорт (PID) <http://www.ropid.cz>

Брно – Інтегрована транспортна система Південно-Моравського краю (IDS JMK) <http://www.idsjmk.cz>

12. 2. Міжміський транспорт

Міжміський громадський транспорт у Чеській Республіці включає в себе переважно **автобусний та залізничний** транспорт. Внутрішній повітряний транспорт працює лише у обмеженому обсязі, сполучаючи найбільші міста (Прага, Брно, Острава).

Міжміські автобусні перевезення на території Чеської Республіки забезпечує ряд автотранспортних компаній. Кожна з цих компаній має свою власну тарифну систему, яка пропонує **одноразові квитки та проїзні квитки**. За аналогією з підприємствами міського громадського транспорту більшість автобусних перевізників пропонує **пільги** для певних категорій своїх пасажирів (наприклад, студентів, інвалідів, пенсіонерів, дітей до певного віку та ін.) Більш детальну інформацію щодо розміру плати за проїзд, видів пільг, умов перевезень та розкладів руху можна отримати, наприклад, на <http://www.idos.cz>, у інформаційних центрах окремих перевізників або на великих автовокзалах (наприклад, автовокзал «Флоренц», м. Прага, автовокзал «Звонаржка», м. Брно, Центральний автовокзал, м. Острава).

Залізничні перевезення на території ЧР забезпечуються компанією «České dráhy» (<http://www.cd.cz>). Цей перевізник у межах своєї тарифної системи пропонує, крім базової вартості проїзду, також ряд пільг, доступних значному колу пасажирів.

Маршрути сполучення в межах залізничного, автобусного та міського громадського транспорту можна знайти на веб-сторінках <http://www.idos.cz>. Цей сайт дозволяє знайти шляхи сполучення кожним видом транспорту окремо, а також здатний скомбінувати ці окремі види транспорту і, таким чином, відшукати оптимальний варіант сполучення.

12. 3. Водійські права

Для керування механічним транспортним засобом на території Чеської Республіки необхідні водійські права, наявність яких підтверджується водійським посвідченням. **Водійські посвідчення** видаються власникам водійських прав **відповідними муніципалітетами або міськими управліннями на території Чеської Республіки**. Видача водійського посвідчення обумовлена проходженням практичної підготовки, теоретичного навчання в автошколі та складенням іспиту на професійну придатність. Водійські права надаються муніципалітетами з розширеними повноваженнями.

Власник водійського посвідчення під час керування механічним транспортним засобом зобов'язаний мати водійське посвідчення з собою та на вимогу пред'явити його для контролю.

Водійське посвідчення, видане у Чеській Республіці, надає його власникові право також водити за кордоном, якщо він їде до держави, яка це посвідчення визнає. У іншому випадку необхідно запитати видачі **міжнародного водійського посвідчення**. Заяву на видання міжнародного водійського посвідчення може подати тільки власник національного водійського посвідчення.

На керування механічним транспортним засобом на території Чеської Республіки дає право також дійсне водійське посвідчення, видане державою-членом Європейської Співдружності, водійське посвідчення та міжнародне водійське посвідчення, видані іноземною державою згідно з «Угодою про дорожній рух» та «Конвенцією про дорожній рух».

Кожна особа, яка бажає користуватися своїм **транспортним засобом** на території Чеської Республіки (за винятком осіб, строк перебування яких на території Чеської Республіки на перевищує 185 днів за відповідний календарний рік), повинна **зарєєструвати** його у міському (селищному, сільському) управлінні.

Автотранспортні засоби, зарєєстровані у Чеській Республіці, підлягають регулярним технічним оглядам, під час яких перевіряється технічний стан автотранспортного засобу, та регулярному виміру викидів. Документ про технічний стан автотранспортного засобу та документ про вимір викидів оформлюються пунктами технічного контролю та станціями виміру викидів.

За користування визначеною мережею автомагістралей та швидкісних автошляхів у Чеській Республіці встановлено плату. Оплата автомагістрального мита підтверджується автомагістральним купоном (віньєтою). Автомагістральні купони можна придбати на автозаправних станціях, у відділеннях Чеської пошти, на пунктах перетину державного кордону та в автоклубах.

Максимальні допустимі швидкості на території Чеської Республіки

***населений пункт: 50 км/год
поза населеним пунктом: 90 км/год
автомагістраль: 130 км/год***

У Чеській Республіці водієві після вживання будь-якої кількості алкоголю не дозволяється керувати механічним транспортним засобом!

Посилання на детальні джерела інформації

- Більш детальну інформацію щодо водійських посвідчень можна знайти на сторінках Міністерства транспорту <http://www.mdcz.cz> (► Silniční doprava /Автомобільний транспорт ► Řidičské průkazy, Autoškoly /Водійські посвідчення, Автошколи ► Řidičské průkazy /Водійські посвідчення)
- Більш детальну інформацію щодо реєстрації механічних транспортних засобів можна знайти на сторінках Міністерства транспорту <http://www.mdcz.cz> (► Silniční doprava /Автомобільний транспорт ► Dovoz, registrace a schvalování vozidel /Везення, реєстрація та схвалення транспортних засобів ► Schvalování vozidel /Схвалення транспортних засобів)
- Більш детальну інформацію про пункти технічного контролю та станції виміру викидів можна знайти на сторінках Міністерства транспорту <http://www.mdcz.cz> (► Silniční doprava /Автомобільний транспорт ► STK a SME /Пункти технічного контролю та станції виміру викидів)

13. СІМ'Я, ШЛЮБ, ЖИТТЄВІ ПОДІЇ

Слід пам'ятати, що родинні стосунки іноземних громадян можуть визначатися іншими правовими нормами, ніж чеські. Закон № 97/1963 Зведення «Про міжнародне приватне та процесуальне право» у діючій редакції визначає, яким юридичним нормам підпорядковуються родинні стосунки іноземних громадян. З цього Закону, випливають, крім іншого, наступні факти:

- *дієздатність особи щодо укладення шлюбу, а також умови його дійсності, визначаються правом держави, громадянином якої є ця особа*
- *форма укладення шлюбу визначається правом місця укладення шлюбу*
- *особисті та майнові відносини подружжя визначаються правом держави, громадянство якої має подружжя; якщо чоловік та дружина є громадянами різних держав, відносини підпорядковуються чеському праву*
- *припинення шлюбу шляхом розлучення визначається правовими нормами держави, громадянство якої має подружжя на момент порушення процесу; якщо чоловік та дружина є громадянами різних держав, припинення шлюбу шляхом розлучення підпорядковується чеським правовим нормам; у разі необхідності застосування іноземних правових норм, які припинення шлюбу шляхом розлучення не дозволяють або його надзвичайно ускладнюють, і при цьому подружжя або один з подружжя живе у Чеській Республіці протягом довгого строку, застосовується чеське право*
- *відносини між батьками та дітьми, включаючи виховання та утримання, визначаються правом держави, громадянином якої є дитина; якщо дитина живе у Чеській Республіці, ці відносини можуть розглядатися відповідно до чеського права, якщо це відповідає інтересам дитини.*

Положення цього Закону застосовуються лише у випадках, коли з міжнародного договору, який є для Чеської Республіки обов'язковим, не випливає інше.

У межах сім'ї, а також у інших правових ситуаціях, чоловік та дружина повністю рівноправні; рішення у сімейних справах подружжя приймає разом. Чоловік та дружина мають право на однаковий рівень життя та можуть вимагати грошей на утримання.

У вихованні дітей обидва батьки мають брати рівну участь. Батьки мають щодо своїх дітей **обов'язок утримання**. Цей обов'язок діє, доки діти не будуть здатні утримувати себе самостійно. Кожен з батьків бере участь в утриманні своїх дітей за своїми здібностями, можливостями та майновим становищем. Згідно з чеським правом шлюбні та позашлюбні діти мають рівні права та обов'язки.

13. 1. Метрики та сфера їх повноважень

Метрика – це державний облік народження, укладення шлюбів, реєстрації партнерських відносин та смерті фізичних осіб на території Чеської Республіки, а також народження, укладення шлюбів та смерті, що сталися за кордоном, якщо це стосується громадян Чеської Республіки. Метрика поділяється на метрику народжень, для якої ведеться книга народжень, метрику шлюбів, для якої ведеться книга шлюбів,

метрику реєстрованого партнерства, для якої ведеться книга реєстрованого партнерства, та метрику смертей, для якої ведеться книга смертей.

У метричних книгах реєструються й інші факти, що вносять зміни та доповнення до записів у метричній книзі.

На підставі записів, здійснених у метричній книзі, видаються **актові документи**, тобто свідоцтво про народження, свідоцтво про укладення шлюбу, свідоцтво про смерть та свідоцтво про реєстрацію партнерства.

Загси – це сільські, селищні та міські управління, у м. Празі та у містах із спеціальним статусом, що мають адміністративно-територіальний поділ – управління міських районів, а на території військових частин – управління військової частини, які призначило та підвідомчі території яких визначило Міністерство внутрішніх справ у своєму виконавчому нормативному акті.

13. 2. Укладення шлюбу (умови)

Шлюб укладається на підставі вільної та повної ствердної заяви чоловіка та жінки про те, що вони між собою укладають шлюб, зробленої у загсі, у місцевому управлінні, яке не є загсом, якщо один з наречених постійно прописаний на підвідомчій їй території, або у органі церкви або релігійного об'єднання, уповноваженому до цього на підставі особливого нормативного акту. Заява здійснюється публічно та урочистим способом у присутності двох свідків.

Перед укладенням шлюбу наречені заповнюють бланк встановленого зразка та надають його до загсу, на підвідомчій території якого має бути укладений шлюб. До бланка долучаються визначені документи. Церковний шлюб може бути укладений лише після надання нареченими особі, яка реєструє шлюб, свідоцтва про те, що вони відповідають усім вимогам діючого законодавства щодо укладення дійсного шлюбу. Свідоцтво повинно бути не старшим трьох місяців та видається загсом, на підвідомчій території якого має бути укладений шлюб.

Укладення шлюбу не допускається з одруженим чоловіком або заміжною жінкою, між предками та нащадками, а також між братом і сестрою; це поширюється й на родинні відносини, що виникли на підставі всиновлення або удочеріння, якщо його дія зберігається. Неповнолітня фізична особа, старша 16 років, дієздатність якої було обмежено на підставі рішення суду, або фізична особа з психічним розладом, що тягне за собою обмеження дієздатності, долучає до бланка встановленого зразка рішення суду про дозвіл на укладення шлюбу.

Якщо документи, що пред'являються, видані органами іноземних держав, вони надаються з офіційним перекладом на чеську мову та повинні бути забезпечені необхідним засвідченням (див. пункт 4.4.). Загс може звільнити пред'явників від обов'язку засвідчення документів, якщо його здійснення пов'язане з важкопереборною перешкодою.

Якщо шлюб бажає укласти іноземець, він зобов'язаний перед укладенням шлюбу пред'явити до загсу, крім іншого, довідку про законність перебування з метою укладення шлюбу, видану відділом Поліції у справах іноземців.

Жіночі прізвища утворюються відповідно до правил чеської граматики. При реєстрації укладення шлюбу на підставі заяви іноземки, якої стосується укладення шлюбу, прізвище, яким вона буде користуватися після укладення шлюбу, може бути наведене у метричній книзі у чоловічій формі.

Громадяни гомосексуальної орієнтації можуть укласти **реєстроване партнерство**, яке надає їм деякі права та обов'язки, що наближають його до шлюбу (Закон № 115/2006 Зведення «Про реєстроване партнерство та зміну деяких супутніх законів», вступає у дію з 1 липня 2006 р.).

13.3. Розлучення

У Чеській Республіці існує можливість розлучення. Розірвання шлюбу здійснює суд. Перед прийняттям рішення про розірвання шлюбу необхідно вирішити питання подальшого піклування про неповнолітніх дітей. У Чеській Республіці можливі два типи розлучень – так зване «безсумнівне» розлучення та спірне (ускладнене) розлучення.

У випадку **безсумнівного** розлучення уся процедура значно прискорена та спрощена. Якщо

- шлюб існував не менше року,
- чоловік та дружина взаємно домовилися щодо розлучення,
- як мінімум шість місяців не живуть разом, та
- вирішили усі взаємні майнові права та права щодо дітей,

суд розриває шлюб без з'ясування факту, чи є шлюб безповоротно та глибоко розладнаний.

У випадку **спірного** процесу розлучення (якщо один з подружжя не згоден з розлученням, або якщо подружжя не здатне врегулювати свої взаємини після розлучення) суд може розірвати шлюб за пропозицією одного з подружжя лише у тому разі, якщо шлюб є безповоротно та глибоко розладнаним. Суд приймає рішення тільки після засідання, на яке викликаються батьки та опікун дитини, спеціально призначений для цілей цього процесу. У певних виняткових випадках суд може не розірвати шлюб.

Перед прийняттям рішення, яким має бути розірваний шлюб батьків неповнолітньої дитини, суд врегулює права та обов'язки батьків щодо дитини на період після розлучення та приймає рішення щодо того, кому буде дитина передана на виховання та яку участь має брати кожен з батьків у її утриманні. Якщо обидва батьки спроможні виховувати дитину та бажають її виховувати, суд може віддати дитину на спільне або почергове піклування обом батькам, якщо це відповідає інтересам дитини та забезпеченню її потреб.

Розлучення не звільняє від обов'язку утримання дитини. Якщо один з батьків вважає, що другий не виконує цей обов'язок у достатній мірі, він може звернутися до суду з позовом щодо врегулювання співвідношення утримання. Аліменти на дитину можуть бути врегульовані не тільки у випадку розірвання шлюбу, але також у тому разі, якщо один з батьків не виконує добровільно обов'язок утримання, а шлюб досі існує.

Якщо суд передає дитину на виховання одному з батьків, він може врегулювати також її контакт з другим з батьків, дідусем (бабусею) або братом (сестрою), якщо цього вимагають інтереси її виховання та сімейні стосунки. Перевагу перед судовим врегулюванням контактів має домовленість батьків, яка не вимагає судового схвалення. Діти мають право на такий самий рівень життя, як і їх батьки. До суду можуть звернутися також неodrжені батьки неповнолітньої дитини, тобто не лише подружжя.

Розлучений(-а) чоловік (дружина) у разі нездатності себе прогодувати може вимагати від колишнього(-ї) чоловіка (дружини) допомоги на відповідне утримання у відповідності із здатностями, можливостями та майновим становищем другої сторони.

13. 4. Народження дитини іноземців

Про народження дитини зобов'язана повідомити до загсу_медична установа, де були скінчені пологи, якщо пологи були скінчені поза медичною установою, про народження сповіщає лікар, який першим подав медичну допомогу при пологах або після них. Повноваження внесення запису про народження до метричної книги належать загсу, на підвідомчій території якого народилася дитина. Працівник загсу вносить запис до книги народжень та виписує свідоцтво про народження дитини. Водночас загс повідомляє про народження дитини до установи обліку населення.

Діюче законодавство надає дитині іноземця, що легально перебуває на території ЧР, захист, який полягає у тому, що її перебування на її території автоматично вважається тимчасовим. Якщо йдеться про дитину громадянина Чеської Республіки, матір'ю якої є іноземка з дозволом про перебування на нашій території, місцем постійної прописки дитини, якщо батьки не домовилися про інше, стає адреса відповідної установи, на підвідомчій території якої народилася дитина.

Проте цей захист діє лише протягом обмеженого часу, і батьки у строк 60 днів після народження дитини повинні подати заяву на надання їй дитині візи, дозволу на довгострокове або постійне проживання. Якщо протягом визначеного строку подано заяву на дозвіл постійного проживання, проживання дитини від народження вважається постійним. У разі виїзду батьків з дитиною за межі ЧР її перебування вважається тимчасовим.

Дитина, яка народилася в батьків, що перебувають на території ЧР на підставі візи (головним чином, так званої «довгострокової» візи на строк понад 90 днів), не бере участі у загальному медичному страхуванні, навіть якщо її батьки – наприклад, у зв'язку з працевлаштуванням – застраховані. На підставі участі матері у системі загального медичного страхування оплачуються пологи та догляд за дитиною у обсязі до 5 000 чеських крон – якщо пологи відбуваються без ускладнень. У разі будь-яких ускладнень медичне обслуговування, що надається дитині, незалежно від його необхідності, не оплачується за рахунок страхування, і оплата може вимагатися від батьків за договірними цінами. На такі випадки страховою компанією PVZP a.s. створено новий варіант страхування, у рамках якого вагітна мати платить трохи більші страхові внески, і згодом догляд за дитиною згодом оплачується у значно більшому обсязі. Проте попереджаємо, що застраховані, які беруть участь у загальному медичному страхуванні, не застраховані у PVZP a.s., у зв'язку з чим рекомендуємо їм звернутися до PVZP a.s. за більш детальною довідкою щодо цієї можливості.

Якщо батьки новонародженої дитини не були застраховані в рамках згаданого продукту страхової компанії «Pojišťovna VZP a.s.», радимо застосувати наступний порядок дій. Для такої дитини необхідно оформити довгострокове договірне медичне страхування (при цьому залежить від батьків, чи укладуть вони договір страхування, чи будуть розплачуватися за медичне обслуговування готівкою). Дитина повинна пройти вступне обстеження, яке оплачують батьки дитини за рахунок власних коштів. На підставі цього обстеження страхова компанія укладає договір про медичне страхування дитини та визначає розмір страхових внесків. Після цього страхова компанія видає дитині посвідчення застрахованого. Обслуговування дитини у пологовому будинку слід оплачувати готівкою, оскільки договір укладається лише після вступного обстеження дитини.

13. 5. Смерть близької особи

Компетентним щодо реєстрації смерті є загс, на підвідомчій території якого померла фізична особа. Про смерть до загсу повідомляє лікар, що оглядає померлого, на відомості про огляд померлого, на підставі якої працівник загсу вносить запис до книги смертей та видає **свідоцтво про смерть** – членам сім'ї померлого (чоловік/дружина, батьки, діти, прабабки та внуки), його брату (сестрі) або уповноваженим представникам.

Після цього члени сім'ї померлого зобов'язані звернутися до бюро поховань та замовити похорон у Чеській Республіці або перевезення покійного за межі Чеської Республіки. Більш детальну інформацію може надати будь-яке бюро поховань.

Посилання на детальні джерела інформації

- Більш детальну інформацію щодо загсів можна отримати у сільському, селищному або міському управлінні за Вашим місцем проживання, або також можете скористатися
 - Порталом громадського управління – <http://portal.gov.cz> (► *Občan /Громадянин* ► *Občan a stát /Громадянин та держава* ► *Osobní údaje /Особисті дані* ► *Matriky /Метрики*), де, крім іншого, можна знайти порядок дій у випадках видачі метричних документів, ознайомлення з метричними книгами, видачі довідок щодо фактів, внесених до метричної книги тощо
 - веб-сторінками Міністерства внутрішніх справ – <http://www.mvcr.cz> (► *Rady a služby /Поради та послуги* ► *Matriky – matriční úřady /Метрики – загси*)
- Детальну інформацію щодо укладення шлюбу можна отримати у найближчому загсі або відвідати:
 - веб-сторінки Міністерства внутрішніх справ – <http://www.mvcr.cz> (► *Rady a služby /Поради та послуги* ► *Manželství /Шлюб*)
 - Портал громадського управління – <http://portal.gov.cz> (► *Cizinec /Іноземець* ► *Manželství /Шлюб nebo* ► *Občan /Громадянин* ► *Rodina /Сім'я* ► *Manželství /Шлюб*), де можна знайти детальні інструкції щодо порядку дій у випадках укладення шлюбу, укладення цивільного шлюбу, укладення церковного шлюбу, укладення шлюбу з іноземцем тощо

14. ОКРЕМІ ВІДОМОСТІ ПРО ЧЕСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

14. 1. Усне та невербальне спілкування

При спілкуванні загально очікуваним є пристойна, неконфліктна поведінка і толерантність (слід надати можливість висловитися усім учасникам спілкування та вислухати й думку, з якої Ви не згодні, у останньому випадку не слід реагувати імпульсивно).

Чехи у громадських місцях поводяться без шуму. Цінується стримана поведінка, помірність та самовладання. Голосна розмова, поєднана з виразною жестикуляцією, привертає небажану увагу оточення.

При спілкуванні (крім розмов з друзями) недоречні:

- обирання конфліктної теми розмови;
- неповага до думки інших, їх переривання (перебивання);
- занадто швидке мовлення;
- погана вимова;
- надмірна жестикуляція;
- занадто емоційна (театральна) поведінка;
- вживання непристойних виразів, натяків, жартів;
- клевети тощо..

До небажаних елементів належать також поблажлива поведінка, спілкування з руками у кишенях, з жувачкою (сигаретою) у роті тощо.

При офіційному спілкуванні є доречним розмовляти літературною мовою. Жінка є рівноцінним партнером при спілкуванні. Корінні чехи, як правило, цінують, якщо іноземець говорить (або намагається говорити) чеською мовою.

Загальною рекомендацією є обрання переважно таких тем для розмови, які не викликають зіткнення думок, не вимагають декларування чітких позицій (наприклад, якщо йде мова про політику, релігію), нікого не ображають та не принижують. Є недоречним, якщо людина, яка говорить, згадує перед іншими свої заслуги та успіхи, хвалиться матеріальним багатством. Це стосується також перебільшеної цікавості, недікатних запитань, що стосуються стану здоров'я, особистих, сімейних та робочих проблем. Про подібні справи можна розмовляти лише з ініціативи відповідної особи, причому між друзями.

При розмові у суспільстві не можна

- питати жінку про її вік,
- питати про розмір зарплати (доходів),
- питати про вартість майна,
- згадувати конфіденційні дані, що без труднощів підлягають зловживанню (особистий код),
- нагадувати сумні події, трагедії, травми (смерть у сім'ї, розлучення тощо).

До «відвідних» тем у товаристві належать погода, сім'я та діти.

Згода виражається одним або кількома кивками голови згори вниз, **незгода** – поверненням голови справа наліво та у зворотному напрямку. Недоречним є показувати на когось або на щось пальцем, відкривати рота при здивуванні, тягати за рукав людину, з якою Ви бажаєте розмовляти, тощо. Неприйнятним є сідати у транспортних засобах впритул один до одного (якщо у цьому немає необхідності), триматися впритул до іншої людини під час ходіння, триматися за іншу людину або доторкатися до неї під час розмови. Особливо це важливо при контакті чоловіка з жінкою. Учасники розмови зберігають між собою відстань приблизно один метр. При розмові необхідно підтримувати контакт очима, тобто дивитися співрозмовникові у вічі (але не безперервно). Уникання контакту очима сприймається негативно та має значний вплив на оцінку об'єктивності повідомлення.

Привітання та знайомлення супроводжується простягненням руки, але не при будь-якому контакті, особливо якщо вітаються незнайомі, або якщо метою зустрічі не є взаємне знайомлення (відрекомендування). Подання руки є звичним також при формальних та робочих зустрічах. Тільки члени сім'ї та добрі друзі (навіть протилежної статі) при зустрічі та прощанні можуть обійнятися та поцілувати один одного у щоку.

Існують наступні правила:

- *рукостискання повинно бути міцне та коротке;*
- *простягається права рука;*
- *руки не простягаються у перехресному положенні;*
- *першою подає руку жінка чоловіку, начальник – підлеглому, старший – молодшому;*
- *рукостискання супроводжується коротким поглядом у вічі.*

14. 2. Режим дня

На комерційні зустрічі слід ходити, якщо це можливо, точно в призначений час, узгоджена програма та час візитів дотримуються, про можливі зміни сповіщається своєчасно та з вибаченням. Запізнення понад 15 хвилин вважається неввічливим.

Робочий день у чехів починається раніше, ніж у ряді інших європейських країн. Малі магазини відчиняються, здебільшого, вже о 7:00, гіпермаркети – о 8:00, у багатьох виробничих галузях люди починають працювати між 6:00 та 7:00 годиною, навчання у початкових школах та середніх навчальних закладах починається здебільшого о 8:00, а прийомні години у державних установах – між 8:00 та 9:00. Державні установи відчинені для відвідувачів у понеділок та середу.

Наведений робочий режим впливає на щоденний режим чехів та загальний розпорядок харчування, хоча у цьому існує багато винятків. Обід подається, як правило, з 11:30 до 13:30, вечеря – з 18:00 до 20:00, а спати лягають між 22:00 та північчю.

Ресторани та пивні часто відчинені з 10:00 до півночі, проте багато барів та клубів зачиняються пізніше, деякі навіть вранці. Театральні вистави та концерти починаються між 19:00 та 20:00.

14. 3. Чеська кухня

Чехи під час їжі дотримуються певних ритуалів. Перед їжею бажають *смачного*. Їсти починають не раніше, ніж усі сядуть за стіл. У чеському суспільстві чоловіки та жінки сидять за столом разом.

Традиційний чеський обід починається супом, другою стравою є здебільшого м'ясо з гарніром (полюбляють усі види м'яса, за традицією найчастіше їдять свинину та яловичину, найменше – баранину, зростає популярність пташиного м'яса, до традиційних чеських страв належать, наприклад, *свиняча печеня, кнедлики, капуста, гуска або качка з кнедликами та капустою, яловичий туляк з кнедликами*), після цього іде салат або компот. До делікатесів національної кухні належать, наприклад, *деруни* (коржі з тертої сирі картоплі, печені в олії), *«втопленики»* (сосиски, мариновані у оцтовому розсолі з цибулею) та *оломоуцькі сирки* (оригінальний моравський сир).

Слід пам'ятати, що

- у ресторані відвідувач може знайти місце самостійно, тільки у ресторанах вищої категорії його вводить метрдотель;
- чеський столовий прибор складається з столової ложки, виделки та ножа;
- виделку тримають у лівій руці, у правій – ніж та столову ложку;
- виделка та ніж, покладені на тарілці паралельно, дають офіціанту знак, що тарілку можна віднести; перехрещені прибори означають, що клієнт буде продовжувати їсти;
- чайові необов'язкові, але звичні та збільшуються в залежності від загальної суми витрати;
- чайові не залишають на столі та не дають головному офіціанту в руку;
- у чеському суспільстві витрати зазвичай оплачує особа, яка запрошує до ресторану;
- дуже непристойним є ригати та голосно сьорбати.

14. 4. Звичаї та традиції

До найвизначніших належить різдвяні, пасхальні традиції та традиції, пов'язані з весіллям.

Різдво

Найулюбленішим сімейним святом є **Різдво**. Воно святкується 24–26 грудня на честь народження Ісуса Христа. Різдвяним святам передують генеральне прибирання, випікання багатьох видів різдвяного печива (безпосередньо перед Щедрим днем печуться також різдвяні здобні плетеники), роздача подарунків, які вручаються ввечері 24 грудня, різдвяні прикраси. Одним із символів Різдва є різдвяна ялинка. Традиційною вечерею у Щедрий день є рибний суп та смажений короп з картопляним салатом. Різдво

супроводжує багато звичаїв. Подружжя (закохані) мають поцілуватися під омелою, розрізається яблуко, в умивальнику запускаються горіхові лушпайки із свічками та ін.

Пасха

На **Пасху**, яка святкується з нагоди розп'яття та воскресіння Ісуса Христа, у сім'ях фарбують яйця як символ весняного воскресіння природи. Пасхальні яйця, прикрашені малюнками та іншими техніками, називаються *писанками*. Вони продаються щороку у кіосках та магазинах предметів народних промислів. Писанки входять до складу пасхальної коляди та традиційних прикрас. Випікається паска та пасхальний баранчик, робиться начинка, у вазу ставлять вербові гілочки. Чоловіки та хлопці плетуть (або купують) «помлазки» (лозини), якими у Пасхальний понеділок «стьобають» близьких жінок та дівчат. Святкування Пасхи має відносно малорелігійний вигляд, Страсна п'ятниця не є неробочим днем.

Новорічний вечір та Новий Рік

Дуже улюбленим є святкування зміни календарного року, пов'язане з вживанням спиртних напоїв, шумовими ефектами, традиційним народним ворожінням та так званими «новорічними обіцянками».

Весілля

Якщо закохані вирішують укласти шлюб, традиційно вважається доречним, коли майбутній наречений з букетом іде до батьків своєї майбутньої нареченої попросити їх згоди на **шлюб** (вживається вираз «просити руки»). У Чехії переважають *цивільні шлюби*, які відбуваються у залі урочистих подій, найчастіше у міському (селищному, сільському) управлінні (але також, наприклад, у замку). Наречені можуть укласти шлюб і у церкві у формі церковного обряду (*церковний шлюб*).

Молоді розсилають весільні запрошення друзям, знайомим, колегам, деяких з них ясно запрошують на весільний банкет. На день весілля замовляється весільний торт, весільні букети для нареченої та обох матерів, весільні гості прикріплюють до одягу мирт. Наречена, як правило, вдягнена у біле весільне плаття. У присутності особи, що реєструє шлюб, наречений та наречена обмінюються обручками, обмінюються першим подружнім поцілунком та разом з двома свідками підписують протокол. Наречена, як правило, отримує прізвище чоловіка, але може залишити й своє первісне прізвище. При виході з залу урочистих подій присутні кидають у новоженців паперове конфеті або рис. При вході до ресторану на весільний банкет перед нареченим та нареченими розбивається тарілка або чарка – кажуть, що осколки приносять щастя. Обидва разом прибирають осколки. Під час обіду суп подається молодятам у одній тарілці, обидва годують один одного. Молоді отримують весільні подарунки та від'їздять у весільну подорож.

14. 5. Первинний культурний огляд

➤ Національні пам'ятки культури

У ЧР є багато історичних місць, які є улюбленими об'єктами для туристів з усього світу, дванадцять пам'яток навіть внесено до списку світової культурної спадщини UNESCO.

Інформацію про пам'ятки культури, музеї тощо можна знайти на веб-сторінках Міністерства культури <http://www.mkcr.cz> (► Informační linky /Інформаційні посилання).

До найважливіших культурних та освітніх установ належать Карлів Університет, Національний театр, Національний музей.

➤ **Відомі чеські митці, письменники та мислителі**

З Чехії походить багато відомих митців. Передусім деякі композитори (наприклад, Бедржіх Сметана, Антонін Дворжак або Леош Яначек) досягли світової слави.

➤ **Історичні письменники та мислителі**

- **Ян Гус** (прибл. 1369/1370–1415) – видатний чеський середньовічний релігійний мислитель, реформатор та проповідник.
- **Ян Амос Коменський (Коменіус)** (1592–1670) – чеський письменник та педагог із світовою репутацією.

➤ **Чеські письменники нової епохи**

- **Божена Немцова** (1820–1862) – видатна чеська письменниця.
- **Томаш Гарік Масарик** (1850–1937) – чеський філософ, історик, перший президент Чехословаччини.
- **Ярослав Гашек** (1883–1923) – письменник, публіцист та журналіст.
- **Франц Кафка** (1883–1924) – празький письменник єврейського походження, що писав німецькою мовою, один з літературно найвпливовіших та найбільш високо оцінюваних письменників ХХ століття.
- **Карел Чапек** (1890–1938) – письменник, журналіст, драматург, філософ та перекладач.
- **Богуміл Грабал** (1914–1997) – прозаїк, один з найбільш визначних та своєрідних письменників другої половини ХХ століття.
- **Арношт Лустіг** (*1926) – чеський письменник та публіцист, автор цілої низки творів на тему голокосту.
- **Мілан Кундера** (*1929) – французький письменник, чех за походженням, найуспішніший та найчастіше перекладаний автор чеського походження, романи та есе якого зробили значний внесок у розвиток роману як жанру.
- **Вацлав Гавел** (*1936) – письменник та драматург, один з перших прес-секретарів Хартії 77, провідна фігура політичних змін у листопаді 1989 р.
- **Міхал Вівек** (*1962) – письменник та публіцист, на даний момент комерційно найуспішніший вітчизняний романіст.

➤ **Поети**

- **Карел Гінек Маха** (1810–1836) – поет, головний представник чеського романтизму.
- **Карел Яромір Ербен** (1811–1870) – письменник, поет, перекладач, історик літератури та збирач чеських народних пісень і казок.
- **Ян Неруда** (1834–1891) – видатний поет та журналіст.
- **Вітезслав Незвал** (1900–1958) – поет, письменник та перекладач, провідна фігура чеського сюрреалізму.
- **Ярослав Сайферт** (1901–1986) – чеський поет, письменник, журналіст та перекладач, лауреат Нобелівської премії за літературу.
- **Карел Кріл** (1944–1994) – чеський бард-пісенник та поет, один з найвизначніших представників чеського протестсонгу у 1968–1989 рр.

15. АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК ОКРЕМИХ НБО, ЩО ДІЮТЬ У СФЕРІ ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМЦІВ

➤ Асоціація біженців Чеської Республіки (AUČR)

AUČR – недержавна безприбуткова організація іноземних громадян, які займаються інтеграцією біженців до чеського суспільства.

Контакт

адреса: Václavské náměstí 15, 110 00 Praha 1

телефон: 222-240-849, 606-105-828

e-mail: aucr@seznam.cz

веб-сторінки: <http://www.aucr.cz>

➤ Центр інтеграції іноземців (CIC)

CIC – громадське об'єднання, яке пропонує консультацію та допомогу біженцям та іноземцям, що довгостроково або постійно проживають на території ЧР.

Контакт

адреса: Kubelíkova 55, 130 00 Praha 3

телефон: 222 713 332

e-mail: info@cicpraha.org

веб-сторінки: <http://www.cicpraha.org>

➤ Центр з питань міграції (далі «СОМ»)

Діяльність СОМ спрямована на юридичну та соціальну консультацію, пов'язану з міграцією, передусім з безкоштовною індивідуальною консультацією для іноземців у скрутному становищі. Організація займається також проблематикою справ про надання політичного притулку, тимчасового захисту та об'єднання сімей. Консультації надаються у празькому офісі та житлових комплексах для біженців Міністерства внутрішніх справ ЧР.

Контакт

адреса: Senovážná 2, 110 00 Praha 1

телефон: 224-224-379, 224-228-582

e-mail: migrace@atlas.cz

веб-сторінки: <http://www.migrace.ecn.cz>

➤ Чеський католицький благодійний фонд

Співробітники Об'єднання «Чеський католицький благодійний фонд» допомагають іноземцям на території Чеської Республіки, що опинилися у скрутній життєвій ситуації. До цієї групи належать люди у поїздках, мігранти та біженці, вигнані з батьківщини військовими конфліктами, переслідуванням або бідністю. До сфери діяльності Чеського католицького благодійного фонду належить утримання гуманітарних складів на кордонах, гардероби в установах для біженців, консультаційні пункти для іноземців, реалізація програми для вільного часу та інше.

Контакт

адреса: Vladislavova 12, 110 00 Praha 1

телефон: 296 243 330

e-mail: sekretariat@charita.cz

веб-сторінки: <http://www.charita.cz>

➤ **Організація допомоги біженцям (ОРУ)**

ОРУ – недержавна бездохідна організація, що займається юридичною, соціальною та психологічною допомогою біженцям та іншим іноземцям на території ЧР. У своїй роботі ОРУ приділяє підвищену увагу категоріям біженців, що перебувають під загрозою – дітям, жінкам у тяжкому становищі, хворим людям та інвалідам.

Контакт

адреса: Veletržní 24, 170 00 Praha 7
телефон: 220-397-355, 220-397-220
e-mail: opu@opu.cz
веб-сторінки: <http://www.opu.cz>

➤ **Консультаційне бюро з питань інтеграції (РРІ)**

Консультаційне бюро з питань інтеграції (РРІ) – недержавна бездохідна організація, що займається допомогою особам, за якими було визнано статус біженця, та іноземцям, що довгостроково або постійно проживають на території Чеської Республіки. Метою діяльності організації є захист прав людини щодо осіб, яким був наданий політичний притулок, та інших іноземців у Чеській Республіці та допомога їм стати рівноцінними членами нашого суспільства.

Контакт

адреса: Senovážná 2, 110 00 Praha 1
телефон: 224-233-034, 224-216-758
e-mail: ppi@iol.cz
веб-адреса: <http://www.p-p-i.cz>

➤ **Консультаційне бюро для біженців (РРУ)**

РРУ надає юридичну, соціальну та психологічну допомогу особам, яким з різних причин довелося залишити країну свого походження та які просять захисту на території Чеської Республіки. Співробітники РРУ працюють у празькому офісі та у житлових комплексах для біженців і для затримки іноземців Міністерства внутрішніх справ ЧР.

Контакт

адреса: Senovážná 2, 110 00 Praha 1
телефон: 224-224-379, 224-228-582
e-mail: poradna@refug.cz
веб-сторінки: www.migrace.ecn.cz

➤ **Об'єднання громадян, що займаються емігрантами (СОЗЕ)**

СОЗЕ – недержавна безприбуткова організація, завданням якої є надання допомоги біженцям та іноземцям, що прибувають до Чеської Республіки. Ця допомога полягає у безкоштовній юридичній, соціальній та психологічній консультації, у реалізації програми вільного часу та освітніх програм, а також у комплексній соціально-правовій допомозі іноземцям, що довгостроково перебувають у ЧР, у складному процесі інтеграції до суспільства більшості.

Контакт

адреса: Mostecká 5, 614 00 Brno
телефон: 545-213-643, 545-213 746
e-mail: soze@soze.cz
веб-сторінки: <http://www.soze.cz>

16. ПЕРЕЛІК КОНТАКТНИХ ДАНИХ ВІДДІЛЕНЬ ПОЛІЦІЇ У СПРАВАХ ІНОЗЕМЦІВ, ЦЕНТРІВ ЗАЙНЯТОСТІ ТА КРАЙОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ

16. 1. Поліція у справах іноземців

Поліція у справах іноземців є особливим підрозділом Поліції Чеської Республіки, і змістом її діяльності є надання іноземцям дозволу на в'їзд до Чеської Республіки та проживання у ній.

➤ **Управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю**

адреса: Olšanská 2, 130 00 Praha 3

телефон: 974-841-219

довідкова лінія: 974-841-356, 974-841-357

веб-сторінки: <http://www.mvcr.cz> (► Kontakty /Контакти ► Policie /Поліція ► Služba cizinecké a pohraniční policie /Служба Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю)

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Прага**

Цьому обласному управлінню Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю підпорядковуються наступні відділи: Прага, Бенешов, Беровун, Кладно, Колін, Кутна Гора, Мнелнік, Млада Болеслав, Нимбурк, Прага-схід, Прага-захід, Пршібрам, Раковнік.

Контакт

адреса: Olšanská 2, 130 00 Praha 3

телефон: 974-820-553

веб-сторінки: <http://www.mvcr.cz> (► Kontakty /Контакти ► Policie /Поліція ► Služba cizinecké a pohraniční policie /Служба Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю)

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Градец Кралове**

Цьому обласному управлінню Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю підпорядковуються наступні відділення: Гавлічкув Брод, Градец Кралове, Хрудім, Ічін, Наход, Пардубіце, Ріхнов над Кнежноу, Семілі, Світаві, Трутнов, Усті над Орліці.

Контакт

адреса: Vidlova 477, 501 01 Hradec Králové

телефон: 974-520-220

веб-сторінки: <http://www.mvcr.cz> (► Kontakty /Контакти ► Policie /Поліція ► Služba cizinecké a pohraniční policie /Служба Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю)

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Усті над Лабем**

Цьому обласному управлінню Поліції у справах іноземців підпорядковуються наступні відділення: Ческа Ліпа, Дечін, Хомутов, Яблонец над Нісоу, Ліберец, Літомнержіце, Лоуни, Мост, Тепліце, Усті над Лабем.

Контакт

адреса: Masarykova 27, 400 02 Ústí nad Labem

телефон: 974-420-340-5

веб-сторінки: <http://www.mvcr.cz> (► *Kontakty /Контакти* ► *Policie /Поліція* ► *Služba cizinecké a pohraniční policie /Служба Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю*)

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Ческе Будейовіце**

Цьому обласному управлінню Поліції у справах іноземців підпорядковуються наступні відділення: Ческе Будейовіце, Ческі Крумлов, Індржіхув Градец, Пелгржімов, Пісек, Прахатіце, Страконіце, Табор.

Контакт

адреса: Pražská 558, 370 74 České Budějovice

телефон: 974-220-229, 387-428-506, 387-424-731

веб-сторінки: <http://www.mvcr.cz> (► *Kontakty /Контакти* ► *Policie /Поліція* ► *Služba cizinecké a pohraniční policie /Служба Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю*)

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Пльзень**

Цьому обласному управлінню Поліції у справах іноземців підпорядковуються наступні відділення: Домажліце, Хеб, Карлови Вари, Клатові, Пльзень-південь, Пльзень-місто, Пльзень-північ, Рокіцани, Соколов, Тахов.

Контакт

адреса: Slovanská alej 26, 307 51 Plzeň

телефон: 377-242-493

веб-сторінки: <http://www.mvcr.cz> (► *Kontakty /Контакти* ► *Policie /Поліція* ► *Služba cizinecké a pohraniční policie /Служба Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю*)

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Брно**

Цьому відділенню обласної Поліції у справах іноземців підпорядковуються наступні відділення: Бланско, Бржецлав, Годонін, Їглава, Кромнержіж, Простейов, Тршебіч, Угерске Градіште, Вішков, Злін, Зноймо, Ждяр над Сазавоу.

Контакт

адреса: Korešná 3, 602 00 Brno

телефон: 974-620-229

веб-сторінки: <http://www.mvcr.cz> (► *Kontakty /Контакти* ► *Policie /Поліція* ► *Služba cizinecké a pohraniční policie /Служба Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю*)

➤ **Обласне управління служби Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю, м. Острава**

Цьому обласному управлінню Поліції у справах іноземців підпорядковуються наступні відділення: Брунтал, Фрідек-Містек, Єсенік, Карвіна, Нові Їчін, Оломоуц, Опава, Острава, Пршеров, Всетін – Сваров, Шумперк.

адреса: Milíčova 20, 728 51 Ostrava

телефон: 974-720-229

веб-сторінки: <http://www.mvcr.cz> (► Kontakty /Контакти ► Policie /Поліція ► Služba cizinecké a pohraniční policie /Служба Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю)

Контактні дані окремих відділень Поліції у справах іноземців можна знайти на веб-сторінках Міністерства внутрішніх справ <http://www.mvcr.cz> (► Kontakty /Контакти ► Policie /Поліція ► Služba cizinecké a pohraniční policie /Служба Поліції у справах іноземців та прикордонного контролю).

16. 2. Центри зайнятості

Центри зайнятості надають іноземцям дозвіл на працевлаштування у Чеській Республіці.

Контактні дані усіх Центрів зайнятості можна знайти на інтегрованому порталі МПСЧ, присвяченому зайнятості – <http://portal.mpsv.cz> (► Zaměstnanost /Зайнятість ► Informace z úřadů práce /Інформація з Центрів зайнятості).

16. 3 Крайові адміністрації

Крайова адміністрація є одним з органів краю, який дбає про комплексний розвиток території та потреби його громадян, перш за все про створення умов для розвитку соціального піклування, про задоволення потреб у захисті та розвитку здорових умов життя, транспорту та зв'язку, інформаційних, виховних та освітніх потреб, потреб у культурному розвитку та захисті громадського порядку.

Контактні дані крайових адміністрацій можна знайти на <http://portal.gov.cz> (► Kraje /Крайі).

17. ІНША КОРИСНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ПОСИЛАННЯ

Системи пошуку у інтернеті

При пошуку інформації через інтернет, особливо у випадках, коли нам невідома точна назва веб-сторінки, на якій знаходиться потрібна інформація, рекомендується скористатися системами пошуку у інтернеті, які являють собою веб-сторінки, на яких після введення ключового слова відображаються посилання на інформацію, яку ми шукаємо. Ключове слово або словосполучення (наприклад, «працевлаштування іноземців») введіть у порожнє місце та клацніть на іконці з написом «HLEDEJ» /«*ШУКАЙ*», «HLEDAT» /«*ШУКАТИ*» або «VYHLEDAT» /«*ЗНАЙТИ*».

До чеських систем пошуку у інтернеті належать, наприклад, наступні:

- www.atlas.cz
- www.centrum.cz
- www.quick.cz
- www.seznam.cz

Золоті сторінки

Практичним помічником при пошуках послуг будь-якого характеру – ремонту, спеціалізованого магазину, лікаря, юриста, а також адрес та контактних даних державних установ та установ територіального самоврядування або самоврядування за інтересами – є телефонний довідник «Золоті сторінки». Довідник доступний у більшості телефонів-автоматів, а також раз на рік безкоштовно роздається абонентам стаціонарної телефонної мережі. Крім того, він доступний на <http://www.zlatestranky.cz> у чеськомовній та англкомовній версіях.

Поштові послуги

Найбільшим суб'єктом, що надає поштові послуги у ЧР, є Чеська пошта, відділення якої знаходяться по всій країні. До її послуг належать, перш за все, перевезення та доставка листів, посилок та грошових відправлень – як внутрішніх, так і міжнародних. Пошта надає також експресні та кур'єрські послуги, продає марки та автомагістральні купони, а також виступає посередником при виплаті пенсій.

Детальну інформацію про поштові послуги, що надаються Чеською поштою, можна отримати в окремих поштових відділеннях або на веб-сторінках <http://www.cpost.cz>.

Банківські послуги

Цілком звичним є надання банківських послуг також іноземцям. Таким чином, й іноземець може відкрити власний рахунок, оформити платіжну картку, взяти кредит або позику, скористатися електронними банківськими послугами та ін. Більш детальну інформацію щодо пропозиції банківських послуг вам охоче дадуть у будь-якому банку.

Повний список банків та філій іноземних банків, що діють на території Чеської Республіки, ведеться у Чеському національному банку www.cnb.cz (► Dohled nad finančním trhem /Нагляд за фінансовим ринком ► Bankovní dohled /Банківський нагляд ► Bankovní sektor /Банківський сектор)

ПРИМІТКИ

ПРИМІТКИ

Цільове, неперіодичне видання.
Не призначено для продажу на книжковому ринку.

Інформаційний довідник для іноземців

Чеська Республіка

Друге незмінене видання з аркушем актуалізації.
Видано в році 2007, 104 сторінок, тираж 7700 примірників.
Видавник Міністерство праці та соціальних питань

ISBN 80 - 86878 - 09- 6

